

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exercitium Perfectionis, Et Virtutum Christianarum

In tres Partes distinctum

Rodríguez, Alonso

Coloniæ Agrippinæ, 1622

I. De fine & instituto Societatis Iesu, deque aliquibus mediis ad eum consequendum peropportunitis, quæ omnibus vsu venire & prodesse possunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40105

EXERCITII PERFECTIONIS, ET VIRTUTUM RELIGIOSARVM

PARS TERTIA.

TRACTATUS PRIMVS,

DE FINE ET INSTITVTO SOCIETATIS IESV, DEQVE ALIQVIBVS MEDIIS, AD EVM CONSEQVENDVM PER OPPORTVNIS, QVÆ OMNIBVS VSV venire & prodesse possunt.

CAPVT PRIMVM.

Quis Societatis Iesu Finis, quod institutum.

ATTENDE sibi & doctrina, in sta in illis: hoc enim faciens, & te ipsum saluum facies, & eos qui te audiunt. In his duabus rebus, quas Apostolus eo loco affert, finis & institutum Societatis nostræ continetur; sicut id cum è nostris Constitutionibus, tum Bullis Apostolicis colligere est, in quibus legimus: *Finis huius Societatis est, non solum saluti & perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare; sed cum eadem impensè in salutem & perfectionem proximorum incumbere.* Notanda autem vocula *impensè*, quæ quandam vehementiam, efficaciam, feruorem & intentionem denotat. *Rodriguez exercit. pars 3.*

Exigit ergo Societas homines, qui cum feruore, contentione, intensoque studio & impendio, vocationis suæ finem consequantur. Vbi notandum est, quem admodum non salus solum nostra nobis curæ esse debet, verum etiam cum salute plena vitæ perfectio; ita ex instituto obligari nos, procurare non solum ut proximus saluetur; sed etiam ut in virtute & perfectione quotidie proficiat & crescat. Vnde etiam à R. P. N. Generali monemur, operam dare, non tam ut magnum poenitentium numerum habeamus, quam ut ij quos habemus & dirigimus, magnos in virtutis studio faciant profectus. Nam, quo studio & diligentia in proprium profectum & perfectionem incumbimus, eo

suâ & proximorum impensè quærere.

Clayd. A. quauis in instruct pro Confessur. 10.

A proximi

proximi & alienum profectum & perfectionem nos curare oportet.

Hunc in finem fuit Societas exulceratissimis & desperatissimis his temporibus instituta. Videbat P. N. B. Ignatius Ecclesiam Dei hinc Religiosis Ordinibus, proprio in spiritu profectui, choro & cultui diuino ex toto vacantibus instructissimam, illinc vero illam ab hæresibus, peccatis & afflictionibus fractam & debilitatam gemere; hæc de causa, à Spiritu sancto inspiratus & motus, hancce Religionem, cohortem hanc & sacerorum militum congregationem instituit, vt instar leuis armaturæ equitum (vti ipse loquebatur) semper parati & expediti stemus, tum vt hostilem impetum & vim repulsemus, tum fratres nostros, sicubi laborant, tueamur & adiuuemus. Hanc ob causam nos & à choro, & id genus officijs & obseruantijs, quæ ab hoc nos sine impedire possint, liberos & exemptos esse voluit. *Quoniam messis quidam multa, operarij autem pauci.* Quomodo ergo ipsi æquanimiter & siccis oculis videbimus, noster vt proximus pereat, in exitium ruat, & in infernales carceres detrudatur, cum nos & ei succurrere, & exitium auertere possimus? Quam rem S. Chrysostomus deplorans ait: Si quem cæcum in foueam præcipitem abire vides, ilico eum, è commiseratione, manu porrecta à periculo auertis; cum ergo fratres nostros quotidie in proximo in infernalem abyssum præcipitandi periculo agere videamus, quomodo nos ipsi contineamus, quin ilico manum ijs porrigamus?

Sic in historicis Ecclesiasticis legimus, etiam ipsos eremi incolas, quos ad solitudinem colendam Deus vocarat, cum Ecclesiam Christi à tyrannis & hæreticis afflictam & diuexatam, fideles autem doctrina & ope indigere cernerent; ad tempus quiete seposita, eremo egressos per vrbes circumcurfasse partim hæreticos confutando, partim Catholicos cum instruendo, tum ad mortem constanter pro fide oppetendam animado. Sic fecisse legimus Magnum Antonium temporibus Imperatoris Constantini, & alium virum sanctum,

Acephemam nomine, qui sexaginta ipsis annis antea reclusus, nullum mortalium viderat, vel conuenerat; nec non alios permultos. Quorum vnus Aphraates nomine, egregium quoad hoc Imp. Valenti, Ariano responsum, ac simul facti sui rationem dedit. Mandarat hic Imperator, Christianos eijci non è templis solum & ciuitatibus, verum etiam è montibus, quia in illis suas hi instituebant supplicationes, cantabant hymnos, Deumque laudabant. Sanctus ergo hic vir, quietem propriam saluti posthabendo alienæ, speluncam, in qua morabatur, relinquens gregem Domini laboriose ac fideliter pascere & curare cœpit. Hæc agere dum nauiter pergit, quadam die ante Imperatoris palatium pertransiit: quem quidam de curialibus conspicatus, En, ait, iste est Aphraates, cuius tanta est apud orthodoxos auctoritas & nomen. Aduocari statim cum iubet Imperator, rogatque, quo vadis? Cui vir sanctus, Oraturus ab eo pro imperii tui incolumitate. Subinferenti Imperatori, satius te foret intra priuatos parietes orare, vt monachi solent; respondit Aphraates: Par quidem id esset, Imperator, vti ipse dicis, si modo id per te liceret, & feci sic toto eo tempore, quo Christi ouibus pacificè & quietè pascuis suis frui licuit: at modo, cum hæc in præsentissimo versantur periculo, ne à lupis tollantur & deuorentur, per omnia loca me circumcurfare & obire necesse est, quò discrimini & exitio eas subducam. Dic mihi Imperator: Si quæ virgo tenera in thalamo suo desidens, & in quiete operans, domum paternam ab incendio omnia depopulante vastari videret, quid cam facere debere æquum iudicares? Anne in otio quiescere, & ob teneram educationem in hac domus paternæ destructione dissimulare, eamque negligere; an vero aquam igni extinguendo conquirere? Dices (credo equidem) postremum illud rationi congruentius atque æquius fore. Ita porro se res habet, Imperator, in hoc facto meo, quia enim tu sacrilego molimine in Patris nostri cœlestis domum In-

Ordo quisque in suo genere floret.

Lib. 3. Vita. cap. 15. Societatis Iesu subsidaria copia.

Matt 9. 37. Luc. 10. 2. Zelus animarum.

Homil. 6 ad popul.

Eremita Zelus animarum feruentes.

S. Anton.

Euseb. 2. lib. 6. c. 11. Eremita 60. annis zelo pascuis ad mandam rella.

Melior n. rare priuatum nisi solui proximo aliud exi-

Magis dicitur. am appo- ni Dem.

gnem, a quo destruitur, iniecit; hinc nos, qui hactenus in solitudinis thalamo quietimus, magna cum anxietate & trepidi curimus, imminens periculum auersuri, incendiumque ortum exstincturi.

S. Ioannes Chrysostomus Homilia, quam de cura salutis alienæ composuit, alia, eaque non ineleganti comparatione idipsum declarat. Etsi nautæ, inquit, qui mare hoc magnum, procellosum, & spatiosum nauigant, prosperum ventum scilicetque cursum habeant, & ab omni periculo absint; si tamen alios in naufragandi discrimine versari, etiam procul distiti vident, alienæ salutis propriam vitæ ac quietem posthabentes, & eorum compassione moti, ad illos adnauigant, & iam vicini suas in nauim illam anchoras iaciunt, vela contrahunt, & vncos, rudentes, & tabulas proijciunt, vt qui iam pereunt, aliquod horum arripientes, salutem inueniant. Hoc ipsum, inquit, nos par est imitari: omnes quippe in vasto & spatioso vitæ huius præsentis pelago, in quo multi fluctus, tempestates, scopuli & vada occurrunt (vnde plurimi etiam naufragio pereunt) nauigamus. Cum ergo, inquit, alium quempiam nauigantem, in maris huius vndis & tempestatibus periclitari, eumque iam fundum petere & mergi videbis: quamprimum negotia tua sepone, & proximo tuo, qua potes, opitulare. incipientis enim mergi necessitas dilationem haud patitur.

Ad hoc ergo, calamitosis hisce temporibus, Societatem hanc Deus Opt. Max. excitauit, vt particulari necessitati, quam tunc Ecclesia patiebatur, succurrendo, mederetur & opem ferret; idque maxima sua prouidentia & singulari clementia. Ecclesiasticæ historiæ Scriptores solerter notarunt, & aduerterunt, quo tempore in Anglia natus est Pelagius, vt suis orbem terrarum erroribus peruerteret & obscuraret, eo in Africa exortum esse fulgidum illum Ecclesiæ solem Augustinum, qui radijs & iubare doctrinæ suæ peruersi & scelerati illius hæretici tenebras dissiparet,

Sic & curiose obseruat auctor vitæ B. P. N. Ignatii, quo anno infernale illud monstrum Martinus Lutherus, deposita iam simulationis larua, palam & aperte cruentum Catholicæ Ecclesiæ bellum indicere ac denunciare cepit, suas blasphemias & hæreses per Germaniam spargendo (anno inquam partæ salutis Milleesimo quingentesimo vigesimo & primo) eo, Ignatio in arce Pampelonenſi crus, Deo permittente, glande traictum fuisse, vt sic eum saluti restitueret, & è militate deuio & vano suum crearet ducem, & Ecclesiæ suæ contra nefaria Lutheri molimina protectorem & antesignanum constitueret. Vt hinc mira Domini cum prouidentia, tum clementia appareat, vt pote cui semper solenne fuit, Ecclesiæ suæ summè laboranti, & in maximis necessitatibus ac periculis constitutæ noua auxilia & suppetias submittere.

Idem auctor discursum & materiam hanc pluribus eo loco prosequitur, & ostendit, cum Albigenses & alij hæretici, effusis habenis & impotenter, Ecclesiæ Dei pacem turbarent, & vitiorum scelerumque vitiæ iam inualescentes bonam sementem, quam cœlestis seminator & paterfamilias seminarat, tantum non opprimerent, tum clementissimum Deum duos illos Seraphinos, & cœlestia luminaria, SS. Dominicum inquam & Franciscum, orbi labanti fulcimentum futuros, submisisse, vt partim per se, partim per filios & discipulos suos, hæreses pululantes refellerent, errores eruderent, peccata de mundo tollerent, mores prauos ac deformes reformarent, & admirabili vitæ exemplo & splendore doctrinæ, vniuersum terrarum orbem illuminarent & sanctificarent, vt sancti hi viri re ipsa in vita præstiterunt, & eorum filij, vsque modo, indefesso conatu faciunt.

Ac sicut Militares & Equestres Ordines eo Deus Opt. Max. tempore in Ecclesia sua excitauit, quo, quod ab inimicis suis his in locis opprimeretur, arreptis armis vique externa adhibita defendenda erat; ita est & de reliquis religionibus, ac præsertim

P. Ribadeneira lib. 2. cap. 18. Vita B. P. Ignatii Coelestis. Sursus. Frontanus, & alij.

B. Ignatius & Luther. simul cepere sed disparigressi.

B. Dominicus & S. Franciscus Albigensibus oppositi.

Militares ordines hostibus Ecclesie oppositi.

CAPVT II.

Quàm sit hoc animarum conuertendarum studium excellens, quantiq; meriti ac valoris.

HOC saluti animarum incumbendi studium ac propositum tam sublime & eximium est, vt propter hoc vnus ipse vnigenitus Dei filius celo descenderit, & homo factus sit: & illud ipse opere executurus, Apostolos selegit, eos è piscatoribus piscium piscatores hominum constituendo. Nam, vt Sanctus Dionysius Areopagita ait, *Omnium diuinorum, & operum, diuinissimum est cooperari in salutem animarum* Et magnus Chrysostomus, *Nihil ita gratum est Deo, & ita curae, vt animarum salus*: docente nimirum & palam adherente Apostolo, *Qui omnes gentes homines vult saluos fieri, & ad agnitivum 1. Tim. 2.4. veritatis venire* Et Ezechiele Propheta, *Elzib, Nunguid voluntatis mea est mori impij, 13. dicit Dominus Deus? & non vt conuertatur à suis suis, & vivat?* Omnes enim vellet Deus saluari & conuerti: proinde qui ei in hoc opere cooperatur & adiuuat, rem præstat omnia quas homo in hac vita agere potest excellentissimam, Deoque gratissimam. *Et si*, ait Chrysostomus, *immensas pecunias, vniuersas Salomonis opes, omnes Cræsi thesauros pauperibus eroges plus tamen effeceris, si vnâ conuerteris animam* Et sanctus Gregorius, *Matus*, inquit, *est miraculum prædicationis verbo atque orationis solatio peccatorem conuertere, quam carne mortuum suscitare*. Quin imò maius illud est, plurisque à Deo ducitur, quam cælum terramque condere. Id ita esse patet ex re maiusque compendio: cælos enim & terram creare, pluris Deo non constitit, quam verbum vnus proloqui; *ipse dixit, Gen. 1. & facta*

Societate, qua de in præsens loquimur, sentiendum. Nam quo tempore Lutheri hæresis, quæ obedientiam Summo Pontifici abiudicabat, diuinissimi Sacramenti altaribus veritatem negabat, & confessionem Sacramentalem oppugnabat, cœpit, eo ipso Societatem Iesu Deus excitauit, cui, Christi Vicario obedientiam præstare, imprimis propositum est, & cuius profecti singulari quodam voto ad eam præstandam se obstringunt; cuique nihil magis curæ est; quam sanctissima hæc Confessionis & Altaris Sacramenta publicè asserere, & ad eorundem vsum frequentiorum, morumque correctionem plebem Christianam exhortari.

Atq; vt Generalis totius exercitus præfectus, cum iam acies inuicem commissentur, & confligunt, ex eminenti aliquo loco pugnae euentum & vicissitudinē cum attentione speculatur, & sicubi & si quando suos periclitari conspicit, quanto citius eò suppetias auxiliares destinat; modo ad dextrum aciei cornu equitum leuis armaturæ alam, modo ad sinistram turmam quandam sclopetariorum submittendo: pari modo Redemptor noster Christus, generalis militiæ Christianæ Ductor & Dominus, semper hætenus, è summo cælorum vertice, Ecclesiæ suæ necessitates dispexit, & prout eam opus habere vidit, ita Doctorum suppetias, & auxiliares Religiosorum Ordinum copias, ad exercitum suum restituendum & reparandum, ei subministravit.

In quo singularis Domini providentia & misericordia mirificè relucet, qui cum manu vna plagam infligit, aut infligi permittit, alia medicamentum offert. Hic ergo Societatis finis est & institutum; & ad hoc nos Deus in illam vocauit, vt in Apostolica confirmationis eiusdem Bulla videre est, nimirum vt fidem Catholicam inter hæreticos propugnemus ac tueamur, inter Ethnicos vero ac Gentiles propagemus ac dilatemus, inter Christianos deniq; bonis operibus illam nauiter conseruemus.

Obedientiã Summi Pontificis, SS. Sacramenta Altaris & Confessionis obdere Hæretici vrgere Societas.

Ecclesiã laboranti suppetias miris Dei providentia.

Hæreticos, Gentilibus & Christianis debitorum sumus.

Zeli animarum præstantia

Dei opibus, & a. h. u. r. e. 1.

Hom. 2. & 40. Genes. 1. Tim. 2.4. Ezech. 13.

Hom. 3. in ad Corinth.

Lib. 12. Dialog. 1. & 2. Dignitas

Gen. 1. & facta

Et facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sed animarum saluatio maiori fuit pretio comparanda: non enim verbo, sed sanguinis & vitæ impendio ei stetit.

Quanti porro apud Deum pretij & valoris sit animarum se conuersioni impendere, aperte declarat Ioannes Euangelista, aut ipse potius Christus, ut bis iis quæ de seipso locutus est, dicens, Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam pro hominibus, ut iterum sumam eam, & et ipsi resuscitentur, mecumque in perpetuum uiuant. Notant hoc loco Patres, non dixisse Dominum, ut quidem posset, Propterea me diligit Pater, quia in principio omnia per me creauit, sed tantum, propterea quod a Patre diligit, quod vitam pro animarum salute exponeret; ut hoc pacto nos doceret, nullum hoc ipso opus Deo esse acceptius uel gratius.

Eodem quoque in sensu exponit S. Thomas id, quod ante paulo idem Dominus de se dixit: Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro omnibus meis, dicens, non solum eum dicere uoluisse, Ego cognosco Patrem meum plena cognitione, sicut ipse nouit me (quia id iam ante dixerat, ut est ex undecimo S. Matthæi capite uidere, ubi ait, Nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius) uerum etiam, sicut si in mundo filium bene moratum rationem roges eius quod agit, is responderet, Ego cognosco patrem; perinde ac si diceret, Ego eius uelle, libitum ac uoluntatem pernoui; ita Christum Redemptorem non multo ante dixisse, se, sicut bonum pastorem pro ouibus suis animam positurum; & iam, tamquam si rogaretur, Domine cur vitam tuam tam pretiosam pro re tam uili & exigui momenti offers? responderet, Ego agnosco Patrem, quasi diceret, Ego Patris mei uoluntatem & libitum, quoniam & eius erga oues has amorem perspectum habeo; hinc meam ipse vitam libenter pro iisdem impendo, quod hanc Patris mei uoluntatem & uelle esse sciam.

Hoc ipsum porro & nos emouere debet, ad libenter nos in animarum salutem

impedendos, quod scilicet nouerimus Dei id uelle & beneplacitum esse, & eum, qui huic operi se deuouet, diuinæ maiestati percarum esse, ab eaque amari.

Ad hoc quoque propositum expendit & ponderat Chrysostomus id, quod Redemptor Iesus S. Petro alias dixit, eum tertio petens, num se diligeret, tertio etiam ei respondit: Si diligit me plus his, pasce agnos & oues meas: quasi ei diceret, Amorem illum, quo te in me affici dicis, uolo opere exequaris, & re ostendas, inque in hoc salutis animarum, quas sanguine ego meo asserui, negotio adiuues.

Ad hæc, operis huius excellentia & sublimitas, & quam Deo id sit acceptum, etiam ex ingenti, quæ ei respondet, mercede & corona perspici poterit. Rei huius testis primo erit ipsemet Christus: quem ob hoc opus, quod uidelicet vitam suam pro hominibus exposuit, Apostolus à Patre ait exaltatum, glorificatum, & super omnia creata eleuatum. Propter quod, inquit, Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia Dominus Iesu Christus in gloria est Dei Patris. Idem quoque de eo testatur Psalmista Dauid; De torrente, inquit, in uia bibes, propterea exaltabit caput. Et Isaias Propheta, Si posueris pro peccato animam suam, uidebit semen bon-gausum. Quia inquam pro peccatoribus vitam exposuit, & magnos eorum causa labores & ærumnas perpassus est, propterea eum Pater æternum adeo exaltauit & glorificauit.

S. Gregorius exponens illa Apostoli Iacobi uerba, Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiae suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum; ait, si qui hominem à corporali morte liberat, qui, tamen si hodie non moriatur, cras fortasse tamen moriturus est, magnam mercedem & præmium meretur; e quod ille præmium & coronam merebitur, qui animam à morte sempiterna vindicat, & in causa est ut in æternum glo-

Zelus animarum Deo gratissimus.

Serm. de B. Philologo, & de Natiuitate Domini. Amor Deo exhibendus in zelo animarum.

Maxima merces zeli animarum.

Philip. 2. 8.

Psal. 109. 7.

Isa. 53. 10. Christi gloria ex zelo animarum.

Dat Gale-nus oper, quid eris medico animarum.

via fruatur, nunquam ut ea possit excedere? Hinc S. Scripturae satis non fuit, dicere eos, qui Christum aliis praedicant, & proximum viam salutis edocent, vitam aeternam adepturos (*Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt.*) verum insuper addit, *Qui ad iustitiam erudunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates;* & in caelo ceu sol quidam & Luna micabunt. Et per Ieremiam Prophetam ait Deus: *Si separaveris pretiosum a vili, animas inquam, quas ego tanti facio, a peccati vilitate, sordibus & scoria segregaveris: quasi os meum eris, quod tantundem valet, ac id quod vulgo dicimus, Oculos & vitam meam non eque caram habeo, mihi oculis ipsis est carior.* Tali ergo modo Deus afficitur erga eum, qui animarum conversioni & a peccatis averfioni quoquo modo insistit. Anima siquidem pretiosum quid est in oculis Dei, hinc animabus succurrere & mederi, tati ab eo fieri solet.

S. Catharina Senensis, si quem concionatorem per plateas incedentem cernebat, ilico domo egrediens, vestigia & locum, quem is in terra calcarat, magno pietatis sensu osculabatur. Rogata vero cur hoc faceret, respondit, Deo reuelante, se scire quanta esset animarum in gratia Dei agentium pulchritudo & decor: hanc ob causam tati se facere, & felices ducere eos, qui earum conversioni insisteret, ut quem illi pedibus pressissent locum, ei os suum ipsa infigere, & terram quam callassent, osculari non detrectaret.

Ad hanc porro dignitatem & altitudinem nos Dominus euexit, idcirco nos ad Societatem vocavit & traxit; hic noster est finis & institutum, ut nimirum Dei in re omnium altissima ac divinissima, ipsa inquam animarum saluatione & conversione simus cooperatores. Vnde & ait Apostolus, *Dei enim adiutores sumus;* &, *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.*

Est hoc ergo officium Apostolicum, officium, ob quod ipsemet Deus de caelo descendit, & sanguinem suum ac vitam impendere non dubitavit; officium deni-

que, propter quod filij Dei vocamur. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Qui enim huiusmodi sunt, sunt veri pacifici, & beati esse in Evangelio dicuntur, & proinde filij Dei vocandi. Nam S. Hieronymus, Theophylactus, & alij eius loci interpretes, pacificos vocandos censent, non tantum eos qui secum ipsi pacem habent domitis iam & expugnatis passionibus, vel qui pacem inter proximos conciliant, verum etiam illos, qui pacem & amicitiam inter Deum & homines faciunt, doctrina inquam sua peccatores conuertendo, eoque Deo reconciliando. *Beati ergo hi pacifici, quia Dei filij vocabuntur:*

Hoc namque ipsius filij Dei officium ac munus fuit. Vnde de eo ait Apostolus: *Pacificans per sanguinem crucis eius, siue qua in terris, siue qua in caelis sunt: idcirco namque Dei filius de caelo descendit in terram, ut homines Deo reconciliaret, pacemque & amicitiam inter Deum & homines faceret.* Hinc etiam illi recens nato accinuerunt Angeli. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis.*

Hinc porro ad vilitatem nostram elicere debemus, primo, insignem erga ministeria nostra affectum & amorem, cum ea adeo excellentia, ita Deo accepta, & proximo ita vilia sint.

Secundo, magnam nostri confusionem, quod nos Deus ad tam altum & sublime opus vocarit, cum tamen ipsi eo indignissimi; adhuc quod videam ne quidem de me ipso solo bonam me rationem dare posse, Deum nihilominus aliorum salutem & perfectionem insuper meas in manus consignasse, credidisse.

Est hoc salutare quoddam & vile consilium, quod nobis vir ille Apostolicus B. P. Franciscus Xaverius, utpote veteranus miles, & hac in re exercitatus, quaedam in Epistola quam ad Patres Fratrumque Lusitanos misit, suggerit. Ait ergo: *Moneo vos fratres carissimi, ut dum munia & ministeria vestra honorabilia, quae habetis, exercetis, & bonam famam & opinionem, quam de vobis mundus concepit, recoli-*

Eccles. 24. 31.

Dan. 12. 3. Ierem. 15. 19. Doctores aureola.

Concionatorum dignitas.

Dei adiutores sumus.

1 Cor. 9. 1. Cor. 4. 1.

Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Qui enim huiusmodi sunt, sunt veri pacifici, & beati esse in Evangelio dicuntur, & proinde filij Dei vocandi. Nam S. Hieronymus, Theophylactus, & alij eius loci interpretes, pacificos vocandos censent, non tantum eos qui secum ipsi pacem habent domitis iam & expugnatis passionibus, vel qui pacem inter proximos conciliant, verum etiam illos, qui pacem & amicitiam inter Deum & homines faciunt, doctrina inquam sua peccatores conuertendo, eoque Deo reconciliando. Beati ergo hi pacifici, quia Dei filij vocabuntur: Hoc namque ipsius filij Dei officium ac munus fuit. Vnde de eo ait Apostolus: Pacificans per sanguinem crucis eius, siue qua in terris, siue qua in caelis sunt: idcirco namque Dei filius de caelo descendit in terram, ut homines Deo reconciliaret, pacemque & amicitiam inter Deum & homines faceret. Hinc etiam illi recens nato accinuerunt Angeli. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis. Hinc porro ad vilitatem nostram elicere debemus, primo, insignem erga ministeria nostra affectum & amorem, cum ea adeo excellentia, ita Deo accepta, & proximo ita vilia sint. Secundo, magnam nostri confusionem, quod nos Deus ad tam altum & sublime opus vocarit, cum tamen ipsi eo indignissimi; adhuc quod videam ne quidem de me ipso solo bonam me rationem dare posse, Deum nihilominus aliorum salutem & perfectionem insuper meas in manus consignasse, credidisse. Est hoc salutare quoddam & vile consilium, quod nobis vir ille Apostolicus B. P. Franciscus Xaverius, utpote veteranus miles, & hac in re exercitatus, quaedam in Epistola quam ad Patres Fratrumque Lusitanos misit, suggerit. Ait ergo: Moneo vos fratres carissimi, ut dum munia & ministeria vestra honorabilia, quae habetis, exercetis, & bonam famam & opinionem, quam de vobis mundus concepit, recoli-

recolitis, ad non nisi ad confusionem vestram fiat, iuxta illam Prophetam sententiam, Exaltatus autem humilietus sum & conturbatus. Ad quatuor altiore[m] statum & officium te Deus euocauit, tanto magis te humiliet oportet.

Quare quidam de primis priscisque Patribus, scientia æque ac virtute insignis, cum hinc eminentem illum Societatis finem consideraret, illinc vero seipsum intueretur, ita se aiebat confundi, dum nimirum suam insufficientiam, & ad hunc finem ineptiam videret, vt non solum ob suam ad tam sublime munus vocationem non superbiret, verum etiam causa id esset propriæ confusionis, & sui amplius humiliandi occasio. Sic porro & nos facere par est: & sic si fecerimus, nihil plane nobis oberit sublimis, ad quem euecti sumus, statur, nec magnæ & præclaræ sanctitatis, quam de nobis mundani conceperint, opinio, vti nec honor, quem propterea nobis deferent.

Tertio, discere hinc debemus proprio profectui serio, seruentur, & ex animo iacumbere: nam, vt cum proximo agamus, cumque in perfectione promoueamus, solidum & ingens ante virtutum fundamentum iaciamus oportet, vti postea suo loco dicemus.

CAPVT III.

Studium hoc & propositum omnibus in genere Socys proprium est, atque adeo omnes, etsi Sacerdotes non sint, magnam in eo partem habent.

Quoniam vero nonnemo animo cadere & contristari forte posset, sibi persuadens eum, quem diximus, finem ad solos Sacerdotes, eosque qui confessiones excipiunt, ac populum pro concione docent, & hæc ministeria immediate circa proximū obeunt, spectare; hinc ad eorum qui in officiis temporalib. & exterioribus

famulantur & adiuuant, consolationem, paucis hoc loco demonstrabimus, finem hunc & studiū, plane esse omnium quotquot in Societate agūt, nec ad solos Sacerdotes & scolasticos pertinere: vt nimirum omnes norint ad quid labores ipsorum, quicumque demum ij sint, referantur, simul et eorum valor & meritum; itaque amplius ad eisdem suscipiendos animentur. Omnes ergo quotquot sumus, vnū corpus, vnā solidam Religionem, & congregationē constituiamus, totius vero huius corporis & congregationis finis est is, quē iam supra diximus, nimirū, non solū sibi, & proprio profectui ac perfectioni, per Dei gratiā attere, verū et saluti & perfectioni proximorū.

Vt autem finem hunc Religioni nostræ proprium, consequi & adipisci possimus, necesse est alios esse prædicatores: alios confessarios, alios professores, alios quoque coadiutores, qui in exterioribus ministeriis coadiuent. Quemadmodū in bello ad consequendā de hoste victoriā, necesse est alios in acie configere, alios ad impedimenta manere: & hi illis ad acriter configendū, & victoriā referendam auxilio sunt: nec minore digni præmio, quā qui ipsa manum conferunt, sed, vti ait Dauid, aqua pars erit descendenti ad prælium, & remanenti ad sarcinas. Et similiter diuidet. Et addit eo loco Scriptura: Et factū est hoc ex die illa, & deinceps constitutum est quasi lex in Israel vsq; in diem hanc. Nec immerito: quia omnes pariter vnū faciunt exercitum & ad victoriā obtinendam tam hi necessarij sunt, quam illi: neque enim illi præliari possent, nisi hi impedimenta pugnantium asseruarent.

Simili modo in nostro proposito serere sibi habet: Omnes quotquot sumus, vnū corpus, vnū exercitū, vnā congregationem & aciem militum Christi, ad istuc animarū conuertendā opus, congregatorū constituiamus: nec posset hic concionari nec ille contentib. aures dare, nec alius in schola docere, aut alius lectioni suæ incumbere, si non esset qui temporalia curaret. Vnde qui hinc intendit, etiā suo modo concionatur, conciones excipit, animas lucratur, & omnis victoriæ

In militia varia functiones.

1. Reg. 30. 24.

Alter alteri in bello necessarius.

Fratres sunt Patrum Coadiutores.

victoriae & fructuum qui colliguntur, par
ticeps est.

*Serm. 14. de
sanctis. pri-
ma de con-
uers. S.
Paulus ve-
stes seruan-
do plus sa-
uit quam
lapidantes.*

Quare bene S. Augustinus ait, Paulum,
dum Stephanum prothomartyrem lapi-
dantium vestimenta asseruaret, magis eum
lapidasse quam alij omnes, quod omnium
vnus ipse vestes custodiret. Non satis ei
fuit, inquit, suis cum manibus lapidare,
sed, *ut esset in omnium lapidantium ma-
nibus, ipse omnium vestimenta seruabat,*
*magis sauiens omnes adiuuando quam suis
manibus lapidando.* Si ergo in malo lo-
cum habere constet, potius in bono lo-
cum habere dicendum; quia ad remune-
randum Deus est, quam ad castigandum
pronior.

*Tom. 3. E-
pistolae.*

Q. D. M. Auila quadam in Epistola, quam
ad duos sacerdotes in Societatem nostram
propediem ingressuros scripsit, ipsis, qua-
uis iam tum in saeculo naui operarij ef-
sent, & Societatem quae hoc ipsum profi-
teretur, ingrederentur, suadet, vt de proximo
iuuando non magnopere laborent, neue
se inquietent, quod ministerijs huc ten-
dentibus non applicentur. Et eam dat ra-
tionem, quam ipsi iam ante dedimus: *nam
quidquid in Societate fit, inquit, etiam
lances lauare & tergere, est animarum
conuersio: demum, quousiam Religionis huius
finis est proximi animabus prodesse, & ab
eius conseruatione & incremento, ma-
gnam earum commodum & bonum depen-
det, hinc quidquid ad huius Societatis con-
seruationem & augmentum dirigitur &
ordinatur, esto id etiam viliissimum & ab-
iectissimum sit, est animas conuertere; &
magna ipsum consolatione obeundum est.*

*Coadiuto-
res sunt
participes
omnium
bonorum
quibus co-
operantur.*

Adeo vt (quoniam corporis huius &
Religionis membra omnes sumus) vnus-
quisque officium & ministerium suum rite
obeundo, ad fructum & vtilitatem, quae
in ea fit, concurrat & cooperetur, ac pro-
inde omnium conuersionum & bono-
rum operum, quae in vniuersa Societate
fiunt, participet. Quod expresse de Coadi-
utoribus temporalibus in Constitutioni-
bus suis B. P. N. declarat. Quare suo quis-
que officio contentus & quietus esse de-
bet, atque adeo vt singulare Dei benefi-

cium interpretari, quod corporis huius
Societatis, in qua ipsi tam operabilis cultus
exhibetur, & animae ita sedulo iuuantur,
membrum sit. Adeo vt quidquid in Socie-
tate fit, sit animas conuertere, etiam co-
quum, ianitorum, & ceterorum, quia
finis eiusdem est animas conuertere; hinc
quicumque Societatem adiuuat & coope-
ratur, huic fini cooperatur.

Ostendam id etiam multo euidenti-
us: si enim soli illi qui praedicant, confessiones
audiunt, & immediate cum proximo agunt,
hanc sibi gloriam vindicarent, & illis solis
attribuendus esset fructus, qui in proximo
fit, magnam sane Superiores praeter alios in
Societate dolendi desolationisque occa-
sionem haberent: hi namque minus quam
reliqui particularibus his ministerijs pos-
sunt intendere, puta Generalis & Provin-
cialis; qui satis habent quod agant, dum
provincias suas visitant, ad litteras missas
respondent, negotiaque occurrentia debi-
te pertractant, adeo vt illis, ad bono com-
modisq; proximorum attendendum tem-
pus non superfit. Magis tamen Superior
ad proximi salutem conuersionemque
confert bene suo officio fungens, & su-
per omnes operarios, suae curae concedi-
tos, vigilantiter excubans, vt suas quique
rite & prout oportet partes exequantur;
quam si quasi aliquis de turba consenti-
bus aures daret, & conciones ad populum
haberet.

Quemadmodum operis alicuius prefe-
ctus, artifex, & superintendens, dum pro-
curat & aduigilat, omnes vt munia sua de-
bite legitimeque adimpleant, plus in eo
praestat, quam priuatus aliquis operarius;
& dux in bello plura facit, dum suis agen-
da cauendaque praescribit, quam si vt gre-
garius miles manum cum hoste confere-
ret: imo vero solus facit id, quod omnes ad-
iuuet ac dirigat: itaque ei vni victoria as-
cribitur. Ita pariter apud nos, is qui fa-
crarium curat, qui ianitorum agit, qui alia
officia domestica obeunt, non minus ani-
mas conuertunt, quam aut concionator,
aut confessorius; quod ad hoc eos adiu-
uent, & opem praestent, dum hoc eos onere
leuant,

*Grati-
tudo
de tam
cellentis
causis
causis*

*Superior
mi agere
omnia agit*

*Archie-
piscopus
plus pro-
stat quam
operarij
militis*

*Religione
oper al-
tius iudi-
cipia*

Iuuant, quo in hisce ministeriis se commode occupent, quibus alioquin vacare & intendere non valerent.

oculi manui, neu capuepedi, Opera tua non egeo. omnia enim hac officia ad finem hunc assequendum necessaria sunt, ac proinde eum, qui in Societate sit, fructum nemo non Sociorum facit.

Secundo, omnes omnino socii id est tam Coadiutores, quam Sacerdotes, ad animarum saluationem adiuuant, & adiuuare debent, non solum eo modo quo diximus, & bonæ sanctæque vitæ exemplo, quæ (sicut infra declarabimus) *primarium* quoddam & peressicax ad hoc medium est, verum etiam verbis, pios, bonos, & ad salutem animarum conducentes, in familiarium cum proximis colloquio conuersationeque sermones intermiscendo. Quod unum est de mediis, per quæ multa in proximo bona fieri solent. Vnde etiam B. P. N. in septima Constitutionum parte, in qua de proximi iuuandi mediis agitur, hoc velut *primarium ac præcipuum* assignat, & quidem ponit id vt generale, quo omnes omnino Socii uti, procurare debent, esto etiam Laici sint & Coadiutores, & horum eo loco speciatim meminit.

II.

Vt autem id melius intelligeremus & opere exequeremur, etiam in Regulas ipsum retulit. Omnes, inquit, pro ratione sui gradus, data commoda occasione, tautur pios colloquiis proximum ad meliora promouere, & consilio ac exhortatione ad bona opera, præsertim ad confessionem excitare. Adeo vt non concionator solum & confessarius, sed & obsonator, procurator, & ianitor, & qui executium socius & comes est, dare operam debeant, bonis vt colloquiis & sermonibus proximum iuuent, statim de rebus animæ salutaribus cum eo agendo; cum illo quidem de pio vsu rosarij; alium monendo vt iuramentis absteineat, hunc, vt ad confessionem veniat; cum qui paulo prouectior est, vt quotidie vesperi conscientiam suam ante somnum examinet. Et sic constat multos fratres Coadiutores, magnum in eis quibuscum conuersabantur, bonis suis colloquiis & sermonibus piis fructum fecisse, multosque ad peccatorum confessionem faciendam induxisse, denique per multas Deo animas asseruisse, & fortasse plures, quam

Colloquia spiritualia proximum iuuuant.

Gratiæ
cor
plara
centra
se
iur
Sicut inquit, corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt. Nam si dixerit pes, Quoniam non sum manus; si dixerit auris, Quoniam non sum oculus, num ideo non est de corpore? & eiusdem membrum? an non id ita fieri oportuit? Nam si totum corpus oculus, ubi audis? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, & unumquodque eorum in corpore sicut voluit, & ita, vt vnum alterius ope indigeret, nec oculus dicere posset manus. Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus. Non estis mihi necessarii. Ad eundem, inquit Paulus, plane modum in mystico Ecclesiæ corpore res se habet: Nam quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, alios Prælatos & Superiores: aliis dedit gratiam curationum, aliis genera linguarum. Necessæ est autem diuersa in Ecclesia esse officia & varios gradus: sed omnia sunt vnus & idem spiritus, vniuersaque ad eundem finem, proximi scilicet utilitatem, diriguntur.

Ita porro & in Religione vsu venit, Non omnes enim possunt esse oculi, non omnes linguæ, vel aures: id est, non omnes Superiores esse, non omnes concionatores & confessarii, oportet sint in corpore etiam manus & pedes: nec dicere possunt

Rodriguez exercit. pars 3.

B non

III.
Oratione
proximus
efficaciter
sumatur.
Cap. 9.

Coadiuto-
ribus multi
salute de-
bent, quam
Conciona-
toribus ac-
ceptam fe-
runt.

Luc 3.23.

1. Reg. 2.5.

Isa 54.1.

Gala. 4.27.

Orationib.
fratrum

multi celo

gignuntur.

Isa 49.21.

Isa. 9.38.

non pauci concionatores & confessarij.

Tertio, suis item orationibus ad animarum conversionem omnes cooperantur: quod sane inter media ad hoc conductia non postremum est, uti infra dicemus. Etiam hoc medium omnium est & vniuersale. Sepe putabit concinator, confessarius, & is qui ad moribundos iuandos vocatur, quod ipse fructum faciat, & eum fortasse facit is qui eius est socius, eum per feruidas preces Deo commendans; vel coquus, qui pridiana concionis vespera disciplinâ & flagella subiit, Deum precatus ut aliqua per concionem anima conuerteretur. Quam multos concionatoribus sacris spirituales filios Coadiutores & laici auferent, & sibi vindicabunt. Hos quidem illi suos esse putant, sed in die iudicij apparebit non esse ipsorum, sed Coadiutorum & Laicorum: & Ioseph verum pueri patrem non esse, sed tantum putatiuum (*Et putabatur filius Ioseph.*) Videntur quidem esse filij spirituales concionatorum vel confessariorum, putantque homines conuersi illos patres suos spirituales esse: at postea apparebit, eos non nisi à lacrymis atque oratione fratris alicuius Coadiutoris prognatos esse. *Donec sterilis peperit plurimos, & quam multos habebat filios, infirmata est.* Qui proflus videbatur sterilis & infrugifer, plurimos post se trahet filios: & contra, qui patris dicebatur nomine, multosque habere filios videbatur, fortasse ne vnum quidem proprium habere inuenietur. *Lasare sterilis, quæ non parit, & erumpe & clama qua non partoris: quia multi filij deserta magis, quam eius qua habet virum: si enim feceris quod debes, fieri potest, ut pluribus spiritualibus filiis circumcingaris, quam celebres concionatores & confessarij, teque postea miraberis tantis filiorum manipulis vallari, & dices in corde tuo, Quis genuit mihi istos? Ego sterilis & non pariens: ego non sum prædicator, non confessor, non doctus: & istos quis enutrit? quis eos mihi dedit? Dicam: Oratio, suspiria, lacrymæ, & gemitus. Desiderium quippe pauperum exaudiunt Dominus. Oratio humiliantis se*

penetrat celos: *Deus voluntatem timendum se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Hoc vnum est, quod tam multos filios dat ei qui videbatur sterilis, & patris nomine non appellabatur.

Hoc concionatores & confessarios sepe recogitare debere, dicebat B. P. Franciscus Xaucius: primo quidem, ut fratribus suis se non præponerent, sibi persuadendo plus illos se præstare & operari: deinde, ut hoc pacto maiori inter se omnes vniione & caritate connectantur.

Adhæc habent & aliud in hoc commodum & bonum Laici, scilicet, quod cum ipsi fructum & lucrum aliquod in animabus eo quo diximus modo, faciunt, securiores sint quam aut prædicatores, aut confessarij & Lectores Scholastici: propterea quod concinator & Lector sepe in magno euanescenti superbiendi que agant periculo; confessarius vero dubius semper sit, malene an bene procedat.

Huc accedit, quod magnas ministeria & munia hæc sollicitudines & impedimenta inuoluant, ita quidem, ut non raro homo, quo iis rite perfungatur, sui ipsius obliuiscatur, ac seipsum & proprium profectum negligat. At Coadiutores securerem suam agunt, meritumque & quæstus eorum in tuto est: quia ab hac vanitate, nec non ab hisce curis anxiiis & scrupulis plane liberi sunt. Adeo ut semper aliqua in lucro nostro partem habeant, & non raro etiam potissimam & maximam; dispendij vero nostri minime participant; sed id totum nostrum sit, totum nobis obuenerit. Vtinam vero interdum non contingat, ut concinator vanam gloriam metat, Coadiutor vero omnem fructum & profectum qui fit, ad se trahat (quia non bona, sed iniqua hæc esset partitio) sed omnes laboris nostri fructu gaudeamus, omnia ad maiorem Dei gloriam semper faciendo.

(.)

CA

CAPVT IV.

Quam ad hunc finem necessarium sit, solidum ante virtutum fundamentum ponere.

Vo illa, quae iam exposuimus, sibi videlicet prodesse, & proximum iuare, vnum & eundem in Societate finem constituunt. Ita namque haec inuicem coniuncta & connexa sunt, vt vnum ad aliud referatur, & primum adiuuet secundum, & illud ad hoc necessarium sit. Vnde videmus diuersa à Societate ad suorum in spiritu profectum directionemque media adhiberi, ab iis quae usurpantur in aliis Religionibus, quarum institutum & finis proprius non est proximo succurrere. Atque hinc B. P. N. Ignatius dicere solebat se, si duntaxat Dei cultum & priuatum commodum nostrum respexisset, nonnulla in Societate ordinaturum fuisse, quae tamen, quod salus proximi sibi curae esset, neque omnino negligenda videretur, ex eiusdem Dei amore, plane instituere nolebat.

Et si sui solius tantum, & non etiam proximi ratio sibi habenda fuisset, dicebat, quod nudo corpore, ac plumis pendentibus de formi, & luto commaculatus, in publicum prodisset, vt & ipse hoc schemate mundum exploderet, & ipsum mundus. Sed ardens proximos iuuandi, quo estuabat, amor, hunc humilitatis affectum in eo suffocabat, & in causa erat, vt ea se auctoritate & decencia tractari haberique sineret, quam & officium, & personae, quaungebatur, dignitas requirebat, atque extraordinarias illas mortificationes non usurparet.

Atque adeo, si naturalem suam inclinationem, ductum & propensionem secutus esset, ac ad spirituales, quem è cantu choralis capiebat, profectum, tantum respexisset, chorum se ait in Societatem inducturum fuisse, sed idcirco eum inducere no-

luisse, quod didicisse se à Domino diceret, si choro care non possimus. eum in longe aliis ac ceteri Religiosi solent, ministeriis & exercitiis opera nostrorum vti velle.

Et quoniam Societati propositum est, non modo in sui ipsius profectum, verum etiam alienum incumbere; hinc ita nobis media ad proprium profectum & salutem necessaria proponit, vt haec ipsa nos etiã ad proximum iuuandum disponant & habiliiores reddat, & ita nos proximo iuuando curandoque intendere cupit, vt haec ipsa ministeria quoddam sint ad nostri ipsorum profectum adaugendũ medium: atque adeo ipsi nobis persuadeamus, per ea nos, si bene iis fungamur, in virtute & perfectione etiam proficere & crescere posse. Adeo vt quae proximis impendimus ministeria, velut quaedam ad profectum nostrum conducentia media, nobis accipienda sint; & gratia, & auxilium, quod ad proficiendum & crescendũ nobis dat Deus, non sint nisi in ordine ad proximũ, vt sic ei melius prodesset & succurrere possimus; & nisi serio ei rei totos nos impenderemus, mereremur, vt donorum diuinorum in nos influentium fons & riuus tandem exaresceret: quia propter hoc ille fluit, & haec est gratia vocationis.

Sicut, dum Iosephum Deus ita extulit, & ad locum Regi proximum in Aegypto euexit, & tot bonis donisque eum cumulauit, non id tam eo fecit, vt ipse sibi auctoritatem magnam consequeretur, nec tam in proprium eius emolumentum, quam in fratrum & populi sui vtilitatem. Pro salute enim vestra misit me Deus ante vos. Sic & nos ad hunc statum Deus euocauit, tantisque deinde in eo nos afficit beneficiis, in solam gratiam vtilitatemque proximi & fratrum. Atque hanc ob causam luci nos & ciuitati, quarum omne bonum & commodum in aliorum vsum cedit, comparat.

At iam de harum partium singulis aliquid separatim dicamus, etsi semper in ordine ad aliam. Quod ad primam attinet, certissimum est, vt quis proximum serio iuare & prodesse queat, ante omnia requirit, vt seipsum serio iuuet, promoueat, & proficit.

si choro care non possimus.

Zelus animarum & profectus noster se inuicem iuuant.

Deus nos pascit in ordine ad salutem aliarum. Cap. 6.

Non tam nobis quam proximis vocati sumus.

Gen 45. 8.

Qui sibi nequam cuius bonum?

Hac de causa Apostolus istud primo loco, veluti cæterorum fundamentum, ponit, dicens, *Attende tibi*. Primo itaque sibi necesse est vnumquemque attendere, deque proprio profectu serio sollicitum esse. Nam Deus Opt. Max. tali modo spiritualia & gratiæ opera ordinare ac dirigere solet, sicut opera naturæ ordinare consuevit, in quibus est *astinguens à fine usq; ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter*. Vtq; se tam illorum, quam horum auctorem esse ostendat, eundem in operibus gratiæ ordinem seruari vult, qui in naturalibus seruatur, in quibus, vt aiunt Philosophi, *omne simile generat sibi simile*. Nam præter causas generales, quales sunt Sol & cæli, videmus ad rerum naturalium productionem etiam aliam causam agentem immediatam eiusdem speciei requiri, vt hac ratione introduci queat forma, quæ ad alia subiecta transfundatur. Ita ignis vnus alium producit, vna lux aliam.

1. Tim. 4. 16.

Ide auctor natura est gratia Deus. sup. 8. 1.

Fortes creantur fortibus.

Virtute præditus sibi gignit similem.

Paruuli nõ generant, sed promouentur. 1. Cor. 4. 15.

Probationes Societatis plurimæ.

Pari modo fit in reb. spiritualibus; nam vt humilitatis, patientiæ, caritatis, aliarumq; virtutum forma aliis imprimatur, vult Deus, vt causa immediata, qua ipse ceu instrumento vititur, puta concionator vel cõfessarius, sit humilis, patiens, & caritate actiuus. Adhæc, sicut in reb. naturalibus planta, verbi gratia lactuca, semen non producit tum, cum iam parua est, sed postea cum iam perfecta est, & plene excreuit, semen incipit emittere, vt sic ex ea aliæ species producantur & multiplicentur: ita in reb. spiritualibus & gratiis Deus hominem vult ante prouectum esse, magnum in virtute progressum fecisse, & in virtutibus perfectum excreuisse, vt spirituales Deo filios deinde progignat, & cum Apostolo dicere queat, *In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui*. Idcirco Societas ante omnia studet & enititur, vt sui primo super seipso attendant, deque proprio profectu maxime solliciti sint, atque in hoc eos primo solide firmiterque fundare cupit. Hanc ob causam tantæ & tam continuæ in Societate adhibentur probationes, biennium videlicet probationis in ipso ingressus principio, ante studium deinde absolutum, rursus eos ad

incudem reuocat, & denuo ludum subire cogit, adhuc integrum eis probationis annum dans; vt, si forte studia litterarum & speculationes scholasticæ, spiritum deuotionis non nihil extin xerint & imminuerint, ipsum reaccendat tum, cum iam cum proximo illis est conuersandum, ita vt de spiritualibus agere sine spiritu non præsumant.

Quin etiam postea adhuc semper nouitij esse & manere videmus; tot annos quippe professio nostra differtur, vt quasi vita tota in nouitiatu & probationibus consummi videatur, antequam Societas aliquem vt dignum se operarium auctoret & pronunciet. Quod ideo fit, quia magna illi postea negotia cõmittenda sunt; multis proinde experimentis eum ante necesse est probari, atque exacte explorari, quanti sit ponderis & valoris. & quoniam rebus aliis & eminentibus applicandus est, nimium vt alios nõ solũ bonos, sed & perfectos faciat, hinc ipsum ante oportet perfectum esse.

Vnde apparebit quam grauitè erent & fallantur ij, quibus hæ probationes & periculationes nimis quam longæ videntur, quiq; sibi non nunquam persuadent omne tempus, quod hisce probationibus impendunt, inutiliter consumi, iam tum concionari, & cum proximo conuersari gestientes; qui cum in oratione pauillum deuotionis ardentioris, aut piæ aliquam cogitationem sentiunt, statim se concionari aliis arbitrantur.

Deploret hoc S. Ephrem Abbas, & hunc non tam spiritum Dei, quam superbix & vanitatis esse asserit. *Venisti, inquit, vt in Religione docereris & instruereris: at nondum discere incepisti, & iam alios docere gestus; Antequam docearis, docere appetis, priusquam discas, iur. a legeq; ferre ambis, antequam syllabas iungere nomenis, pharis, priusquam corripisti sustineras, corripisti, priusquam consiliu ab alijs tibi datu admitteres, iã alijs consulere & monere præsumis*.

Egrege rem hanc pertractat in Pastoralis suo S. Gregorius, ipsamque obuijs quibusdam comparationib; declarat. *Admonenda sunt isti, vt considerent quod pulli autum si ante pennarum perfectionem volare appeti,*

Sine spiritu de spiritu librum que agit?
Tota fere nostra vita Nouitium est.
Res fallax sicut per se dicitur.
Vanitas vni qui præsumit concionari.
Sermo de vita et caritate.
Spiritus.
Quoniam dicitur.
Admonenda sunt isti.

tant: unde ire in altu cupiunt, inde in ima merguntur. Admonendi quoque sunt ut cōfiderent, quod structuris recentibus necdum solidatis, si liquorum pondus superponitur, non habet aculeum, sed ruina fabricatur. Si necdum namque sunt structurae siccari, & pariter primo solidari, ut quod superimponitur illis onus, ferre queant. Admonendi denique sunt, ut considerent quod conceptas soboles fœmina, si prius quam plene fermentur, proferant, nequaquam domos, sed tumulos replant. Necesse proinde solidum amplumque virtutis & mortificationis ante fundamentum poni, quam cum proximo agatur. quod si desit, maius longe erit defectuum periculum, quam spes profectus: citius quippe suum nobis affricabunt malum, quam nostrum illis bonum communicemus.

esset is, qui omnem hęc Doctoribus scientiam & sapientiam, utpote qui verus Deus erat, dabat.

Inde etiam factum est, ait idem Gregorius, quod cum postea Apostolos & discipulos suos per totum terrarum orbem Euangelium prædicaturos misisset, ipsisque omnem quæ ad hoc requirebatur, virtutē perfectionemque dare potuisset, hanc tamen ipsis tunc non dedit; nec eos ita debiles & imperfectos prædicare permiserit, sed dixit eis, Vos autem sedete in civitate, quo adusque in dñm virtute ex alto. Ut hoc pacto ostenderet, quam nos necesse sit solidum ante in virtutibus, humilitate, & mortificatione fundamentum ponere, ut postea in arenam ad cum proximo conuersandum egressi, ipsum & magno ipsius bono ac compendio, nullo vero nostro dispendio facere possimus.

Apostoli ad Spiritum sanctum se preparatum et discipulos posuerunt.

Luce. 24. 49.

Huic item proposito adaptat S. Bernardus illud quod in Cantico Sponsus ait: Soror nostra parua est, et uber non habet; nondum lacte ea turgent, ut eo filios aliquos lactare possit. Hęc namque ipse verba de Ecclesia, qualis ea ante Spiritus sancti aduentum erat, exponit, aitque eam tunc paruulam fuisse, nulla vbera & lac ad illos filios spirituales alendos habuisse, quo adusque veniret Spiritus sanctus, qui suis Apostolos & discipulos donis & gratiis quam abundantissimè adimpleuit, magnamque illis lactis copiam instillavit.

Cant. 2. 3.

Repleti sunt omnes Spiritu sancto, et ceperunt loqui varijs linguis magnalia Dei, multaque hominum millia ad Christum conuerrere.

Act. 2. 4. 11.

Si ergo insignem in animabus fructum facere, si Deo filios spirituales enutrire velis, vbera tua te oportet bono lacte plenissima & turgentissima habere; vnum quidem multiplici virtute, alterum sana salutarique doctrina.

Vbera dño virtutis & doctrina.

S. Hieronymus illum Ecclesiastæ locum, Si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundens, exponens, prædicatores nubibus assimilat: nam, ut nubes aquam in se continent: eaque terram irrigant; ita prædicatores aquam doctrinæ

Eccles. 11. 3. Idem dicit Hieron. Isa. 1. & Psal. 35. in illud.

Veritas tua
vsque ad
nubes.

Isa. 5. 6.

Concionatores inftar
nubium doctrina cale-
sti populos
irrigant.

Deut. 32. 1.

Isa. 2. 12.

Concionatores vni
ut nubes sine
aqua
ventis la-
duntur.

Quis diues
humilis?
Lib. 50 ho-
mil. hom. 13.
& lib. de
Verbis Do-
mini super

Euangelicæ in se continent, eaque aridos hominum animos irrigant. Quin & cominatorium illud flagellum, quod vineæ suæ Deus ob peccata & præuocationem intentat apud Isaiam, dicens, *Et nubibus mandabo ne pluant super eam imbres* hoc in sensu exponit, atque vnum è maximis & grauissimis, quibus populum suum castigare solet Deus, flagellis esse, cum verbi sui imbrem inhibet, nullos inquam modo prædicatores mittit, aut, si quos mittit, ij sint huiusmodi, vt nullum prædicatione sua fructum faciant. Cum ergo hæc nubes aqua cœlesti repleræ erunt, tunc poterunt, ait Hieronymus, plueret, & aquam suam per terram effundere, ac dicere, *Audiat terra verba oris mei, concresecat & pluuia doctrinæ meæ, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stille super gramina*: tunc & terram teracem reddere, id est hominum corda molliare & mouere poterunt, vt humectata bonorum operum fructum ferant.

At si nubes inanes sint & euaridæ, nec aquam contineant, quid fiet? Illud ipsum, quod in Canonica sua S. Iudas Apostolus ait, *Hi sunt nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur*. Nam vt nubes aqua vacuæ, quod leues sint, nulloque pondere aut substantia degraentur, facili negotio à vento huc illucque raprantur: pari modo, nisi virtutibus, humilitate, & mortificatione plenissimus & instructissimus sis, vanitatis, æstimationis propriæ, reliquarumque passionum & affectuum mundanorum turbo te velut nubem inanem & pondere destitutum, aliorum quam par est, abripierit. Ac proinde ad nihil aliud tibi seruiet, quod nubes sis, altaque ministeria & officia obeas, quam vt ob eadem magis euanesceas, atque ab omni vanitatis vento abripiaris.

S. Augustinus de diuitibus loquens, *Disicile est*, inquit, *vt non sit superbius qui diues est: nihil est enim quod sic generent diuitia, quomodo superbiam*. Quidquid est creatum, suum progenerat vermem, à quo corrodat & destruitur: vestes tinearum ac blattas, lignum terebinthi,

omne populum, omne granum, omne frumentum, omne lignum, habet vermem suum: & alius est vermis mali, alius pyri, alius fabæ, alius tritici, ac diuitiarum vermis, itaque ab alijs vermibus prorsus differens, ijsque multo pellentior, est superbia.

Si ergo diuites sæculi, quod opibus se circumfluere & auri multum possidere, ac magni propterea ab hominibus ficti colique vident, in tanto superbiendi & euanescenti discrimine versantur quanto maius erit periculum eorum, qui & nubes esse, & longe supra terram elati esse debent, eam tum irrigando, tum bonis complectique, quod tam sublimia obeunt ministeria, ab omnibus, tam magnis quam paruis coluntur, honorantur, & magni hunt, & eo quidem honore & reuerentia, quo nullus dari maior singue potest?

Nam, Chrysostomo teste, maior sacerdotibus debetur reuerentia, quam Regibus, quam Principibus, denique quam patribus qui nos secundum carnem genuerunt: hi namque non nisi vitæ quæ secundum mundum est, auctores sunt, sacerdotes vero ac patres spirituales Deo nos viuere faciunt. Nullus enim maior excogitari potest honor, aut existimatio, quam opinio sanctitatis. Reliquis illis reuerentia quidem exhibetur exterior, interior vero sæpenumero contempri sunt & parui ducuntur: hi vero honorantur vt sancti. Magno ergo humilitatis fundamento opus est, ad huius honoris & æstimationis pondus desuper incumbens ferendum.

Superbia namque & vana gloria vermis est, qui opera bona deterrit, ac prorsus destruit; in ijs porro quæ honoratiora ac sublimiora sunt, maius est, ne hic vermiculus enascatur genereturque, periculum. Atque idcirco primum, quod in statu sacerdotali continetur periculum, teste eodem Chrysostomo, est, pestilens illa vana gloria, quæ inter omnes scopulos & præcipicia, quæ Poetæ comminiscuntur, maximè minax & terribilis est.

CAPVT V.

Vi proximo profimus, nobis ipsis obesse, aut salutem propriam negligere non debemus; quin imo propterea impensius in proprium profectum incumbendum.

nam, & scientiam doce me: vbi bonitatem primo loco nominat. Nemo enim per speciem iuuandi amandique proximo, sui plus obliuisci, aut curam rei propriae seponere debet, quia insignis id error foret.

Bonitatis sit praecepta cura.

Vnde etiam Seneca Gentilis, eos qui aliorum causa semetipsum negligunt, assimilat puteis limpidam aquam dantibus aliis, faeces & cœnum in se retinentibus.

Cribrum farinam demittunt, si liquas retinent.

Nicolaus autem Pontifex quodam in decreto alia euidentiori id ipsum similitudine declarat. Ostendens namque Sacramenta diuina à malis posse Sacerdotibus administrari (quod hi sibi solis nocent) eos qui huiusmodi sunt, similes esse ait facci accensæ quæ dum aliis prodest & illuminat, sibi vni nocet, ac seipsam destruit ac consumit.

Alijs seruendo confumor.

Egregie rem hanc pertrahat S. Bernardus, explicans illud è Cantico, *Oleum effusum nomen tuum.* Duo eo loco adfert opera, quæ Spiritus sanctus in nobis operatur: Vnum, quo nos primo in virtutibus ad proprium nostrum bonum fundat, & hoc vocat infusionem: alterum vero, quo nobis dona, & gratias, ad vtilitatem & profectum proximi comunicat, quod effusionem appellat, quod non aliter ea nobis det, quam ve eadem deinde in alios effundamus, & communicemus.

Serm. 78. in Cant. Cant. 1. 2.

Aitque primo debere fieri infusionem, ac postea effusionem: Primo inquam hominem in se debere recipere, & virtutibus plenum ac locupletem esse, deinde eandem in alios effundere ac distribuere. Et scitam elegantemque ad id demonstrandum adducit similitudinem: *Quamobrem, inquit, si sapias, concham te exhibebis, & non canalem.* Illud porro inter canalem & concham siue craterem discrimen est, quod ille quo aquam tempore recipit, eodem transmittat, nihil vt eius sibi retineat: at concha quæ circumsecus clausa est, primo seipsam replet, ac posteaquam plena est, quod sibi super est, foras diffundit ac communicat; idque sine vlla sui iactura ac minus habentia. Sic tu, non canalis, sed concha esse alla-bora.

Infusio sit prior Effusione.

Concha si non cavalis, da quod superest, nec tibi subtrahere necessaria.

Ne autem, inquit Bernardus, à me proficisci

Recupera proximum, ait Sapiens, secundum virtutem tuam, & attende sibi ne incidat. Hic Societatis finis & institutum est, & regia, qua in eadem procedendum est via. Duobus autem modis quis à via hac regia deflectere potest; vel ad dextram declinando, dum nimirum planè & totum se ab omni cum proximis commercio & conuersatione, quo proprio studeat profectui, dimouet, vel ad sinistram, dum ita proximis se impendit, vt sui plus obliuiscatur. Ambo porro hæc extrema vitiosa & periculosa sunt: quocirca non nihil de iis singillatim loquentur, vt medium in quo virtus consistit & profectio, deligamus, ne ad dextram, vel ad sinistram deflectamus.

Vt autem ab extremo quoddam magis periculosum est, incipiamus, quando scilicet ita serio nos proximo iuuando impendimus, vt nostri ipsorum obliuiscamur: ab illo vt caueamus exactè nos in Euangelio Saluator Iesus commonet, dicens, *Quid prodest homini si conuersum mundum lucratur, anima vero sua detrimentum patiat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Nulla quippe compensatione eius iactura & amissio reparari compensarique potest. Vnde & rationi consentaneum est, & caritas ipsa exigit, vt ob nullas demum occupationes & negotia animam quis suam curare negligat, inque eius perfectione exornatuque flauescat: nam benè ordinata caritas à seipsa debet incipere.

Hinc etiam illud ante omnia Propheta à Deo postulabat, *Bonitatem & disciplinam.*

fieri credas; id quod hic dico, atque ideo minoris id apud te sit ponderis, noris id totum à Spiritu sancto provenire, qui alibi per Sapientem sic loquitur, *Totum spiritum suum profert stultus*, instar canalit sapientis differit, & reservat in posterum, ac primo seite adimplet instar conchæ. Sed, pro dolo, planè secus hodie fit: nam *Canales multos hodie habemus in Ecclesia, conchas vero per paucas*: per plebsque namque, vt canales, verbi Dei aqua pertransit, cordium arua irrigat, eaque veriantia, viridia, ac fertilia reddit: ipsi interim aridis & sine omni prolesu fructu manentibus.

Tantum illi (ironicè loquitur) caritatem habent, vt effunderè gestiant, antequam quid collegerint, & nihil sibi retinentes, multa dare & elargiri velint aliis: ad loquendum promptiores & habiliores sint, quam ad audiendum: docere cupiunt quæ nondum didiceunt, demum regere & gubernare alios, qui se ipsi regere nesciunt. Non est, mihi crede, hoc caritatis nullus enim caritatis gradus anteposendus est ei, quam assignat Sapientis, *Miserere animæ tuæ placens Deo*. Ante omnia quis propriæ animæ misericordia debet moveri, Deo placere & servire omnimodis procurando: postea vero de iuandis curandisque aliis laborare.

Quod si non habeo nisi parum per olei, quo unguar, putas tibi debeo dare, & remanere in manu? Servo illud mihi, vt respondit alia vidua, *& omnino nisi ad Propheta iustionem non profero*. Si insisterint rogantes aliqui ex his, qui forte existimant de se supra id quod vident in me; aut audiunt aliquid ex me, putantque habere me quod effundam in alios, respondebo illis: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis*: nefas enim est, me inopem & vacuum manere, quo tibi conferam: *non ut alijs sit remissio*, ait Apostolus, *vobis autem tribulatio: sed ex a qualitate non est illa bona caritas*. Satis est te proximum tuum diligere, sicut te ipsum; hoc est enim mandatum Christi, dicentis, *Dilige proximum tuum sicut teipsum*. Atque hoc tibi vult illud Apostoli,

Prov. 29. 11.

Plerique hodie dicunt & non faciunt.

Incharitate ordo servandus.

Proximum sum egomet mihi. Eccles. 30. 24.

3. Reg. 17. 12.

Alijs tribue, ne tu egens.

1. Cor. 8. 13.

Proximum dilige vt te, psalm.

Ex aequalitate. Ne ames ergo illum amplius quam teipsum: de proprio nihil perdas profectu, quo proximi profectui accommodis attendas: nec cui curam negligas quo cures alios: quia inordinata caritas erit.

Dicebat Pfaltes, *Sicut adipe & pingue digne repleatur anima mea*. *Et labijs exultationis laudabit es meum*. P. itud te abundare & redundare oportet, vt dein ex abundantia cordis os loquatur. Propterea ait Apostolus, *abundantius oparet operare nos ea quæ audimus, ne forte perferuamus*; ad summum vsque quæ pleri debemus, sed non accepta omnia transmittere.

Ad eo porro nobis proprius profectus & bonum, proximi iuandi gratia, neglegendus non est, vt etiam propterea diligentiores, & in bono nostro curando nauigiores nos esse oporteat. Magnis namque virtutibus instructos nos esse oportet, & bene mortificatos, vt cum mundanis hominibus agamus, ne suos illi nobis nauos & contagia affricent, & prius nos ipsi ad prauos suos mores & consuetudines pertrahant, quam nos illos ad nostros. Nam, teste Sapiente, *qui tetigerint picem, inquinabuntur ab ea*: manus eius, nisi eas oleo ante immerferit: pari modo nos, vt cum mundanis conuersemur, necesse est semper Deo plenos, & orationi immerfos incedere. quod ni faciamus, merito timere debemus ne manibus nostris pix tetra adhærescat, dum ipsi nos post se trahunt, suaque nobis mala & consuetudines vitiosas affricabunt; *Et sicut sicut populus, sic sacerdos*.

B. P. N. Ignatius inter alia, quorum commonebat eos qui cum proximis agebant, hoc in primis monitum dabat (vt in eius vita legere est) persuaderent sibi videlicet, non agere se aut conuersari cum hominibus perfectis, sed inter homines parum sanctos, ac sæpe etiam iniquos & doctos, & in medio nationis prauæ & peruersæ, vt loquitur Apostolus, ambulare. Magni autem momenti hocce documentum

sum

rum est, ut hoc patio eam, circumspicere, & praemuniti incedamus, ne quae videbimus mala & scandala nobis adhaerescant, & noxiam animabus pestem afflent.

Solent medici, & ij qui moribidos, ac praeterim luc contagiosa laborantes, adveniunt, multa penes se odoramenta, & vim mali coercentia antidota habere, ne morbi ad ipsos clanculo proferat contagio, & quae ex egro corpore promanat exhalatio, vapor, & fetor ipsos inficiat. Cum ergo nobis cum luc contagiosa, quae nisi multis magnarum virtutum, orationis & mortificationis, & reservatiis instructi simus, facillime nos inficere & afflare possit, & unquam sic, facile apparet, quam bono stomacho esse confessarius & operarius quilibet debeat, cui assidue purificatio & foetentia conscientiarum vulnera vlceraque, manib. quoadmodum & cominus pertractanda sunt: ne, dum peccatorum purulentiam & vomitam in confessione coram inspicere cogitur, menti ea postmodum obuerferetur, & pravarum cogitationum & motuum auditorum ideis memoriae recurrentib. aetuis animu in diuersa rapiant.

Quare bene nonnulli esse nos debere aiunt ceu fluuios quosdam, qui tanto in mare impetu inferri dicuntur, ut ipsum transeuntes medium, nauis aquarum suarum dulcorem retineant, nulla ut iis falsedo ex aqua marina admisceatur.

Chrylостomus ostendens quales esse debeant Sacerdotes, quibus in mundo cum proximo conuersandum est, illorum animos non minus intactos & integros esse debere asserit, qua erant corpora trium illorum puerorum Babylonicorum, ut scilicet in medio ignis constituti non ardeant. Ambulamus namque inter flammam, non sarnentitias, aut stuppeas, sed valentiores & potentiores, quam fuerit fornacis Babyloniae. Hinc quippe prorumpit flamma quaedam inuidiae, inde alia ambitionis, illinc tertia carnalis: alia deniq; prauorum de te iudiciorum & murmuracionum. Talem porro te esse oportet, ut in harum flammarum medio non comburaris. Et, quoniam ignis, vbicunque locum reperit, eo se

Rodriguez exercit. pars 3.

ingorrit & proserpit, & ipsum quod corripit, tamenti pulchrum foret, foedat & fuligine inficit. Hinc Sacerdos Dei ita communitus & armatus esse debet, ait sanctus ille scriptor, ut ne fumus quidem ad ipsum pertingat. Ut ergo nos non solum totamque immensa flammam non adurant, verum etiam ne fumus quidem illarum aspersa fuligine denigret aut coinquinet, necesse est nos valde circumspectos & praemunitos incedere.

Monet huius rei nos in Euangelio Redemptor ipse, dum nos sicut lux esse iubet, *Vos estis lux Christi*. Quod egregie declarat S Augustinus, dicens, *Lux estis per immunda transeat loca & sterquilinia, non inquinatur, nec inficitur: quin potius eadem exsiccat, purificat, retrumque ab iis foetorem pellit, nullam ut malam impressionem in se recipiat: sic nos per maleolentia hae peccatorum & peccantium foetidorum & immundorum fumarum & cloacas ita transire debemus, nihil ut nobis fordidum adharescat: at potius eos purificemus, exsicceemus, & olidum ab iis foetorem tollamus, quemadmodum lux solis facere solet.*

Hanc ob causam magna semper nobis est in spiritualibus nostris exercitiis diligentia & cura praefenda: in oratione inquam, examinibus, lectioe spirituali, poenitentia, & mortificatione. Ordinariam proinde orationem, quae in Societate ad hoc propositum, ad maiorem nostri in spiritu profectum praescripta est, nunquam omittere debemus, quod ipsum etiam magni est faciendum.

Diabolus namque, videns neutiquam se nos a proximis iuuandis auocare posse (quod noster ille sit finis & institutum) omnimodis allaborat, ut huic rei nos totos ita impendamus & immergamus, ut ob eam nostri ipsorum obliuiscamur, & quae ad nostrum profectum & conseruationem necessaria sunt media, prorsus ea negligamus. Nam sicut, flumen dum aluo suo egreditur, quosunque pertransit agros, eos foecundat, omnesque eorum sordes, eas copuertens, in se attrahit: sic

C & dia-

Vel à fumo est odore ignis tibi cauendum.

Oculi praecedat gressus. Matth. 5. 14. Tract 4 in Ioannem. Lux non inficitur sed foeda purificat.

Oratio ordinaria nunquam omissenda.

Diabolus vult nos proximis seruire nobis negligat. Et tandem cum proximis pereamus.

*Tentatio
communis
Alueo ne
egredere.*

Cap. 8.

*Auctis ne-
gorijs mul-
tiplicetur
oratio.*

*S. Domini-
ci ordinata
charitas.*

*Christus in
oratione
pernoctat.
Luc 16 12.*

*In eum lo-
cum.*

Reg. 16.

*Foris magis
cauendum
ne oratio*

& diabolus nos sordes vellet contrahere, dum immoderatè & sine discretionè nos proximorum curationi suadet insistere, quod etiam communis quædam solet esse tentatio; vnde quoad hoc maxima præmunitione & præparatione instructos nos esse oportet. Cum præsertim præcipuum, quod ad hunc ipsum proximos iuuandi, magnique inter eos fructus faciendi finè, adferre possumus, medium sit, vt de nostris profectum in primis solliciti sumus, sicut inferius dicemus.

Cum vero plura negotia nobis tractanda occurrunt, tunc magis ad orationem recurrendum, Deiq; auxilium est per preces requirendum, quo illa prout oportet peragantur. Sicut fecisse legimus sanctos omnes, atq; in primis S. Dominicum, qui ita tempus suum distribuēbat, vt die toto proximis curandis incumberet, noctem vero Deo & precibus dedicaret. Hac de causa adeo magnus & excellens doctrinæ eius fructus existerat: noctu quippe disponebat & præoccupabat, quod ipsi per diem agendum erat, & ante negotia sua cū Deo concludebat, quā ea cū hominib; pertractaret.

Ipsè quoque Saluator Iesus huius rei præclarum nobis exemplum dedit, vt potè quem toties integras noctes in montibus locisque desertis orando traduxisse Euangelistæ prodiderunt. Per diem namq; varia obibat loca, Euangelium prædicaturus, docturus, ægros & à dæmonibus possessos curaturus; noctu vero vigilabat, *Et erat pernoctans in oratione Dei* Non quod ipse, vt notat Ambrosius, in hoc adminiculo & subsidio opus haberet, sed duntaxat vt suo nobis exemplo prælucet.

Tum vero magis hoc nobis est obseruandum, cum domo sumus absentes: vt ad oculos videre est in Regulis eorum, qui Missiones obeunt, in quibus id speciatim præscribitur: *Cauent ne consuetam Collegijs ac domibus orandi & examinanda conscientia exercitia imminuant.* Non sine ratione autem dicitur, *cauent*: quia reuera singulari quadam cautione & cura excubandum est, ne in hoc, dum extra domum peregrinamur, deficiamus; cū enim

domi sum, tum quod occupationes eius sint moderatiores; tum quod campanulæ signo ad orationem & examen vocer: tum etiam quod alios id ipsum agere videam, non possum id ipsum non facere: at quando quis domo abest, & hinc ipsum extraordinariæ & graues occupationes obruunt & defatigant: illinc campanulam, à qua vocetur, non audit, nec eorum, à quibus adiuuetur, sed potius eorum qui impediunt & distrahant, exemplum videt: nisi sedula super se aduigilet sollicitudine & diligentia, sæpenumero spiritualia sua exercitia seponet.

Hanc ob causam nullis aliis suas Societas Missiones committere debet, quā quos longo vsu experientiaque probarit. Hinc R. P. Franciscus de Borgia dicere solebat, nunquam sibi Missionem, quam adornabat, imago placere, quam cum magnum ea illi dolorem afferret. Inde porro hic ipsius dolor oriebatur, quod eos ab se viros fortas ablegare cogere, qui ijs erant dotibus instructi, quales ad huiusmodi expeditiones requirebantur, & quales ipse in ijs requirebat. Nam longe pluribus prædiciis & armis opus est ad egrediendum, quam domi manendum.

Quocirca Missiones ijs maximè committendæ sunt, & quadrant, qui quatuorvotorum Professores sunt, qui iam bene probati esse, & in virtutis studio satis prouecti existimantur. Quamquam ne hos quidem continenter & diu in iisdem agere conuenit, sed suis temporibus domum redire se recollecturos ac restauraturos, ne per totamque intensas occupationes spiritus offocetur, & paulatim exerceat.

Hinc colligere possumus, quid, si ita de ministerijs spiritualibus, ad animarum iuuamen institutis loquamur, scilicet ob illa orationem, examina, reliquaque ordinaria exercitia, proprium & priuatum nostrum profectum concernentia, omittenda non videri (quia bona & ordinata caritas non est, se ipsum negligere, & suum profectum seponere, quo alterius commodis ac salutem intendatur) quid inquam sit de corporalibus & exterioribus occu-
patio.

passionibus, de officiis & negotiis temporibus attendendum; idque tam in secularibus quam Religiosis; quia ad omnes omnino homines hæc doctrina pertinet, & eâ sibi quisque pro statu suo applicare potest.

Numquam enim quis ita in occupationes externas, esto etiam eæ bonæ sint, & ad officium suum referantur, effundi, aut immergi debet, ut propterea salutis suæ obliuiscatur; & Religiosus orationem, examen conscientie, & quidquid nemum aliquomodo ad profectum suum & passionum mortificationem spectat, earum causa omitat. Nefas enim est omittere quod maius est, ob id quod minus: semper quippe præponere & præferre debemus id, quod nostri ipsorum priuatum commodum utilitatemque concernit; atq; ea demum cû Deum Superiorum nostrorum voluntas est.

Nec studiosus & scholasticus spiritualia exercitia, propter studia & lectionem, debet aut penitus omittere, aut parùm ducere: parùm quippe illi proderit, euadere in virum doctum, si boni Religiosi mores non addiscat. Atque eo magis, quod seria ordinariorum exercitiorum spiritualium obseruantia non tam impeditura sit, quam mirificè collatura, ut naturalis ingenii lumen Deus adaugeat & illustret, ad maiores in studiis progressus faciendos.

Albertus Magnus apud discipulos suos frequenter dicebat (quod & in initio Summæ casuum, quam edidit, scriptû reliquit) plus in diuinis scientiis feruenti oratione & deuotione, quam contentiore studio profici: atq; ad hoc propositum adferre solebat verba illa Salomonis, *Optaui & datus est mihi sensus, & inuocauit, & venit in me spiritus sapientia*. Hinc etiam Sanctus Thomas de Aquino, qui illius sub disciplina studuit, tantopere in omni scientia eminuit, & tantam ingenii est subtilitatem adeptus: qui quidquid sciret, magis se oratione id, quam humana industria & studio profictebatur affectum.

S. Bonauentura cum Parisiis Theologiam magna omnium satisfactione & plausu, insigni quoque doctrinæ opinione ac nominis fama proficere; atque eo ipso

tempore libros etiam aliquot eruditos ederet, quos omnes obtupeferent, diu quadam cum S. Thomas Aquinas, qui eodem tempore viuebat, eique familiaris erat, adire, petique sibi libros quos voluebat, ostendi. Duxit illum in cubiculum suum Bonauentura, ostenditque ei paucos aliquot libros communes in mensa positos, quos se legere dicebat. At cum Thomas illos sibi potissimè libros, e quibus res adeo profundas & mirabiles hauriret, petisset exhiberi; Bonauentura, ostendens illi oratorium, in quo crucifixi Iesu effigiem, quæ aspicientibus pietatem moueret, habebat, Hi, inquit, sunt omnes libri mei, Pater, & tibi persuadeas velim, hunc primarium meum librum esse, e quo, quidquid aut doceo, aut scribo, quam copiosissime haurio: & ad huius magistri veræ scientiæ lucem esse affectum (ad hos in meis dubiis habendæ lucis causa confugiendo) nec non Missas audiendo & seruiendo, quam ex omnibus libris & exercitiis litterariis. Quibus auditis Thomas, erga sanctum hunc virum magis affecti, & in maiori eum honore habere cœpit.

S. Bonauentura ex imagine crucifixi plus hausit quam e libris.

CAPVT VI.

Cauendum nobis est & aliud quoddam Extremum: nimirum, per speciem nobis ipsis attendendi, omnem proximi curam abijcere.

Docet fortasse quis, si tantum sit in proximo curando periculum situm, huiusmodi me periculis vltro exponere nolo, sed ab iis quam possum longissimè me subducere, deque mei vnus profectu ac salute sollicitus esse cupio: magis quippe mei teneor curam gerere, quam aliorum; nèue æquum est me, quo alios lucrer, salutis propriæ periculum adire. Hoc

Proximi cura non negligenda.

alterum est extremum, ad quod quis à regia instituti nostri via potest deflectere. Cui obiectioni, vti & priori, etiam in Euangeliiis clarè respondetur, in parabola scilicet de talentorum distributione.

Matth. 25. 14.

Luc. 19. 15. Parabola Euangelica de talentis.

Pater quidam familias omnem inter seruos suos substkriam dispersit, vni quidem quinque talenta, alij duo, tertio denique vnum tantum dedit. Primi accepta talenta bene impendentes, totidem alia superlucrati sunt, atq; idcirco ab hero laudè & præmium retulerunt. Atqui vnum duntaxat acceperat, illud in terram defodit, ac venienti domino, & accepti rationem deposcanti, respondit, *Domine scio quia homo durus es, metis tibi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti, & ideo timens abij, & abscondi talentum tuum in terra, ne ipsum amitteretur: ecce habes quod tuum est: en talentum integrum, vt à te illud accepi.* Cui deinde Dominus: *De ore tuo te iudico serue nequam sciebas quod ego homo austerus sum. tollens quod non posui, & metens quod non seminavi. & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum & sura vtrique exegissem illam: Et adstantibus dixit. Tollite itaque ab illo talentum, & date ei qui habet decem talenta, qui ad quinque accepta alia quinque superlucratus est; quia illi maiori mercede & ampliori gloria donabuntur: & inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium.*

Luc. 19. 21.

Parabolam hanc ad nostrum propositum exponit S. Augustinus, eamq; à Christo ad instructionem & documentum eorum prolata censet, qui, quod inertes & socordes sunt, dispensatoris patres in Ecclesia Dei agere, nec proximum iuuare volunt, Deo se dicentes alienorum peccatorum rationem reddere nolle. Pigri huius serui, inquit, exemplo sapiant: quia aliam eius condemnationis causam non legimus, quam quod cum talento accepto non sit negotiatus, nec aliquid ei superlucratus. Neque enim id ipse perdidit, vel malè impendit: quin imo diligenter & cautè asseruauit, sub terra defodiens, ne

Matth. 25. 28.

Lib. de fide & operibus 6. 17.

id ipsi furto surriperetur. Hinc etiam Ambrosius ait, *Videamus, ne rationem reddamus pro otioso silentio: c. 3. est enim & negotiosum silentium, quale fuit castæ Sufannæ, quæ plura præstitit silenter ingemiscendo, quam si locuta fuisset: nam tacendo quoad homines, loquebatur cum Deo: & est silentium otiosum, & illud malum est. Proinde, sicuti Deo verborum otiosorum, ita etiam silentij huius otiosi reddenda ratio est. Tunc autem id otiosum est, quando, cum proximum verbis nostris iuuare & prodesse possumus & debemus, ipsum non facimus. A nobis vero potissimum & præ cæteris Deus huius silentij rationem deposcet: quia hoc talentum nobis concredidit, hoc alios iuuandi officium & ministerium Societati iniunxit, atque ideo non tantum propriij profectus à nobis rationem exiger, qualem exacturus est ab ijs, quibus solum se ipsos curare propositum est: verum etiam quæret, quomodo in proximis iuandis lucrandisque operam impenderimus. Qui si nos comperiat talentum receptum abscondisse, & terræ in fodiisse, & ipsum à nobis auferet, & nos, vti seruam illum nequam & pigrum, castigabit.*

id ipsi furto surriperetur.

Hinc etiam Ambrosius ait, *Videamus, ne rationem reddamus pro otioso silentio: c. 3. est enim & negotiosum silentium, quale fuit castæ Sufannæ, quæ plura præstitit silenter ingemiscendo, quam si locuta fuisset: nam tacendo quoad homines, loquebatur cum Deo: & est silentium otiosum, & illud malum est. Proinde, sicuti Deo verborum otiosorum, ita etiam silentij huius otiosi reddenda ratio est. Tunc autem id otiosum est, quando, cum proximum verbis nostris iuuare & prodesse possumus & debemus, ipsum non facimus. A nobis vero potissimum & præ cæteris Deus huius silentij rationem deposcet: quia hoc talentum nobis concredidit, hoc alios iuuandi officium & ministerium Societati iniunxit, atque ideo non tantum propriij profectus à nobis rationem exiger, qualem exacturus est ab ijs, quibus solum se ipsos curare propositum est: verum etiam quæret, quomodo in proximis iuandis lucrandisque operam impenderimus. Qui si nos comperiat talentum receptum abscondisse, & terræ in fodiisse, & ipsum à nobis auferet, & nos, vti seruam illum nequam & pigrum, castigabit.*

Quocirca vtrumque curare & cordi habere, nec vnum propter aliud omittere nos par est: sed imitari exemplum Redemptoris nostri Iesu Christi, quem in ipsa passionis nocte, ab oratione surgentem discipulos suos adiisse, ac rursus ab ijs ad orationis locum rediisse, Euangelista commemorat. Vt nimirum ab oratione surgentes, ad cum proximo agendum, eumque iuuandum egrediamur, ac rursus statim ad solitudinem, & orationem repetendam redeamus.

Præclare punctum hoc pertractat S. Bernardus, exponens illa sponsi ad sponsum verba, *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: haud dubium, inquit, quis ad animarum lucra. Sed quid hoc sibi vult? An non is ipse sponsus est, qui ante paulo in eodem capite, tam sedulo studioseque inhibebat, ne dilectam quis expergefaceret? Adiuvo vos filia*

standos & educandos; atque ad eos sustentandos & curandos sæpe tibi amplexum, quietem, & delectationem esse seponendam.

Cuius rei symbolum & figura nobis fuit Iacob, cui, dum formosæ Rachaelis, sed sterilis, amplexibus & osculis frui sperat, pro ea Liam Ippam, sed fecundam, suppositam fuisse Scriptura narrat. Sic & hoc loco, dum sponsa ad optata ac deliciosa sponsi sui oscula & amplexus aspirat, matris ei officium, & filiorum educatio commendatur, diciturque ei, *Quia meliora sunt vbera tua vino*: fructus quippe prædicationis & conuersationis cum proximo, nec non animas Deo lucrari, melius tunc est, & magis Deo placet, quam deliciosa vini contemplationis suauitas.

Ersi Lia non æque sit formosa ac Rachael, at est fecundior, & sua fecunditate nimis quàm Rachaelis venustatem supplet & compensat. Esto vita contemplatiua actiua sit perfectior, quando tamen cum contemplatiua hæc actiua coniungitur, uti sunt docere & iuuare proximum, & animas Deo conuertere, tunc multo ea perfectior est, quam contemplatiua sola.

Hoc in sensu explicat Chrysostomus illud S. Pauli, ad Romanos scribentis, *Operam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundam carnem*. Quod videlicet Apostolus aliquantisper à suauissima Iesu Christi conuersatione & commercio sequestrari, operaque sua amorosa ad tempus seponere vellet, quo proximorum saluti comparandæ insisteret. Atque hoc quodam modo erat, propter illos anathema fieri à Christo. Hinc & Doctores omnes fatentur, illud supremum quendam summumque caritatis actum fuisse.

Adeo ut, quæ videtur iactura & dispendium, non nisi insigne sit lucrum & compendium. Vnde nobis persuadeamus necesse est, nullam nos, esto proximorum curationi & commodis attendamus, in proprio profectu aut re nostra iacturam passuros; quin potius permultum propterea lu-

Vita mista contemplatiuam superat.

Lib. 1 de cõpunct. Rom. 9. 3.

Cõtemplatio animarum lucro postponenda.

Zelus animarum perfectionem promouet.

filia Ierusalem, per capreas ceruosque camporum, ne suscitetur, neque euigilare faciat dilectam, quoadusque ipsa velit. Quomodo ergo iam illam compellat, non modo ut surgat, verum etiam properet? Momenti spatio, & simul quodammodo, vetat, ne quis sponsam excitet, & statim eam hortatur ut surgat & festinet. Quid sibi vult repentina hæc voluntatis & consilij sponsi mutatio? Putasne, ait Bernardus, leuitate aliqua sponsi id factum esse, & cum ante aliquid voluisse, quod postea noluerit? Nequaquam, sed ad necessarias illas vicissitudines & mutationes, quas facere nos interdum oportet, alludere voluit, ut nimirum à somno & quiete orationis & contemplationis, ad actionis necessitate laborem proximi iuuandi causa, alternatim transeamus.

Magnus quippe Dei amor otiosus esse nequit; ignis enim est, ac proinde alios eodem amore succendere & inflammare gestit: atque idcirco non modo contemplationis quietem relinquit, & orationem intercipit surgens, verum etiam festinat: ut ingens & accensus proximos iuuandi desiderium hac ratione declaret. Hinc ergo est, ait S. Bernardus, quod cum vix paululum in sponsi sinu sponsa requiescit (læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me) eam excitet, & ad alia vtiliora peragenda emittat. Vtiliora dico; quia melius, vtilius, & coram Deo dignius est, simul etiam aliis curandis attendere, quam solum nostri ipsorum profectum & vtilitatem curare.

Neque vero tum primum sponsa hoc modo à sponso excitata est: nam & alias idem ipsi contigit. Volebat nimirum sponsa contemplationis quiete & deliciis semper frui, & suauissimis sponsi sui amplexibus & osculis continenter innatare, vnde eadem etiam enixe petit, dicens, *Osculetur me osculo oris sui* at respondet ei sponsus, *Meliora sunt vbera tua vino*; significans illi, quod & filios progignere debebat, ac proinde hos ei negligendos non esse, sed curandos. Recordare te esse matrem, & habere filios, illos tibi esse la-

craturos, & maius in virtute & perfectione incrementum ac progressum facturos. Elegantes aliquot similitudines ad hoc illustrandum & confirmandum adfert Clemens Alexandrinus: Quo plus, inquit, aquae è puteis hauritur, eo illam & meliorem dant & limpidiorem; & è contra eadem, cum non educitur, limosa, putrescens & insipida fit. Culter vsu ipso nitescit ac splendet: in vagina vero reconditus manens, & sine vsu, sordes & rubiginem contrahit. Ignis, quod multa adurat & accendat, adeo nihil de vi sua deperdit, vt potius maior fiat & increscat. Ita quoque inscientiis humanis eum qui altos docet, videmus docendo multa addiscere, atque hoc modo homines magnam sibi Doctrinam ac varias scientias comparare.

Eodem vero modo se res habet in scientia hac spiritali & diuina: eo magis, quod verbum Dei sit gladius anceps, ex vtraque parte acutus, tum alius, tum sibi secans. quod enim alios doceo & praedico, eo & ipse opus habeo: quin & docentem me conscientia statim remordet, suggerens, Cur ipse non facis, quod aliis praedicat? Vt illis qui dicunt, & non faciunt.

Et cum in confessionibus aliorum lapsus audimus, & aduertimus, ex iisdem discere debemus caute circumspecteque ambulare, & Deum ex animo rogare, vt potentem manum suam à nobis non amoueatur: simul etiam immensas ei gratias agere, quod in pares nos culpas incidere non permiserit. Dum hunc & illum ad bene moriendum disponimus, efficax id nobis occasio & stimulus est, ad horam mortis semper praesentem in memoria habendam, & ad tali modo vitam institueret. studendum, vt semper & vbiuis ad illam parati ac dispositi simus. Dum carceres & Nosocomia adimus, dum inimicos inuicem conciliamus, ad vitæ huius miserias melius cognoscendas, hac nos opera velut manu ducunt, necnon ad beneficium vocationis, quo ad statum Religiosum nos benignissimus Deus è mundo vocauit, pluris faciendum. Denique omnia nostra exercitia & functiones adeo non oc-

casio sunt ad in peius prouendum, vt potius quidam velut excitatores & adhortatores sint, nos, ad studiosius & maiori cum conatu in virtutem & perfectionem incumbendum adhortantes,

Huc accedunt eximiae ac multae illae misericordiae, quas quam copiosissime Dominus praestat iis qui ita nauiter & impigre proximo operam suam dedicant. Si opera misericordiae corporalis exercueribus, tanta in Scriptura promissa merces legitur, quae non manebit eos, qui spiritalis misericordiae opera proximo impendent? vt pote quae tanto prioribus maiora & digniora sunt, quanto corpori anima antestat & potior est.

Quare merito de his capi & intelligi posse ait Chrysoftomus, id quod in Euangelio legitur: *Date, & dabitur vobis.* Nec non illud quod apud Sapientem, *Anima quae benedicit; id est proximo benefacit; impinguabitur; & qui spiritualiter altos inebriat amore ac desiderio rerum caelestium, ipse quoque à Deo diuinarum consolationum vino inebriabitur.*

Nonnulli hos assimilant elemosynariis Principum, quibus magna argenti vis in egenos distribuenda datur: quibus, si multa effundant, etiam multa vicissim conferuntur. Hæc tamen comparatio (vt verum fatear) nequaquam id quod volumus adæquat, nec vique quaque per omnia respondet: quia elemosynarius, si modo fidelis sit dispensator, prorsus nihil sibi reseruat, nec propterea quod aliis multa dat, inde ipse sic sic cupletior. Verum ij qui spiritalibus ministeriis proximo optulantur, dum quid aliis dant & locupletant, ipsi pariter ditantur, & substantiam suam adaugent. quocirca alii melius & adæquatius eos puerorum regionum nutricibus comparant, quibus de sua mensa Rex cibos & alimenta subministrat, quae deinde eo quod sibi superest ac redundat, teneros regulos enutriunt. Pari modo, qui Regis caelestis filios educare & alere student, ipsi de mensa sua regali ac diuina escas & alimenta tam copiose & abunde suppeditant.

*L. 1. fro
emat.
Similia
quatuor
1. Puteus.
2. Culter.
3. Ignis.
4. Scientia.*

Concionatores.

Confessarij.

*Moribus
vacantes.*

*Opera pietatis
exercites.*

Et his similes inde

tat: ut, cum ipsis plus quam satis sit, ac datis redundant, de hac abundantia ac copia in filios suos spirituales non pauca queant effundere.

Quam similitudinem D. Petrus Chrysologus verbis eleganter complectitur: *Vt enim infantis regis nutrices delicatis cibis pascuntur, et purissimum lactis fontem alumnis suis propinent: sic supremus ille Rex verbis suis ministros, licet immersos, propter filiorum suorum alimoniam, celestis sua mensa cibis pascit et nutrit, quo delicatius illos lactare et pascere delectant.*

Nostrum porro, præ aliis Religiosis, est semper hoc ipsum præ oculis habere: nam proximi curationem & opem Deus, velut efficacissimum quoddam ad in spiritu priuatum proficiendum, medium nobis est elargitus; quod hoc proprie nostrum sit institutum ac finis. Vti expresse id declarat Bulla Iulii Tertii, vbi cum instituti nostri finem, & erga proximum exercenda ministeria Pontifex Summus proposuisset, subiungit, *Curetque primo Deum, deinde huius sui instituti rationem, qua via quadam est ad illum, quoad Sixerit, ante oculos habere.*

Quia sicut proprius nonnullarum Religionum monachalium profectus situs est in choro sedulo frequentando, in sua clausura bene seruanda, in statutorum, ieiuniorum, & asperitatum obseruantia: ita noster profectus & profectio in eo consistit, vt ministeria nostra ad proximo subueniendum instituta, legitime debitoque modo obeamus: quia ad hoc nos vocati sumus, sicut illi ad alia.

Vnde etiam ipsi non immerito de proximo dicere possumus, quod olim de Philippensibus Neophytis Apostolus, *Gaudium meum, et coronam meam.* Et de Thessalonicensibus, *Vos enim estis gloria nostra et gaudium.* In quem locum sic commentatur Ambrosius, *Manifestum est, quod profectio discipulorum, gaudium et profectio magistri est & gloria.*

Nouerimus ergo oportet, omne nostrum meritum, profectum, & profectio-

nem in hac vna sitam esse. Adeo vt, quauis solitudo & recollectio cellaris, nec non mirifice erga orationem affici, in Societate nostra permagni fiant: si quæ tamen oratio & solitudo ab ministeriis proximo debitis nos auocat, insignis quedam est in Societate dæmonis tentatio.

Si vel in sæculo ageremus, vel aliam Religionem, cui hoc propositum non esset, profiteremur, à bono spiritu profectum, & quedam profectio credi posset, diutius ac frequentius orationi insistere, ac solum nostri ipsorum curam gerere: at hic in Societate, bonus id spiritus non est, sed mera tentatio, & dæmonis in Angelum lucis sese transfigurantis, ac per propriæ salutis curandæ, atque præsentis periculi deuitandi speciem, ab instituto te tuo ac sine auocare machinantis illusio.

Oratio Societatis, nostræ esse debet vocationi conformis, vt nimirum ab ea ad proximum adiuuandum paratior & promptior surgamus, & cum S. Iob dicamus, *Sidormiero, dicam, Quando consurgam, et rursum expectabo vesperam.* In oratione namque disponere & comparare nos debemus, ad instituti nostri ministeria melius & accuratius obeunda, atque eo futura melior oratio est, quo ad hæc magis dispositus ab ea surges; quanto etiam magis in amore Dei proficies, tanto in censu esse debet tuum Deo animas lucrificandi, vtque & alii pariter tecum eum ament, enitendi procurandique desiderium.

Religiosus quidam seruens, & zelosus Dei seruus, cum multos annos indefesso labore in Indorum cōuersione laborasset, & iam parum se in quiete & vacatione à labore recolligere vellet, quo maiori diligentia & accuratius ad bene moriendum se disponeret, in Hispaniam rediit, atque ibi se ab omni cum proximo conuersatione & commercio sequestrauit. Hic quoties orationi insisteret, videre sibi videbatur Christum Iesum in cruce fixum, qui suauiter ac blanda quadam expostulatione ipsum reprehendens, diceret, *Cur*

Quicquid a zelo animarum nos auocat, tentatio est.

Quacumque sine abstrahunt, bona non sunt.

Iob. 7. 4. Oratio et charitas animarum zelo subseruias.

F. Alfonso de Roza, Ordinis S. Francisci.

Quietem propriam animarum lucro postponamus.

ad p...
D...
O...
P...
S...
T...
U...
V...
W...
X...
Y...
Z...

Cur me in hac cruce reliquisti, tuamque iam quietem & consolationem sectaris? Quia voce admonitus, & visione Christi mire permotus, ad intermissam animarum culturam reuertit, in qua permultis deinceps annis nauum & infractum se operarium praestitit.

diet & proteget. *Domine ut scuto bona & lunas atque tua coronasti nos* Bona, inquam, voluntate Dei, qui ea nobis mandat, usque nos applicat, velut umbone & clypeo circumdamur ac protegemur.

Vnde praclare S. Basilius: *Nolito putare, inquit, ideo te castum. Et a carnalibus tentationibus immunem fore, quod te in solitudine recludas, et ab hominum consuetudine sequesres* Falleris: quia non est haec castitatis assequenda ratio. S. Hieronymus in solitudine interiori, procul ab hominibus agebat, olera & herbas comederat, & mira asperitate corpus suum atterebat; de se ipse tamen queribundus scribit, saepe se putasse Romanis choreis & plausibus interesse, cumque frequentibus ora pallerent ieiunium, cum corpus rigidum & exhaustum vix spiritum traheret, cum caro exsuccida & prope emortua esset, voluntas nihilominus a malis concupiscentiis incendebatur, & ad illicitos appetitus impotenter rapiebatur. E contra Abbas Helias tam rarum a Deo castitatis donum, uti refert Palladius, erat consecutus, ut quadraginta annos trecentis mortalibus tanta animi pace & quiete praefuerit, quanta, si viris, nimirum sine vlla ad libidinem tentatione, motu, & castitatis periculo.

Tam integris vestibus, & saraballis illaesis, tres illi pueri in fornace Babylonica ambulabant, ut nullum illis flamma nocuum inferret, & capillus capitis eorum non adureretur: regios vero ministros, qui ab fornace procul distiti erant, sibi que, ne ab igne violarentur cauebant, flamma non ustulauit modo; sed & deuorauit. Potens est enim Deus, in medijs flammis illaesos & intactos seruare illos, qui ex eius amore in eandem se dedere.

Quin potius flammam ipsis fuere velut flores vernantes, & paradisi deliciarum, in quibus Deum laudabant & benedicebant. Ita contingit iis, qui ex eiusdem Dei amore, diuini que honoris & gloria zelo in medio fornacis Babiloniae mundi huius igne ambulant: quia ubi alij comburuntur & penitus consumuntur, hi Deum suum laudant,

CAPVT VII.

Aliquot suggeruntur remedia inuanda pusillanimitati non nullorum, qui quod suis ipsorum perditionem & damnationem timeant, proximos iuuare refugiunt.

VT pusillanimitatis tentationem, quam timidus aliquot & scrupulosus demon vexare solet, persuadentes sibi suam se animam praesens in discrimen vocare, dum aliorum curare proponunt, radicitus e cordibus nostris euellamus; ante omnia veritatem quandam, imprimis necessariam, maximique momenti, quaeque ad hoc ipsum imprimis nos adiuuabit, nouerimus, nobisque persuadeamus oportet: nimirum quo loco nos Deus collocabit, eo securiores ac tutiores nos fore, quam quo nos ipsi fore putabamus. Dum enim, Superiore iniungente, in publicum & forum prodimus, dum foeda & spurca poenitentium in confessionibus scelera audimus, tutiores ac securiores erimus, quam si ex proprio nutu & decreto, in cubiculum nos abeuntes, hisce nos ministeris, prolabendi periculum veriti, subduceremus. Quia forsitan in cubiculo a prauis & obscenis cogitationibus impugnaberis, & in aedifices; & in ministeris illis fieri potest ut securior sis & quietior: quia enim te in illis Deus constituit, hinc ipse etiam te custo-

Veritas maxima. Tutior es in periculo cum Deo, quam tecum extra illud.

Deus quo te loco statuit, hoc et protegit.

laudant, benedicunt, magnasque ei gratias agunt, quod ipsos ad Religionem vocat: & unde alij suis perditionem & condemnationem animabus arcessunt, inde hi evidentiorem vanitatis mundanae cognitionem aequae detestationem, maioremque boni quod in Religiosa vita habent, estimationem hauriunt.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. his inquam, qui ex amore Dei, & Superiorum voluntati parendi desiderio, his ministeriis vacant, omnia in bonum converuntur, itaque sicut mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Vbi namque adest animus fidelis, Deoque placendi avidus, ubi homo non intruditur, neque se ingerit, sed legitime ad haec ministeria vocatur, & debite eis applicatur, nulla ibi est animo cadendi, sed magna potius fiducia in Deum collocanda occasio, sperandique, quod, quandoquidem his ipsemet nos applicavit, gratiam quoque dabit eadem satisfactione & periculo obeundi.

Vt autem huic veritati magis credamus, ac proinde ad munia nostra obeunda maiorem fiducia & animos concipiamus, quoddam hic medium, atque ipsum efficacissimum, quod in Societate ad hunc finem habemus, omisso in praesentiarum aliis plurimis, producamus: particularem inquam Religionis nostrae gratiam. Est hoc primum quoddam ac maximae consolationis punctum, cum quoad subiectum quod tractamus, tum quoad alia plurima deseruiens.

Vnaquaeque Religio particularem quandam à Deo gratiam & auxilium ad eum perfectionis gradum, ad quem eius sectatores vocati sunt, assequendum accepit. Neque enim ad statum aliquem, aut finem hominem Deus vocat, quin simul convenientia media, vires & gratiam, quae ad finem illum & perfectionem, ad quam eum vocat, obtinendam necessaria sunt, simul ei concedat.

Hanc D. Thomas conclusionem egregie tum e sacra Scriptura, tum e naturali ratione comprobavit: quia *Dei perfecta sunt opera.* Quocirca, si quam Deus ad certum

Rodriguez exercit. pars 3.

aliquem finem, Religionem instituit, quoque media & auxilia ad eum finem obtinendum necessaria, dare debet: imperfectum alioquin Dei opus foret. Sicut ad oculum in omnibus rebus naturalibus diuinam eius maiestatem facere videmus, ut, quando potentiam ad aliquid concedit, simul etiam convenientia conferat media, ut illa potentia ad actum suum coqueat; nam, iuxta Philosophorum axioma, *Frustra est potentia, quae non reducitur ad actum.* Eodem prorsus modo sic in rebus supernaturalibus, & iis quae sunt gratiae, neque enim minus ea esse perfecta debent, imo potius perfectiores, quam naturales. Vnde cum aliquam Deus Opt. Max. Religionem ad finem quempiam instituit, omnia quoque media & auxilia necessaria, ut qui eiusdem Religionis sunt, eum consequantur, ei elargitur. Atque hoc vocamus gratiam Religionis.

Ac sicuti singulae Religiones ab invicem diversae sunt, suumque vnaquaeque procedendi modum, & particularem finem & institutum sanctum habet: ita etiam singulis particularem Deus gratiam & auxilium ad finem illum, ad quem eas instituit & ordinavit, obtinendum contulit. Adco ut Religiones omnes in hoc conveniant, quod gratiam Religionis vnaquaeque habeat, particulare inquam quoddam Domini auxilium & opem, ad perfectionis statum, ad quem instituta sunt, consequendum opportunam. Haec porro gratia ea harum vnicique particularitate distribuitur, quam finis quem habet, necnon media, quae ad eum consequendum ei concessa sunt, exigunt. Ita Monachis Carthusiensibus particularem Deus gratiam dat, ad clausuram, solitudinem & abstinentiam suam seruandam. Hieronymianis vero, ad attentam in choro diuinorum officiorum recitationem: atque ita de ceteris Religionis Ordinibus.

Cum ergo Societas Iesu particularis quaedam sit Religio, auctoritate Sedis Apostolicae in Ecclesia Dei ad animarum iuvamen & curationem potissimum instituta: hinc Deus nobis, ad finem hunc

D conse-

Cui dat Deus potentiam, dat mediu[m] ut illa in actu exeat.

Gratia Religionis.

Omnes Religiones habent gratiam sed quaeque diuersam iuxta suum finem.

*Societatis
media.*

consequendum, particularia & propria quædam media suggestit; quorum etiam in confirmationis eius Diplomate ipse summus Pontifex meminit: qualia sunt verbum Dei prædicare, confessiones audire, docere, Christianæ fidei capita rudibus per catechesin tradere, spiritualia exercitia præscribere, dissidentes inuicem conciliare, carceres & nosodochia adire, aliaque id genus. Adeo ut, sicuti Societas Religio est ad hunc finem, animarum inquam cõuersionem à Deo vocata; ita etiam ad hæc ipsa ministeria & munia vocata sit, ut illorum adminiculo finem hunc assequatur. Est hoc inprimis notandum, quia maximæ consolationis est.

*Finis & me-
dia nobis
propria.*

Neque solum finis, verum etiam quæ in proximorum curationem impendimus media & ministeria, in Instituto nostro propria sunt, nobisque conuenientia, idque per Regulam, à Vicario Iesu Christi approbatam & confirmatam, quemadmodum è Bulla, qua Institutum nostrum approbavit Pontifex Iulius Tertius, liquido patet. Adeo ut Societatem Iesu professi, ex vi regulæ suæ, sint & confessorii & professorum scholares; nec tantum ministeria spiritualia, verum etiam opera misericordiæ corporalia, quæ proximo Societas impendit; qualia sunt carceres visitare & nosocomia, ex regulæ & Instituti præscripto, exercere teneatur, uti ex eadè Bulla patet.

Vt ergo ad rem ipsam iam veniamus, hinc sequitur Societate particulare quoddam à Deo auxilium & gratiam, ad finem hunc, animarum inquam cõuersionem, ad quem potissime eam instituit, assequendum accepisse: & quidem per media vocationi & Instituto nostro propria, quæ ad hoc ipse nobis dedit. Atque hæc est particularis Religionis huius nostræ gratia. Adeo ut particulari quadam ratione nobiscum Deus concursurus, & particulare quoddam robur & efficaciam hisce mediis sit; quia hæc est gratia particularis huius Religionis Societatis Iesu.

Ita autem se id habere, singulis diebus (quæ Dei bonitas & misericordia est)

re ipsa experimur. Quid enim in causa esse putas, quod cum quis è Societate concionator in Missionem aliquam, & quidem interdum ætate iuuenis, & non nisi nuperime studiorum cursu confectus, destitatur; talem is in tota aliqua gente animorum morum concitet, ut vniuersè ad peccatorum homologesin faciendam magno feruore & tam frequentes accurrant, ut iam sacrosancta Paschalis solennitas instare videatur? tales is ibidem inimicos conciliet, quos ante alij permulti, nequidquam tentatis omnibus, pacificare non potuerunt: idem quoque publica flagitia & scandala de populo tollat, quæ ante nec brachium sæculare, nec auctoritas Prelatorum impedire valuit. An tuæ id virtuti & doctrinæ, ac talento & gratiæ concionandi putas acceptum referendum? Nequaquam: quia non est hoc aliud, quam particularis Religionis gratia; quod enim id eius sit institutum, & illa media ad hoc ipsum proportionata, hinc particulari quodam modo ad illa Deus concurret, & singularem quandam energiam & efficaciam iisdem indit, ut suum finem consequantur.

Contrarium vero (quod euidentis rei huius est probatio) videmus in nonnullis qui Societatem deseruere; Etenim hi cum in ea agerent, alas habere & volare videbantur, gratis auribus & animis ab omnibus audiebantur, & insignem in populo fructum faciebant; rari vero se etiam in sæculo volare, & eundem facere fructum posse, frustrari sua spe fuerunt; nam quod hæc alæ essent gratia Religionis, hinc, cum eandem reliquere, etiam alas exuerunt, planeque se implumes in sæculo esse compererunt.

Illustre quo ad hoc propositum, exemplum nobis suggerit liber primus Machabæorum. Cum enim quidam è populo Israel viderent, Machabæos generosa multa in bello facinora edere, & sæpius licet cum Gentibus collata manu, semper superiores euadere, & vix aliquot suorum amissis, luculentas victorias reportare, ac propterea nomen eorum toto orbe celebrari; hanc

*Gratia ye-
culari So-
cietatis Ie-
su inuisi-
bilisstem
operatur*

*Nonnulli
Dumise,
nonnulli*

*Diprima
est hic.*

*Gratia Dei
sum id,
quod iam*

*Apollus
deseruit
a gratia*

*Operari-
tis non
parant,
cantant
in Deo*

illis gloriam invidentes, & parem sibi cupientes, in super ambitione acti, dixerunt ad inuicem, *Faciamus & ipsi nobis nomen inclytum, ut celebremur in Gentibus.* Quo dicto, colligunt copias, & aduersus hostes Israel expeditionem mouent. At non pro eo ac putarant, res ipsi successit; sed cum confusione ad propria reuerti coacti sunt. Hostes quippe eos adorti, turbatis ordinibus, & bis mille caesis, reliquos in fugam compulerunt. Cuius rei rationem Scriptura etiam statim subnectit. Ideo, inquit, hi caesi & fugati sunt, & vincere sperantes, e contra victi sunt, quia *non erant de semine uirorum illorum, per quos salus facta est in Israel.*

Nullam ergo superbienti, aut quidquam nobis ipsis attribuendi occasionem habemus, sed omnia haec tum Deo, tum Religioni ipsi attribuenda sunt. Dominus quippe *idoneos nos fecit ministros noui testamenti*, non littera, non talentis quae accepimus, sed *spiritu*, quem ipse nobis communicat. Quod enim hoc nostrum sit institutum, tuque Religionis huius membrum, tecum Deus hic concurrat, tibi que particularem dat gratiam & auxilium, ad magnum in proximis fructu faciendum, utq; illis subueniendo, non solum tibi ipsi non noceas, verum etiam hac via magis in virtutis studio & perfectione crescas, & progressum maiorem facias. Atque haec est particularis Religionis huius gratia, & particularis eiusdem effectus. Haec qui considerat, nullam profus animo cadendi, aut pusillanimitatis occasionem habet.

Solenter quoque aduertit S. Bernardus, quod, cum sponsus sponsam a somno contemplationis ad actionem surgere iubeat, non dixerit, *Vade, sed, Veni, surge, prope a amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni.* Quod non parum nos animat & corroborat. Per hoc namque significat, quod non temere nos sinat ire prout volumus, sed nos ipse pro libitu condat, & per hoc medium ad se trahat. Ad haec ergo ministeria nos mittit, non ut nos a se separet, sed sibi magis coniungat. ad ipsum imus, ipse nos condat, nobiscum

incedit, ipse noster est comes. Vnde timendum non est, ne propterea simus aliquam iacturam in spiritu facturi; sed magna e contra concipienda spes & fiducia, maius inde lucrum & prouentum meliorem securum.

Regis cuiusdam filius seruos suos ad audax aliquod facinus aggrediendum excitaturus, dixit eis, *Nolite timere: ego enim sum qui praecipio vobis, roboramini. Estote viri fortes.* Si ergo tu Domine mihi praecipias, ut hisce me ministeriis & obsequiis impendam, utque seruo proximos curam, quomodo timere poteris? Securior & tutior sane in medio muliercularum lasciuarum ero, earum confessiones excipiens, & eis praedicans, dummodo tu me hisce officiis applices, quam si meo ex arbitrio ac libitu, intra domesticos parietes conclusus existam: tu namque Domine, id mihi iniungis, tu eis ut vacem, imperas. *Si ambulauero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

Hinc etiam facile apparebit, quam grauius in Religione creant nonnulli, qui, proprium secuti arbitrium ac velle, dicunt, si tali in loco essem, si tali officio aut ministerio applicarer, quietus fore, & Deo maius in eo obsequium praestiturus mihi videor; hac vero in domo, hoc in ministerio plane inquietus sum, & nullam consolationem inuenio; atque adeo videor, si diutius in eo maneam, nullum omnino profectum facturus. O intolerabilem errorem & illusionem! Quomodo ibi bene tibi putas fore, ubi tute te cupis ingerere? ibi vero male, ubi te Deus constituere vult? Vtinam vero, quae hinc secuta sunt mala, non re ipsa iam saepe essemus experti. Nouimus siquidem quosdam, quibus, cum non contenti essent iis officiis & habitationis locis, in quibus Deus & Superioris voluntas ipsos constituerat, temereque alia ambirent, Superiorum voluntas & iudicium sui ipsorum iudicio ut condescenderet procurando, stolidè sibi persuadentes, maius ibi se Deo obsequium, & in proximo fructum facturos; tam male haec quam desiderabant & ambiebant, mu-

Non damnum sed lucrum inde referemus.

2. Reg. 13. 28.

Obedientia vobis securus.

Psal. 22. 42

Quies in eo quod Deus mandat. non quod tute elegeris reperiesur.

Electionis propria periculum.

tatio cessit, vt ad oculum viderint & confessi sint, merito se ob eandem à Deo castigari. Cauere sane & timere debemus, ne pro lubitu atque ex arbitrio nostro, habitationis locum, aut aliquem denique gradum nobis desideremus: sed in omnibus simpliciter nos Deo, per m dium obedientia, dirigi & conducti sinamus: vbi cunq; enim locorum nos ipse constituet, in eo & melius viuemus, & tutiores ac securiores erimus.

Obedientia fructus.

CAPVT VIII.

De primo medio ad fructum inter proximos faciendum: bona inquam & sancta vita.

Iam generalia aliquot media, ad proximum iuuandum conducentia, de quibus in septima Constitutionum parte B. P. N. loquitur, prosequemur, omisis aliis particularibus, quæque Sacerdotibus propria sunt: de quibus in quarta eorum parte agit. Et quamquam quæ in præsens dicturi sumus, ad proximi promotionem vtilitatemque potissime referantur, talia ea nihilominus erunt, vt simul etiam ad nostrum proprium bonum & perfectionem spectent. Nam, vt in initio dicebamus, tam duo hæc in Societate inuicem coniuncta sunt & fororiant, vt, quod proximo iuuando conueniens medium est, simul etiam nobis perficiendis sit opportunum, &, quod ad nostram est vtilitatem inuentum, non minus in proximi commodum cedat. Quamobrem quod hic dicturi sumus, erit huiusmodi, vt in genere omnibus valde prodesse queat.

Primum autem quod eo loco proximis iuuandis perficiendisque medium B. P. N. assignat, est bonæ vitæ exemplum *Et primo quidem confert bonum exemplum totius honestatis ac virtutis Christianæ, vt non minus bonis operibus, magis, quam*

7 p. Confir. cap. 4. 4 p. Confir. cap. 8.

Zelus animarum & perfectio propria se inuicem inuant.

verbis, eis adificationi esse, quibuscumque agitur, curens Bona enim & sancta vita, quodque homo primo sibi ipsi profecerit, & rem propriam promouerit, primarium & efficacissimum est ad multum inter proximos fructum agendum, medium. Quemadmodum quæ arbores magis sibi excreuerint, plus hæc Dominis suis fructum ferunt; pari modo prædicator & confessarius, qui magis sibi ante profecerit, magis etiam alius, quos tractabit, proderit.

Bona vita adificat proxima. Simile.

Medij huius momentum & necessitas inde primo colligitur, quod certissimum sit, bonæ vitæ exemplum longe ad hominibus persuadendum efficacius ac potentius, quam quæcunq; haberi queant verba aut conciones. Vnde etiã Iesus Christus, Redemptor orbis, viam ad cælum docere primo cepit operibus, ac deinde verbis. At quippe Lucas, *Capit Iesus facere & docere.* Primo triginta voluit annis laborare & facere, vt triennio doceret.

Exemplum efficacius verba.

Christi exemplum.

Hanc etiam ob causam Ioannem Baptistam in desertum concessisse ait D. Hieronymus, *vt Christum predicaret Ego vox clamantis in deserto.* Quarit hic sanctus Doctor, quomodo Ioannes desertum elegerit ad prædicandum; cum illud magis, ne quis ab vilo mortalium videatur vel audiat, quam ad prædicandum conuenire videatur. Ac responder: Idcirco huic officio Christi prædicatorem & præconem desertum locum delegisse, vt homines, nouum vitæ genus in prædicator hoc videntes, eum inciperent admirari, & ad agenda penitentiam, vitia deserenda, prædicatoris que ipsius imitandi studium excitarentur. Sciebat vtique Ioannes exemplum esse medium ad auditores commouendos, fructusque in ipsis edendos, longe quam verba & voces, potentius & efficacius. Vnde etiam de eo in Euangelio legimus. *Erat lucerna ardens & lucens* quia ardens sibi in amore Dei, simul etiam ingentem ad proximum, vitæ suæ adeo admirabilis exemplo, lucem ac splendorem emittebat.

Ioannes in deserto efficacius conuincatur.

Ioan. 8. Lucerna ardens sibi lucem proximis.

Tritum ac cuius notissimū est illud Seneca dictū: *Longius est per præcepta bene*

Lib. 1. Epist. 16.

ne & efficax per exempla: quia homines amplius oculis quam auribus credunt. Aliam rei huius rationem dat S. Bernardus: *Sermo*, inquit, *uiuus & efficax, exemplum operis est, plurimum faciens suadibile, quod monstratur suadibile, dum in mirum ipsum opere prælati, & executioni mandari auditores vident ab eo ipso qui faciendum monet, quo viso, etiam ipsi maximo opere ad illud exequendum animantur.*

Tanta quippe est, teste S. Augustino, hominis infirmitas & imbecillitas, ut quæ difficillimè ad bonum aliquod faciendum se applicet, nisi ante eius in alio exempla videat. Hanc ob causam permagni refert, inquit, ut ipse Euangelicus doctor & prædicator bonus sit, ut auditores habeant quod imitentur. Vnde etiam Apostolus sic suos auditores compellat. *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

Huc accedit, quod dum homines prædicatoris & magistri sui vitam & mores, doctrinam, quam docet, respondere & conformes esse vident, statim sibi persuadent, præcepta eius ex intimis animi visceribus proficisci, magnamque ea proinde ad mouendum & persuadendum vim habere: at, si quando vita ab doctrina discrepat, parum posse quiddam dicitur. Quare egregie S. Basilius & Chrysostomus ostendunt, eum, qui aliter viuit ac docet, non verum, sed fictitium & falsum prædicatorem ac doctorem esse, ac velut histrionem agere. Sicut enim histriones modo Regis, modo Dynastæ, modo opulenti alicuius personam agunt; Rex tamen, Dynastæ, aut opulentus non sunt: ita etiam ille, qui non nisi verbis docet & prædicat. Scitè quidem representas humilitatem, non tamen es humilis; scitè mundi & honoris omnis contemptum prædicas, nondum tamen planè mundum & honorem sæculi spreuisti: quare histrio es & mimus, non prædicator Euangelicus.

Hos ipsos eodem loco Basilius etiam comparat pictoribus: quia sicut hi, esto sint deformes, egregie nihilominus hominis alicuius pulchritudinem in tela vel tabula declinant: ita prædicatores nonnulli,

esto ipsi sint superbi; scitè tamen humilitatem norunt depingere, & præclara multa de eadem documenta adferre: esto cholericus & impatientes, patientiam nihilominus suis delineare coloribus nouerunt: esto garruli & vagi, multa de silentio ac recollectione solitaria elogia depromere.

S. Augustinus vero similes hos esse ait *Serm. 34. de terminis illis faxeis, qui in agris fixi, digito quæ eundum sic viatoribus demonstrant, 3. Terminis agrarum.* ipsi nihilominus fixi loco suo manent. Tales, inquit, fuerunt Scribæ illi & Pharisei, qui Magis viam in Bethleem ostendentes, ipsi eodem proficisci noluerunt, imo ne pedem quidem mouerunt.

S. Hieronymus explicans hæc verba Salomonis, *Abcondit piger manum sub sella sua, & laborat si ad os suum eam conuerterit,* per pigrum hunc optimè ait intelligi posse prædicatorem, qui quæ docet, facere detrectat, & omni manus, verbis opera non adaptat.

Gregorius Nazianzenus denique, eum, *Et qui vna manu non etiam verbis prædicat, vna manu animas dicit quodammodo auocare, alia destruit a se pellere; vna manu extruere, alia destruxerat.*

Hi sunt Pharisei illi & Scribæ, quos Christus in Euangelio reprehendit, dicens, *Qui dicunt, & non faciunt:* qui nec verbis suis mouent, neu fructum aliquem faciunt.

Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno colorum: tales igitur sunt prædicatores Euangelici & Apostolici, quique vitæ suæ honestæ exemplo egregiè in animabus fructificant. Nam, quoniam sanctitas supernaturale quid est & diuinum, hinc & omnes naturaliter iis venerationem & reuerentiam plusquam humanam deferunt, eosque non ceu homines, sed velut Angelos, intueri, audire, ac suspicere videntur. Hinc ea quæ dicunt, velut cælitus demissa accipiunt, per eadem mirè mouentur, animoque suo intimè insculpunt. Hac de causa Apostolus vineæ dominicæ operarios rogat, ut se irreprehensibiles & inconfusibiles præsentent, & exemplum

2. Tim. 2. 15.
Tit. 2. 7.

Bona vita
Deus plura
tribuit me-
dia iuuuan-
di proxi-
mos.

10. p. Const.
§. 2.

Plus gratia
quam na-
tura tribu-
it.
Reg. 10.
Summarij.

Ad finem
supernatu-
ralem me-
dia quoque
supernata-
re adhi-
centur.
Cap. 13.

emplum sint fidelibus in castitate, charitate, ac reliquis virtutibus, vt sic doctrina eorum potens & efficax sit, ad eos qui foris sunt confutandos, & conuertendos.

Bona itaque & sancta vita præcipuum est ad proximos iuuandos medium. Primò quidem propter exemplum, vt iam ostendimus: secundò, quia, vt DEVS nobis ceu instrumentis vtatur, ad multum inter proximos fructum colligendum, permagni refert nos in virtute & mortificatione insignes iam progressus fecisse. Beatus P. N. in decima Constitutionum parte, de Societatis conseruatione & incremento, necnon de medijs, quæ nobis ad spirituales finem, propter quem instituta est (animarum videlicet conuersionem) consequendum mirificè conducunt, loquens, ait, media, quæ instrumentum Deo arte coniungunt, ipsumque disponunt, quo melius à diuina manu dirigatur (qualia sunt media bonitatis & virtutis) ad hoc esse efficaciora, quam, quæ quem erga homines disponunt (vti sunt literæ, aliaque dona naturalia & humana) ac proinde ijs præcipue niti nos debere & comparandis insistere. Omnes, inquit, in virtutum solidarum, ac perfectarum & spiritualium rerum studium incumbant, ac in huiusmodi manus momentum, quam in doctrina vel alijs donis naturalibus & humanis constitutum esse ducant. Illa enim interiora sunt, ex quibus efficaciam ad exteriora permanere ad finem nobis propositum oportet.

Cuius rei ratio manifesta est. Si enim humanum res hæc finem haberet, & hominem referretur, humana media & prudentia satis essent ad ipsam leuò exitu concludendam: at finis, quem in ea spectamus, supernaturalis & diuinus est, scilicet hominum corda concitare, animas DEO creatori lucrificare, castitatem à peccatis educere. Neque vero nostrum est sanctitatem in animabus creare & ingerere, sed eius, qui in ipso mundi primordio dixit, *Fiat lux* & facta est lux. Omnis quoque nostra doctrina, omnis

prudentia, omnis diligentia & industria, atque adeo quæcumque naturalia & humana adhibere possumus media, nullam prorsus habent cum sine hoc proportionem. Solus Deus est, qui in cordibus lucem creat, & verba vitæ dat: quin imò tota instrumenti vis & efficacia ad fructum aliquem in animabus faciendum, à DEO duntaxat prouenit. Illa proinde media, quæ DEO nos artius coniungunt & vniunt, aptiora nos & efficaciora instrumenta facient, ad animas conuertendas, quo enim Deo magis vniti & coniuncti erimus, eo gratiarum eius ac donorum cælestium influxus melius intra nos ipsos recipere, itaque eos in alios transfundere poterimus.

S. Dionysius Areopagita, loquens de sanctitate & perfectione, quam Sacerdotes & ministri Euangelici, per quos suam Deus substantiam & sanguinem cupit dispensari, præferre debent, eos ait esse debere primo sanctos in se, vt sic sacrificent alios perfectos, vt perficiant proximum; tantam quoque Dei habere lucem & cognitionem, itaque illuminatos esse, vt etiam alios illuminare, lucemque suam vicinis communicare possint; ita denique amoris diuini aestuare incendio, vt illum suum etiam alijs afflare & eundem amorem in corde proximi accendere queant. Nam, vt bene ait Gregorius, *Qui non ardet in se, non incendit alios.*

Vnde etiam sanctus ille vir, F. Thomas de Villanoua, Archiepiscopus Valentini, saepe dicere solebat, *Quomodo de corde frigido ardentia scintillare poterunt verba?* Tum vero verba tua in proximo amorem Dei accendent, quando è corde fluante, & amoris diuini flammis accenso profolient. Tunc quoque per hunc mundum ignem illum sparges ac diffundes, quem Dei filius in terram venit mittere. *Iguem, inquit, ueni mittere in terram, & quis scit, nisi sit accendatur?* Tunc denique plus vnum proderit verbum, quam alia centum.

Scripsit olim Plato veritatem quandam, in qua plus dixit, quam sciuit. *Quemadmodum,*

modum, inquit, magneti ea inest virtus, ut ferro quod tangit, virtutem attractivam quam habet, imprimat; adeo ut ferrum, cui magnes affricus est, non minus alterum ad se ferrum trahat, quam ipse met magnes. (quam lapidis huius virtutem summopere est S. Augustinus admiratus, dum eius rei experimentum coram videret: vidit enim ab annulo ferreo, cui magnes affricus erat, alium annulum attrahi, & ab hoc rursus alium, & à tertio quartum, ut omnes hi catenam quandam in aere efficerent, è mirabili hac cohesione connexam.) ita homines, inquit Plato, à Deo tacti, hanc virtutem habent, ut etiam alios ad Deum attrahant. Si ergo verba nostra non sapiant: nec redolent homines à Deo tactos, quomodo ad Deum alios poterunt attrahere? Si amoris divini ignis in corde tuo non ardeat, quo alios modo poteris incendere?

Etiam secularis Rhetorices magistri docent, nihil esse, ut quem moueat orator, potencius, melius & efficacius, quam si ipse ante verè in animo motus & concitatus sit. qui enim alium ad lachrymas mouebo, si me ipse oculos secos videat habere? quomodo dolentem auditorem faciam, si nullum me vultu dolorem, nullum tristitiæ sensum videat præferre? quomodo ad indignandum excitabo, si me indignari non ostendam? Pari modo, quomodo ad mundi contemptum alios mouebit aut concitabit, qui verè & ex animo mundum non contempserit? quomodo affectum erga mortificationem alijs ingenerabit, qui cum ipse non habet? quomodo denique alios faciet humiles, qui humilis non est? Nihil aduenit, nisi ignis, nihil humectat quam aqua; nulla res alijs colorem indere potest, quo ipsa careat. nemo quippe dat quod non habet, itaque quod ipse non habet, quomodo id alijs dare aut imprimere velis?

Eris ceu inanes bombardæ, quibus pila scireta ingesta non est; hæc si liquidem acrem

duntaxat fragoribus ac tonitruo complent, muros autem nec deiciunt, nec hostem. His ergo assimilantur concionatores verborum pleni, affectu vacui: qui non nisi inanes verborum bombos & strepitus cient, & ut loquitur Apostolus, quasi aerem verberant; neminem vero prosterunt, nullius cor fauciant, quia nulla ijs inest pila, nulla inquam substantia, nulla vis, nulla virtus, aut spiritus. hæc autem sunt, quæ reliquis robur & efficaciam suppeditant.

Concionandi talentum non consistit in verbis, non in artificio & succo rhetorico, non in sublimibus aut subtilibus conceptibus. neque enim hoc modo concionabatur ipse Gentium Apostolus, & vas illud à Deo ad mundi conuersionem electum; sicut id ipse de se ad Corinthios scribens, testatur: *Et ego cum venissem ad vos fratres, ueni non in sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians uobis testimonium Christi: non enim iudicauis me scire aliquid inter uos, nisi Iesum Christum, & hanc crucifixum* Et deinde: *Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilebus humana sapientiæ uerbis, sed in ostensione spiritus & uirtutis, ut fides uestra non sit in sapientiæ hominum, sed in uirtute DEI* ne ipsa mundi conuersio humanæ aut eloquentiæ, aut sapientiæ, sed uai Dei uirtuti ascriberetur, non, inquit, in sapientiæ uerbi, ut non euacuetur crux CHRISTI. Sic patris illi, sanctique Patres, uti historia Ecclesiastica & Tripartita, magna sane ipsorum laudè, scribit, tum sanctè concionando, tum bene consulendo, solebant sine omni affectatione, & argumentorum rhetoricorum artificio alios edocere; sed, ceu prudentes quidam medici, prout conscientiarum auditorum suorum infirmitates id exigere uidebant, ita uerborum medicamenta applicare. Tales porro & conciones nostræ & spirituales discursus sine oportet. non prædicamus, ut prædicemus nos ipsos, sed Deum. Non enim, inquit Apostolus, nosmet ipsos prædicamus,

1. Cor. 9. 26. Concionatores aerem verberantes.

1. Cor. 2. 1. 4.

Concioni fructum non dona naturalis sed uirtus tribuit.

1. Cor. 17.

Histor. Eccles. p. 2. lib. 2. c. 6. Sanctorum concionandi ratio.

Deum prædica non te. 2. Cor. 4. 5.

dicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum. Certissimum sane est, concionatores illos, qui non nisi suam eruditionem, eloquentiam, & elegantioris idiomatis cognitionem in concione ostentare satagunt, perexiguam concionando fructum facturos. Primo quidem propter eam causam quam diximus: auditores namque, quibus vel mica salis aut iudicij est, haud difficulter intelligunt eum, qui hoc modo praedicat, ijs quae dicit, sibi adulari & applaudere, ex ijsque voluptatem se capere, magis se disertum & eloquentem, quam fructus apud auditores suos faciendi cupidum ostendere volendo.

Res negligitur dum verbis attenditur. Quintil. lib. 8.

Secundo, quia omnem haec ipsa elegantia confectio fructum demerit, & quod dicitur quis est elegantius ac floridius, eo minus est utilitatis allaturus. Verissima namque est illa Rhetorum sententia, *lacet in oratione sensus, in qua verba laudantur.* Id est, homines, tum negligunt attendere rebus, dum verba audiunt florida & compta (haec namque debitam sententiae attentionem suffurantur) neve tunc ea quae sibi dicuntur, spectant, propterea quod, quomodo eadem dicantur, attendant. Si ergo etiam rhetores in oratore id carpunt, & vitio vertunt, quanto potius in Evangelico id est concionatore reprehendendum, cui ad animorum salutem & utilitatem duntaxat respiciendum est.

1. Cor. 12. 7. Utilitas est festivo spiritus ad utilitatem: sic & donum concionandi a Deo non nisi ad utilitatem proximis datur. Hinc etiam semper in hanc suos praedicator oculos conijcere debet. Vnde bene S. Hieronymus Nepotianum monet: Docentem in Ecclesia non clamor populi, sed gemitus suscitetur: lacryma auditorum laudes tuae fiat. Bonae inquam concionis indicium est, non audientium applausus, neve dicant, Numquam sic locutus est homo, vel hem, quam praedicator & quam rara protulit! quam bene ea dixit! sed eorum compunctio & lacrymae, ne non morum correctio & vitae mutatio.

Epist. 2. ad Nepotianum.

Ioan 7. 46.

Iachryma fructus bona concionis.

Et in hoc vno ipsum praedicandi talentum situm est; quod scilicet hominem ut instrumentum Deus deligat, ad corda auditorum commouenda, utque verborum eius adminiculo & vi homines meliora persuadeantur, malum vitae praeteritae statum ad animum reuocent, de comissis doleant, & ex corde toto ad Deum conuertantur.

Hinc R. D. M. Auila dicebat, *Predicare non est, hore spatio de loco superiore de Deo loqui; sed hoc hinc inde de auditoribus quidam, qui de mou ingressus est, Angelus factus egreditur. In eo spijam concionandi talentum consistit.* Et alius quidam Dei seruus illam demum bonam & fructuosam concionem dici posse dicebat, postquam auditores capite demisso cogitabund ac subtristes incedunt, inuicem non loquuntur, ne quidem intuentur. Hoc quippe signum est, quemque ex ea aliquid quod ad rem suam proprie faciat, domum referre.

R. P. N. Franciscus Borgia cum in Cantabria concionaretur, potissima auditorum pars non capiebat ea quae diceret, cum quod frequens esset auditorium, & omnes cathedrae vicini esse non possent, tum quod linguam Castellanam Cantabri non intelligerent. Nihilominus miramur omnes attentionem summo silentio praeferebant, quam etiam lacrymis testabantur. Rogari vero nonnulli, cui in concione quam non intelligerent, lacrymarentur, eos qui non idem se fieri responderunt, quod sanctum quendam Ducem viderent; tum vero magis, quod quasdam in intimis animarum penetralibus Dei voces & inspirationes sensibiliber perciperent, quae, quidquid e suggestu concionator distrus proloqueretur, ad se deferrent, & singula sensa illius exponerent.

Alias cum Cardinalis Henricus, Lusitaniae infans (qui deinde ad Lusitanorum regnum euectus fuit) hunc ipsum Borgiam rogaret, ut ad populum exhortationem faceret, & ille se ob corporis ex itinere defatigationem excusaret; retulit Cardinalis, Nolo praedice, satis mihi est ut suggestum ascendant, itaque a populo unice uocato ple.

Concinator instrumentum Dei ad utilitatem.

Concione reru talentum est animae conuertere.

P. Borgia. concione praesentis proficiente absentis intelligebant.

Lib. 1. c. 1. Vita Cardinalis Henricus P. Borgiam uult concionari uocato ple.

uerso videatur is qui quidquid habebat, ex Dei amore deseruit. Hoc igitur prædicat ac loquitur, & maiorem haud dubiè in animabus fructum causatur, quam plurima verba & voces, ipsum inquam exemplum, & vita sua stimula. Hoc proinde nobis præcurandum est, huc præcipuè nobis est studio intendendum, vt Deus Opt. Max. ad animarum conuersionem nobis, tam concionatoribus, quam confessorijs, & omnibus omnino, quibus proximò curare propositum est, utatur.

fusus: sicuti hunc locum exponunt & intelligunt Sanctus Augustinus & Origenes.

Si porro victoria de hostibus corporalibus (ad quam tamen vires nostræ, & potentia humana aliquatenus proportionatæ videntur) à Deo non nisi orationum adminiculo concedatur: quid erit de victoria de inimicis spiritualibus, deque animarum errantium conuersione dicendum, in qua humana media, vires & industria tam parum possunt, atque adeo exiguæ sunt, vt nullam prorsus cum tam sublimi fine proportionem habeant. Istuc quippe negotium solis est orationibus & gemitibus apud Deum conficiendum: hæc Deum placare, & veniam delictorum, necnon vitæ emendationem ab eo consequi debent.

Medii autem huius valorem & efficaciam serio ponderat & declarat S. Augustinus super illa Dei ad Moysen verba, *Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos* Cum filii Israel vitulum constabilem adorassent, & Deus eos extirpare vellet; Moyses populi patronum apud Deum & sequestrum agens, sic eum compellauit: *Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robusta? Ne queso dicant Ægyptiis, callide eduxit eos vt interficeret in montibus, & deleret e terra quiescat ira tua, & esto placabilis super nequicia populi tui. Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruorum tuorum, quibus iurasti per te ipsum, dicens, Multiplicabo semen vestrum, sicut stellas cæli, & uniuersam terram hanc, de qua locutus sum, dabo seminivestro & possidebitis eam semper*

Respondit autem Deus, *Dimitte me, quia eos delere & exterminare de mundo volo. Quid est hoc, Domine? cur dicis, Dimitte me? quis te aut tenet, aut detinere potest? quis manus tuas vincire? (Voluntati enim eius quis resistit?)* Quomodo ergo dicis, *Dimitte me?* Hic, ait Augustinus, orationis robur & efficaciam videbis, & quantum apud Deum Dei.

E ca pos-

ne animas lucrabis mur.

Serm. 91 de templo H. mil. 13 super Numer.

Si victoria corporalis oratione magis, quanto magis spirituali!

Quest. 149. super Exod. Exod. 32. 10.

Moyses argumenta ad persuadendum Deo.

Rom. 9. 19.

Moyses oratione tenet iram Dei.

CAPVT VIII.

De secundo proximi iuandimedio oratione videlicet.

Altera proximo subueniendi ratio, quam B. P. N. adfert, est oratio: tuatur etiam, inquit, proximus sanctis desiderijs & orationibus. Nam, quoniam hocce animarum lucificandarum & conuertendarum negotium supernaturale est: hinc orationibus, lachrymis, gemitibus magis ipsum consequimur & peragimus, quam verbis & vocibus.

Sic magis ad victoriam de Amalecitis relatum contulit, maioremque in ea partem habuit Moyses oratio, quam vniuersæ bellatorum hastæ & gladii. Nam quam diu Moyses manus in altum sustollebat, vincebatur, vnde postea necesse fuit manus eius, vtrimque vnam, à duobus viris sustentari ac suffulcari, vt sic semper sublimè elata existeret: atque ira demum penes Israel victoria stetit. Hac ratione suos populus Dei hostes debellabat.

Hoc item Madianitæ visis illustribus Hebræorum victorijs, veriti, ad inuicem dixerunt, *Ira delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas vsque ad radices carpere, ore scilicet, id est orationibus ore* *Rodriguez exercit. pars 3.*

ea possit & valeat. Hoc scilicet sanctificare ipse voluit per illud, *Dimittite me*. Quod nec verbum est imperantis (si enim preceptum & imperium foret, feruus non obediendo male ageret) nec petentis, vel orantis (neque enim hoc a seruo suo Deum petere decebat) sed inditare voluit orationes iustorum irae Dei posse reluctari, cumque iratum placare.

Idem confert sanctus Hieronymus, scribens super illud Ieremiae Prophetae: Tu ergo vult orare pro populo hoc, ne affluant pro eis laudum & orationum, & inuocant obsecrationes. Et ait ergo, ostendit quod obsecrationes precibus Dei irae possint resistere. Mantolite & aperte id ipsum docelat. Psalmodigraphus, dicens: Et dixit ut disperderet eos, si non Moyses ad eum esset in contrahione in conspectu eius, & auerteret iram eius, ne disperderet eos, & brachium eius in ictum libratum, oratione

Exod. 32. 14. *si a recinuisset placatum esset Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat ad nos sua populum suum.*

Idem quoque contigit in seditione & murmuracione illa populi contra Moysen & Aaron, per occasionem mortis Core, Dathan, Abironis, eorumque sequacium, exorta: cum enim hanc ipsi imputandam dicerent, iratus est Dominus populo suo, cumque plane delere voluit, iam tum quatuordecim millibus, eoque amplius interfectis, statim ergo ut Aaron Pontifex pro populo oraret, & Deo incensum adolere cepit, *plaga cessauit.*

Hac de causa Sapiens orationem vocauit scuti nomine, sic loquens: Sed non diu permansit ira tua. Et perans enim homo sine querela deprecari pro populo, proferens seruitutis sua scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, resistit ira, & finem imponit necessitati: Quo autem loco hic legitur deprecari pro populis, alia lectio praefert, *propugnare pro populis*: etenim orare est velut pugnare. Quam bonum scutum ait etiam Ambrosius, est oratio, quo omnia aduersarij

ignita spicula repelluntur.
Quin etiam Deus ipse intentatum flagellum suis e manibus gaudet excuti, & reperiri hinc inde aliquem, qui se ponat inter medium ad vindictam eius auertendam: sicut benignus aliquis pater, esse filio suo comminetur, adeo tamen in eum animaduertere non vult, a quo ne ferret, retineretur, quin imo interdum ad quos amicos aut horos subornat. & data opera paratos habet, qui sibi baculum aut flagellum de manu extorqueant: ita Deus Optimus Maximus, qui plus quam pater aut mater est, tanto nos amore profectur, utpote filios suos, & qui tam caro illifamilis sanguinem quippe & vitam ad nos seducendos impendit, ut in nos nollet animaduertere, sed gratum illiforet, si quis amicorum se mediatorum interponeret. quoniam tales interdum conquirent, ac summo opere debet & conquiritur, cum desunt qui irae suae per orationem obstitant. Per Ezekielem namque sic expostulat: *Et quid studeo? Virum, qui interponeret sepe, & parat oppositum contra me pro terra, ne disperderem eam, & non inueni.* Et alio loco, *Non ascendisti ad aduersum, neque opposuisti murum pro domo Israel.* Quo loco Sanctus Hieronymus ait, *Quomodo in murus inimicorum mentionem frangit & impedit, & sicut in idem obtuam predicti soler, ut illi resistatur: ira Dei in sanctorum precibus frangitur, quia Dei in altissimas tendentibus obsecundat & condescendit.*

Idipsum quoque conqueritur Isaias: Non est, uti solebat, Dominus, qui inuicet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te. Nullus est iam iacob, qui cum Deo luctetur, cumque eo velut in duello decertans dicat, Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Deo siquidem id est quam gratissimum. Hinc ad oculum patet, quantum sit orationis iustorum & amicorum DEI robor & efficacia, quia ad brachium eius retinendum, illiusque irae resistendum nimis quam potens est.

Sanctorum orationes obstitunt irae Dei.

Oratio Aaron placat Deum.

Num. 16. 48.

Sap. 18. 20.

Oratio est scutum & propugnaculum.

In oratione nobis deus placari solet.

Quare bene placet, ut pater.

Ezek. 20.

30.

Ezek. 17.

Preces sanctorum iram Dei frangunt.

Gen. 32. 26.

Orationis robor.

Hinc

Hinc melius intelligatur, & magis confirmabitur id quod superiori capite dictum est: quanti scilicet ad fructum in proximo faciendum referat, sanctos, & amicos Dei nos esse: quamque merito dixerimus, bonam & sanctam vitam primarum quoddam ad hoc medium esse. Qui enim inimicos dissidentes inuicem conciliare volet, gratus & acceptus sit oportet illi, cuius mediatorem agere, & quem alteri reconciliare studet: si enim displiceat, ad iram & indignationem eum prouocabit potius, quam ad inimico ignoscendum.

Tantum porro ad bonum proximi promouendum valet bona & sancta vita, ut, quamuis illam pro eo orationem non faceremus, aut nullum aliud ei obsequium prestarem, quam quod, insigniter sancti & boni esse studeremus: hoc unum illi iuuando maxime prodesset & conferret. Declarat hoc in primis historia illa quam in Genesi legimus. Cum ciuitates illas impias, Sodomam & Gomorham ob nefanda scelera Deus subuertere uellet, ecce Abraham eius iram se mirum obijcit & ait, *Nanquid perdes iustum cum impiis? non est hoc tuum, nequaquam facies iudicium hoc. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate, peribunt singuli?* Dixitque Dominus ad eum: *Si inuenero Sodomis quinquaginta iustos in medio ciuitatis, dimittam omnem loco propter eos.* Responditque Abraham, ait: *Quia semel capio, loquar ad Dominum meum, cum super puluis & cinis. Quid si minus quinquaginta iusti, quinque fuerint? delebis propter quadraginta quinque uniuersam urbem?* Er ait, *Non delebo, si inuenero ibi quadraginta quinque.* Rursumque locutus est ad eum: *Si autem quadraginta ibi inuenti fuerint, quid facies?* ait, *Non percutiam propter quadraginta.* Ne quis, inquit, indignus Domine, si loquar, *Quid si inuenti fuerint triginta?* Notandum autem est, cum initio nonnisi sensim numerum priorem imminuisse, per quinarios tantum descendendo: iam

vero DEI benignitatem & beneficentiam aduertendo, audaciam sumpsisse per denarium descendendi, a quadragenario usque ad tricenarium. Respondit ergo Dominus, *Non faciam, si inuenero ibi triginta;* propter hos parcam uniuersis. *Quia semel ait, capi, loquar ad Dominum meum. Quid si ibi inuenti fuerint viginti?* ait, *Non interficiam propter viginti.* Obsecro, inquit, ne trascaris Domine, si loquar adhuc semel: *Quid si inuenti fuerint ibi decem?* Non delebo propter decem. Sed cum ne decem quidem inuenerentur, quinque illas ciuitates Deus igne sulphureo, deleuit. Unde sole meridiano clarius patet, quanta ad alios iuuandos & sanctificandos utilitas sit bona & sancta iustorum uita. Quam enim Sodomitis profuisset, si decem saltem iusti inter eos reperti fuissent. *Aliis cum Ierusalem castigare, & regnum iudaicum manus Chaldaeorum DEVS tradere uellet, qui ipsum euerterent, & vastarent, atque adeo omnes incolas eius in ore gladii absumerent; id quod enormia quae in diuinitate eius maiestatem scelera admississent; ante per Ieremiam ait, Circumspice uias Ierusalem, & aspice, & considera, & quaerite in plateis eius, an inueniatur uirum facientem iudicium, & querentem fidem, qui nimirum in Deum aeque ac proximum fidelis sit; & propitius ero ei, id est, illius ob causam parcam ciuitati ac regno, & flagellum & exterminium, quod ei intentauimus auferam.*

faciame Dei.
Iustorum praesentia seruat impios.

Iustus iustus totum potuisset seruare regnum.

Unde non sine ratione exclamat Sanctus Hieronymus, in eum locum scribens: *Vide, inquit, quanti Deum faciat unum uirum iustum; cum non solum pro decem iustis, qui in ciuitate reperiuntur (sicut olim ad Abraham dixit) sed si et uirum inter innumeros impios inuenerit, miserturum se dicat eorum, & flagellum quod promerentur auersurum.*

Iusti multum faciunt, etsi nil ultra faciant

Ingenis sanè amor est, quo viri iusti virtutem Deus prosequitur, cum illius intuitu tot nefarios peccatores tolerat, & iis veniam commissorum indulget. Magni ergo faciendi sunt, quotquot in communitate & Republica sunt iusti: utpote qui magnis eam beneficiis afficiunt, & insigne ei bonum præstant; esto aliud non faciant, quam quod pietatem colant, & virtutibus assidue incumbant.

Religiosis à populo debentur alimenta quia iustitia sua placant Deum.

Atque hæc etiam vna de rationibus est, quam Theologi & sancti Patres adferunt, ad probandum à populo Religiosis alimenta & necessaria deberi, etsi nullum hi proximo ministerium impendant, sed reclusi sint, & clauetro & cella sua non egrediantur: nam etiam vsque inde ab illo angello maximopere populo & Reipublica profunt, cum ob pauculos illos bonos tot per orbem malos toleret Deus. Quod egregiè confirmat parabola illa Evangelica, in qua, ad conseruandum triticum, zizania abundantia Dominus eradicari vetat, *Ne forrè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum: finite utraque crescere vsque ad messem.*

Gen. 2. 29. Deus propter Abraham etsi non rogatus liberavit Loth.

Imprimis vero quoad hoc propositum, potandum & considerandum est id, quod in historia illa superius indicata Scriptura mox addit: *Cum enim subuerteret DEVS civitates regionis eius, recordatus Abraham, liberavit Loth cognatum eius de subuersione urbium, in quibus habitauerat.* Auerte porro non eici, Abrahamum pro Lotho rogasse; sed, quia Abraham ita Deo carus erat, hinc tam ipse quam omnia quæ eius erant, & quæ aliquo modo ad eum attinebant, maximè ei cura fuerunt; atque adeo de Lotho, eius cognato, liberando, & è Sodomitico incendio eripiendo sollicitus fuit, ut eum ad festinanter egrediendum, & se in paruo oppido, haud procul inde disito, saluandum incitans diceret, *Festina, & saluare tibi, quia non potero facere quidquam, donec egrediaris illuc.* O plena pietatis viscera, o bonitatem & misericordiam infinitam, ut dicat, Non potero ante vltionem meam exequi, quam te ipse in tuto collocet!

Gen. 19. 22.

Deus non potest puniri

Vide obsecro quanti virum iustum faciat re quæ Deus, & quid eius in gratiam & dicat & diu iustis faciat. Tu ergo fac iustus sis, & Dei iniustus, & perfectioni comparandæ serio incumbe; & certus esto Deum omnia quæ tua sunt, curaturum; ac parentum, con- sanguineorum, amicorum tuorum, & omnium quæ aliquatenus te spectant, recordaturum. Idque eo magis, quo tu magis ad animæ tuæ negotium curandum, teque Deo arctius coniungendum eadem curate negliges, & eorum obliuisceris; etsi alioquin ad ipse ab eo in particulari non postules. Magis quippe rogant, & ad Deum clamant opera, quam verba. Si enim Opera plus iniquitas impij, teste Sacra Scriptura, ad clamant Deum clamat, vltionem ab eo deposcens quam Verba. *(Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra)* altius haud dubiè clamabit vltio. *Gen. 4. 10.* tus & bonitas vitæ, & maiores dabit voces, ad misericordiam impetrandam. & Si iniquitatem inueniendam apud eum qui ad te ad Deum benefaciendum adeo promptus est, & cuius proprium est misereri semper & parcere. Hæc ergo optima cum Deo agendi ratio est, & consanguineis & amicis suis benefaciendi ratio est.

CAPVT X.

De tertio proximis succurrendi medio, zelo scilicet animarum.

Zelus domus, necnon honoris & gloria tua comedit me, ac viscera mea adullit, & opprobria exprobrantium tibi, id est iniuria & mala, quæ tibi irrogantur, ceciderunt super me, easque, ut mihi factas, sum interpretatus. Est hoc aliud, & quidem de præcipuis proximorum iuuandi medium: quod etiam inter alia media, ad Societatis conseruationem, incolumitatem & incrementum, necnon ad finem spiritualem, ob quem in-

Zeli misericordiam præstantibus

Acta fuit (animarum inquam curationem & auxilium) consequendum facientia B. P. N. enumerat. Horum vnum, inquit, est *Zelus sincerus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit ac redemit, quous alio emolumento posthabito.*

Beatus Augustinus in libro seu exhortatione, quem ad Comitem quendam scripsit de salutaribus monitis, ait, *O mi frater, nunquid ferre a sunt carnes nostrae, ut non contremiscant, Zel etiam sensus nosfer ad amantissimus, Si non mollescat, vel et iam in hunc eurglet ad illa Christi in iudicib. verba, *Ye maledicti in ignem aternum, qui paratus est iam inde à mundi principio vsque in sempiternum? Quare non dicimus cum Ieremia Propheta, Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrymarum. & plorabo die ac nocte interfectos filia populi mei? Quid porro plorari dolentique salutaris, quam, quem Apostolus plorabat, animarum interitus? Quis infirmatur. & ego non infirmor? Dilectus ab Apostolo, inquit Augustinus, ardentem hunc zelum & desiderium salutis animarum habere, cum etiam Deus ipse in tantum eas dilexerit, vt vnigenitum suum pro iis impendere & offerre non dubitaret. *Qui etiam proprio filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Notandum autem illud, pro omnibus; itaque nullius omnino salutem negligamus, cum suum vnicuique singillatim redimendo Deus sanguinem & vitam impenderit.**

Hic animarum, vel potius gloriae & honoris diuini zelus, quidam amoris Dei ignis est, tamque æstuans & ardens, vt eum omnes ament, honorent, & colant, desiderium, vt qui ipsum in se sentit, omnibus illud communicare, & ardorem hunc in cunctis excitare vellet; & re ipsa, quantum in se est, ad hoc conuincitur. quin etiam, si quando Deum offendi, & per peccata hominum male haberi videt, & remedium ipse adhibere nequit, ingemiscit, & in lacrymas compassionis prorumpit, hincque zeli ignis viscera eius adedit, adurit & consumit. Talis fuit zelus magnorum illorum

Dei amicorum, & illustrium sanctorum.

Audi, vt suum prodat Ieremias: *Es factus zelus est in corde meo quasi ignis exastuans, claususque in osibus meis: & defeci, ferre non sustinens. ausus enim contumelias multorum, & terrerem in circuitu.* Suum vero Elia: sic describit: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel.* Suum denique Psalmographus nullo non loco patefacit: *Defectio, inquit, tenuit me pro peccatoribus, derelinquentibus legem tuam.* Et, *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliuissus verba tua inimici mei.* Tam vehementem scilicet sancti hi suo in cord: dolorem & amaritudinem sentiebant, quod effusi habent peccatores legem Dei procularent & violarent, vt interno a nimi dolore etiam corpus macresceret ac tabesceret, & sanguis corruptus computresceret; quin imo is ipse exterius saepe totum hominem proderet. *Vidi, inquit, prauaricantes. & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Ita Dauid Propheetam ignis hic adurebat, vt lacrymas oculi eius distillarent. imo in lacrymas prope totus resoluere tur: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non custodierunt legem tuam.* Vel vt alio loco lectio præfert, *propter illos qui non custodiunt legem tuam.* Perinde ac dum ignis caminulo subicitur, ipse superne humorem herbarum exstillat: ita pariter in fletum Propheeta liquecebat, dum diuinam maiestatem ab impiis ita ludibrio haberi & offendi videret. Hunc ergo honoris diuini zelum omnes nos præferre par est: & vna de maximis nostris curis & sollicitudinibus esse debet, sedulo operam dare, vt honor Dei quotidie adaugeatur & propageatur, nomen eius sanctificetur & gloriuetur, ac sanctissima illius voluntas fiat sicut in celo & in terra. Maximus è contra nobis dolor & amaritudo animi esse debet, videre non modo id non fieri, verum etiam plane contrariè. Atque hoc demum S. Augustinus esse ait, vere honoris diuini zelo æstuarre. *Zelo domus Dei, ait, comeditur, qui omnia peruersa qua videt, cupit emendare;*

Psal. 118. 53.
136. 139. &

Zelus fons
commise-
rationis &
lacryma-
rum.

Et si emendare non potest, tolerat et gemit. Vti Samuel Prophetam occasione Saulis fecisse in confesso est, Verumtamen lugebat Samuel Saulē: quoniam Dominum pernebat, quod constituisset eum Regem super Israel.

1. Reg. 13. 35.

Zelus animarum Deo gratissimus.

Hom 12 super Ezech. Chrysof. hom. 76. Richard. super Cant. cap 21. Radix zeli charitas.

1. Cor. 13. 13. Coloss. 3. 14.

Sancti zeli effectus.

Zelus maiorem Dei gloriam spectat.

Hic porro gloriæ & honoris diuini, necnon salutis animarum zelus inter alia quæ in Dei obsequium præstare possumus bona, non postremum, & fortasse primum est, eique gratissimus. Vnde S. Gregorius: Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum. Idem habet Chrysostr. & alij multi sancti Patres: Nihil sic, inquit, Deo placet, sicut zelus est lucrum animarum. Ratio est, quia nihil ita gratum ac caritas; eo quod ipsa omnium virtutum princeps sit ac maxima, vti testatur Apostolus, Maior autem horum est caritas; & in ipsa tota consistit perfectio; vnde idem eam nuncupat vinculum perfectionis. Hic autem zelus, intensus quidam & excellens Dei amor est: ei quippe, qui hoc æstuat, nequaquam satis est Deum quoad potest amare, & seruire, verum etiam quam ardentissime cupit, vt omnes homines eum amare & seruire intendant, vt sanctissimum eius nomen ab omnibus cognoscatur, colatur, glorificetur, & extollatur denique vt Dei regnum se quaquersum extendat, & propageatur. atque hoc vnicum eius gaudium, ac voluptas est. Vnde si quæ peccata, & iniquitates in Deum suum committi viderent, ex adusque intima animæ eius penetrantia penetrant. Quemadmodum filius, qui patrem suum ex corde amat, eum honorari & ad altiora promoueri summopere desiderat; omne vero eius gaudium est, cum illum iam honores adipisci & exaltari videri, si quæ vero illi irrogantur iniuriæ, & offensæ, non minus ob eas contristatur, quam si propria forent, quin etiam magis. Pari modo quisquis hunc honoris diuini zelum possidet, tanto in hunc Dominum suum amore fertur, tamque ardentem diuinam eius maiestatem ab vniuersis honorari, coli, & laudari optat, vt hæc vnicæ eius sint delicia & voluptas. & diuerso nihil

eum magis cruciat & torquet, quam videre ita passim homines Deo obliuisci, tamque graues & atroces in eum iniurias peccando committi. Proinde hic eximius & excellens quidam Dei amor est.

Est præterea singularis & præstans quidam actus amoris erga proximum, nam vti amor noster in Deum tum se prodit, cum ob maiorem eius honorē & gloriam gaudemus, sed ob iniurias & iniquitates in ipsum admittas dolemus: ita verum erga proximum amorem tum testamur, cum eius bono lætamur, & ob vera eius mala (peccata inquam) serio contristamur, eaque quoad possumus, impedire procuramus. Quare, vt bene docent sancti Doctores, quicumque scire & nosse vult, vere ne proximum amet, videat num ob eius culpam plangat, spiritualibus vero gratiis illius & profectu gaudeat. Hæc est veri erga fratrem tuum amoris probatio, nimirum, vt non minus eius gaudes bono, quam proprio, eius autem aduersis & malis ita doleas, ac si tua forent. Hoc quoque est proximum amare, sicut temetipsum, vti se fecisse ait Apostolus, dum scribit, Quis infirmatur & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non trror? quo loco glossa habet, Quis infirmatur in fide, vel in aliqua virtute, & ego non infirmor? id est non doleo de eo, sicut de mespo? Quis scandalizatur in aliqua molestia, & ego non trror igne compassionis? Tam porro Deo id gratum est, vt, Chrysostr. teste, licet seueras & graues suscipias austeritates, toto vitæ tempore ieiunes, & humi cubes: esto totum substantiam tuam in pauperes effundas, nihil hæc omnia sunt cum ad animarum zelo collecta, Quanto enim anima melior & pretiosior est corpore, tanto plurapræstant, qui confessiones audiendo, prædicando, consilium salutare dando, aliaque opera misericordie spiritualia obeundo, animabus subuenire & mederi satagunt, quam qui largas de opibus suis erogando eleemosynas, corporibus opem adferunt. Quam tute gauderes & exultares, si multa aureorum millia in egenos effudisses? maius autem ac dignius est saluti animarum

Zeli effectus est amor proximi.

Clement. 4. de precibus.

S. Basil. cap 17.

Amor est gaudio proximo.

1. Cor. 12. 25.

hom 99. 8.

hom: 100. per Genes.

Zelus animarum melior est heu refertur.

1. Th. 2. 16.

in cap. 2. Zelus animarum praeferendus miraculis. Zelus est. Zelus animarum praeferendus miraculis. Zelus est. Zelus animarum praeferendus miraculis. Zelus est.

rum te cooperari. Adajp insuper Chry-
stomus amplius esse, & plures apud Deum
fieri, ipsum animarum zelum habere,
quam miracula parare. Nam etsi Moses
mirabilia, & prodigia multa operatus sit,
cum populum Israel e seruitute Aegyptia
eduxit; ea tamen omnia nihil in se habue-
re, quod cum zelo illo & ardente caritate,
qua actus, sic pro populo prauaricantem
apud Deum intercessit. *Aur amitte et
hanc noxam, aut si non facis, dele me de li-
bro tuo quem scripsisti,* valeat equiparari.
Hoc ergo ait Chrystomus, omnium, quae
fecit inquam Moyses, operum, qui tamen
tot capite mirabilia edidit, fuit maxi-
mum ac praestantissimum.

*Quam zelus tuo efficax sit ad
proximum tuum curam
hancque ratio*

Zelus hic singulari quoddam & effica-
cissimum est ad proximos iuuandos,
inque virtute promouendos medium. Pri-
mo, quia (vt dictum est) ignis est. Nam
sicut ignis valde actiuus est, & quilibet in
se conuertere conatur, & re ipsa etiam con-
uertit, si in materia ad hoc disposita sit,
quae si minus ante disposita sit, eam ipse
etiam huc paulatim disponit. Patet ratione,
si hic amoris Dei ignis & zelus in nobis ar-
deat, statim eum etiam ad alios transfun-
demus, in eisq; amorem Dei accendemus,
atq; eos in nos conuertemus, efficiendo
nimirum, vt tales sint, quales ipsi sumus.
Sicut dicebat Paulus amore Dei ardens,
*Opto omnes quos audiuimus hodie, fieri tales,
qualis ego sum.* Cum vero tales nondum
erunt, eos sensim huc disponemus vt tales
fiant. Neque enim caritas otiosa est: est si-
quidem ignis, nunquam quiescens, sed
semper sursum tendens. Nam, teste S. Gre-
gorio; *Caritas semper magna operatur: si
autem non operatur, non est caritas, aut
saltem magna non est.*

Secundo, adeo zelus hic primarium
quoddam est proximos iuuandi medium,
quia ipse in causa est, vt studiose quis, & di-
ligenter ministeria sua obeat, ac nouas sem-
per occasiones dari sibi optet, & vltro etiam
conquirat proximis subueniendi, &
necesse minime sit violenter huc nos co-
gi, aut compelli (quia pudorem id nobis
deberet incurere) sed semper parati inueni-
amur; imo vero multo plura praestare
velimus & optemus, quam praestandum oc-
currat. Porro plurimi hoc refert: Nam cer-
tu est, nos, du magno seruire, & desiderio
quid facimus, id bis & duplicato quodamo-
do facere. Vnde per magni nostra interest,
zelum hunc habere: nam per illum quod-
dammodo viuimus, sine illo mortui sumus.

Tertio, zelo agente, proximum iuuandi
media ipsi conquirimus, atq; etiam inue-
nimus. Bona voluntas namque & effectus
optima est inuentrix mediorum ad obti-
nendum ea quae desiderat. Vnde S. Bonauen-
tura. *Qui talis inest affectus, illic necessario
non deerit subuentiois effectus, quantum pa-
tetur opportunitas.* Id est, non est timendum,
vt inquam proximi vilitatis promouen-
da occasio desit ei, qui talem habuerit zelum,
neue eius rei exequenda media. Si in-
domi desit quod agat, foris inuestigabit:
quod si non inueniat vbi quae ebat, nos so-
doehia & carceres publicos adibit, illic fan-
ne eadem inueniet. Semper enim proximo
auxiliandi occasionem inuenient operarij
qui hoc zelo ardebunt. Hac de causa eos
Scriptura modo vocat venatores: per Iere-
miam quippe Deus loquitur, *Ecce ego mit-
ta eis multos venatores, & venabuntur eos
de omni monte, & de omni valle, & de ca-
ueris petrarum.* Modo piscatores: neq; ni-
piscator exspectat donec pisces vltro ma-
nibus eius innitent, sed potius eos ipse co-
quirit, diuersisq; artibus, & exquisitis, par-
ticularibusq; escis & illecebris inescat. Cum
ergo diabolus ta sit in animab. perdesis sa-
gax & solers, nostru est eadem in eis lucrifaci-
endi solertiam & diligentia adhibere.

Quarto, quando zelus hic adest, omnia
sunt facilia, vniuersae difficultates supe-
ratur, nihil nobis graue aut laboriosum vi-
detur.

*Zelus om-
nes occasio-
nes quaris
iuuandi
proximum.*

*Omnia me-
dia iuda-
gat, & ad-
hibet.
Process. S.
Religion.
cap. 17.*

Iertm. 16.

*Zelus nihil
graue, aut
difficile in-
dusat.*

e. 4. de di-
uini nomi-
nibus.

decur. Hinc hinc S. Dionysius zelo attri-
buere videtur, quod tanta Christus Do-
minus constantia & fortitudine passionis
suae labores & tormenta pertulerit: Censet
enim, eum ab indignabundo illo zelo, quo
peccatum persequebatur, in confictu illo
cruciatuum adiutum fuisse: & ad hunc sen-
sum applicat illud Isaiae, *Torcular calcavi
filium, & de gentibus non fuit vir mecum:
calcans eos in furore meo, & conciliaui eos
in ira mea. & indignatio mea ipsa auxilia-
ta est mihi.*

Zelus fer-
uorem, &
constan-
tiam Ora-
tioni dat.

Lib. 2. c. 2.
Vita.

Quinto, è zelo hoc praeterca nascitur
feruens oratio, quae Deum non dimittit,
quo ad usque rem suam confecerit. Sic mul-
tos sanctos, qui inter Deum & populum se-
ceu sequestres interponebant, nec ab
orando cessasse, nec in oratione capta de-
fecisse legimus, donec Deum propitium &
placabilem redderent.

B. P. N. Ignatius cum Parisiis litteris
operam dans, quendam impuris amoribus
implicatum, & illicito mulierculae cuius-
dam commercio irretitum ad meliorem
mentem reuocare, nequidquam omnibus
remediis tentatis, non posset, quadam die
cum extra urbem expectare statuit. Co-
gnito vero, illi, cum ad flagitium abiret,
haud procul à lacu, vel st. gno transeun-
dum esse, ecce tibi in aquam frigidissimam
humero tenus Ignatius insiliit, & inde
transeuntem conspicatus, alta in clamare
voce capitulo infelix, itos libidini, & im-
puris voluptatibus tuis indulge: An im-
minens ceruicibus tuis diuinæ iræ flagel-
lum non vides? quid? non te terret infer-
nus, qui patulus suas iam ad te deuoran-
dum fauces aperuit? non Dei manus ac
vindicta, quae te mox exspectat, & pleno
impetu iram in te suam exonerabit? Ito;
ego n. tamdiu hic me cruciabo, & pro te af-
fligam, donec iustam suam castigationem,
quam capiti tuo iustissimus vindex Deus
iam parauit, placatus uertat. Inaudito
hoc caritatis exemplo percussus alter, loco
stetit, & Dei manu tactus intrinsecus, ad
urbem rediit confusus & attonitus, & facti
periculosique contubernij, à quo antea
captiuus & vincetus tenebatur, iugum col-
lae amittit.

CAPVT XII.

De tribus rebus, quae nos ad ze-
lum habendum incitare
poterunt.

Præter ea quæ diximus, tria præcipue
nobis ad zelum hunc habendum, &
salutem animarum desiderandam, & ma-
gna cum diligentia procurandam, magno
vlti erunt. Primum & præcipuum est,
considerare, quam ipse Dei filius animas
hominum amaret, & quanti eas fecerit, vi-
pote qui sanguinem & vitam pro iis li-
benter impendit. Vnde Apostolus, *Pro qui-
bus Christus mortuus est.* Christi enim tan-
guis in terram effusus, euidentis signum est
valoris animæ, si que aperte testatur, quan-
ti eam faciat, & amet Deus. Hoc videlicet
nos ad hunc zelum & sollicitudinem in
omnibus ministeriis nostris præferendam
excitare & animare debet, & efficere ut in-
timito ex corde animas sitiamus, illarum sa-
lutem vbiliber procurando. *Cari as enim
Dei,* dicebat Paulus, *urget nos.* Ipsa inquam
huc nos compellere & existimare semper
debet. Nam, quomodo nostrum non de-
mus sanguinem pro eo, pro quo suum
vnigenitus Dei filius tam libenter dedit?
quomodo vitam non impendamus ei, qui
pro nobis omnibus mortuus est, quo vi-
tam nobis daret? Neque enim tolerandum
est, ipsum Deum pro anima mortem op-
petere, & me, videndo eam pessum ire, &
in infernum prolabi, ei opem non ferre,
cum tamen id in mea sit potestate situm.
Hoc ferre caritas nequit. Iraque erga ani-
marum salutem efficiam & toto corde
ferri, eamque immediabiliter sitire nos
oportet: hocque præcipue nobis curæ &
cordi esse debet, uti & olim Apostolo fuit,
quem præter labores & afflictiones exte-
riores, quas patiebatur plurimas. *(In Labo-
ribus plurimis, in carceribus abundantius, &
in pla-*

in plagi supra modum, in mortibus frequenter) vna maxime affligebat & excruciabatur Ecclesiarum non nisi nuperime fundatarum, & animarum periclitantium sollicitudo; Præterea quæ extrinsecus sunt; instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.

S. Augustinus in illud Ioannis, Iesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem; scribens, Christum ait non sine ratione gallinæ se comparare, vti dum dicit, Quoties solui congregare filios tuos, quem admodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluit. Quia cæcæ aues, inquit, nunquam cognosces, an matres sint, & pullos alant, nisi cum eas in indis pullis videbis incubantes; at gallina dum pullos alit, tam sit macilenta & debilis, alas illas suas ita pendulas & flaccidas, plumas ita raras, vocem adeo habet rauam, tam denique emarcescit, vt, esto eam pulli pone non sequantur, statim nihilominus eam matrem esse intellecturus sis. Pari modo ait Augustinus, Saluator noster Christus Iesus cum animas pereuntes conseruaretur & venaretur, defatigabatur, debilitabatur, & lassabatur. Vnde & nos tanto erga animas orrãbundus zelo ferri, & tantam in filiis spiritualibus educandis oportet sollicitudinem, & anxietatem præferre, vt ea nos debiles & exhaustos reddat, & omnium commoditatum nostrarum faciat obliuisci, sicut suarum Christus Dominus est oblitus; nam quamuis ex itinere defatigatus esset, & esuriret, comedere tamen noluit, magis de salute animarum, quam de necessaria corporis sustentatione laborans. Hinc discipulis suis, vt cibos allatos comederet adhortantibus, dicebat; Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis; leuate oculos vestros & videte regiones, quia albam sunt ad messem: mox enim videbitis Samaritanos ad Deum verum conuerti. Cibus meus est animarum conuersio. Hic & noster esse debet.

R D M. Auila aliam efficacem, qua ad zelum hunc moueamur, considerationem habet. Ait igitur, quod, quamuis ex vna parte in confesso sit, Deum ob bona, quæ

Rodriguez exercit. pars 3.

nobis elargitur, nullam omnino à nobis compensationem, aut lucrũ exigere (quid enim dat, ex puro amore dat) ex alia tamen parte rem considerando, nihil omnino det, quin eius lucrum cum fanore requirat; non quidem in proprium sui ipsius commodum (quia ditissimus est, & uersorum Dominus, qui nullius indiget) sed ad utilitatem proximorum, qui à nobis iuari & curari necesse habent. Atque hoc ipsum egregia declarat similitudine. Sicut, inquit, si quis alteri magnam auri vim mutuo dedisset, multaque alia in super obsequia, ac beneficia præstitisset, ac diceret; Omnibus illis, quæ tibi præstiti, equidem non indigeo; sed quodcunq; eo nomine in te habebam ius, totum id transfundo in hunc, vel illum, qui egenus est, vel meus est cõsanguineus, aut famulus: illi da, quod mihi debes; & hoc si feceris, abunde mihi satisfactum putabo. Pari modo nos proximum debemus intueri: Cum Deo, inquam, rationes inire, & sic quisq; nostrum secum ratiocinari & considerare; Quam multa à munifica eius manu in genere beneficia recepis; si quidem me creauit, ac suo sanguine redemit: quot etiam vni mihi in particulari beneficia contulit: scilicet quod post tot peccata me non castigauit, sed ad poenitentiam eorum exspectauit, ac mihi pro malis admissis tot bona reddidit, vt alias innumeras gratias, quas supputare nequeo, omittam, & statim debemus cogitare omnia illa nomina, debita, & obligationes nostras Deum in proximos cedere, & transportare, sibi que abunde satisfactum credere, cum, quod illis seruitium & obsequium conferemus. Hoc ergo zelus hic & feruens in proximos affectus patet in cordibus nostris ardebit. Primo quidem, si eos vt filios Dei adoptiuos, & Iesu Christi Redemptoris nostri fratres, pro quibus suum hic sanguinem & vitam dedit, consideremus. Secundo, vt creditores, in quos Deus magnas illas obligationes & nomina, quibus illi ob tanta, tamque innumera nobis collata beneficia, deuincti sumus, transfudit, ac suum ius omne cessit.

Huc quoque non parum nos adiuuabit, si con-

Zelum animarum Deus à nobis excigit. 2. Mach. 14. 35.

Debitores Dei sumus ob accepta beneficia.

Triumedia excitandi zeli.

F si con-

si consideremus nullum nos, ad offensis illis plurimis, quibus in Dei maiestatem deliquimus, satisfaciendum, habere medium efficacius aut melius posse, quam si cooperemur & instrumentum simus, ut eum alij offendere desinant, sed serio admodum & cordialiter illi posthac seruiant, iuxta illud Apostoli Iacobi. *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore via sua, saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod solerter aduertit S. Augustinus occasione eius, quod Redemptor Iesus, cum hominem, qui ab integra demonum legione diuexabatur, sanitati restituisset, & is se liberatum videns, in grati animi signum pro accepto beneficio, apud Redemptorem manere uellet, ipse id minime permisit: sed ut acceptam à Domino gratiam apud alios prædicaret, & diuulgaret, præcepit: *Redi*, dicens, *in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus.* Qui etiam re ipsa id fecit, & abiit per uisitam ciuitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus. Hoc à te Dominus exigit in compensationem & satisfactionem, propterea, quod te mundo eduxit, ac tot peccatis & periculis, quæ in eo sunt, eripuit, ut nimirum collabores, & pro posse coopereris, ut alij à peccatis educantur, & ex toto corde ad Dominum Deum nostrum conuertantur.

Iac. 5. 20.

Lib. 2. q. 13.
Euangel. q. 13.

Luc. 8. 39.

CAPVT XIII.

*Quis bonus utriusque sit zelus,
qui Deo placeat, quis
non.*

Sicut nonnullæ sunt, quæ virtutes quidem esse videntur, at veræ virtutes non sunt, sed non nisi falsæ & fictitiæ: quemadmodum de humilitate ait Sapiens, *Est qui nequiter humiliat se, & interior a eius plena sunt dolo: Viles siquidem gerit vestes, capite demisso oculisq; in terram deiectis incedit, voce loquitur submissa & humili*

Eecl. 19. 23.

sæpe suspirat, & ad singula prope verba se miserum, & peccatorem fateatur: at si vel verbulo eum lædas, statim patefacit quid introrsum sit: quia omnia illa non nisi ficta & ad speciem composita erant: Ita etiam, ex mente Apostoli, quidam sunt zeli, qui videntur boni, & non sunt, sed indiscreti: *Testimoniū, inquit, perhibeo illis, quod amulationem Dei habent, sed non secundū scientiam.* Talis fuit zelus Apostolorum Domini, Iacobi & Ioannis, cum, videntes se à Samaritanis in urbem non admitti, aduersus illos commoti, & indignantes, dixerunt, *Domine, vis dicimus, Et ignis descendat de caelo, & consumat illos?* Vnde et propterea Christus Dominus eos reprehendit, dicens, *Nescitis cuius spiritus estis?* id est: non nos spiritum legis gratiæ, quæ non rigores spirat, non castigat, sed clementiam. *Pilius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Ne ergo in tanti momēti negotio erremus, paucis hic declarabimus, quis sit zelus non secundū scientiā, & quis bonus, Deoq; acceptus; ut hunc acquirere studeamus, ab illo vero remis velisq; fugiamus.

S. Dionysius Arcopagita egregie hanc rem pertractat, dicitq;: Quemadmodum cæcos, quo sit eundem nec diuinantes, nec scientes, non propterea fuisse cædimus, nec iis indignamur, sed potius eos manu arripita, conducimus, illis compatiētes: aliter cum peccatoribus, qui & ignorantes sunt, & cæci, utpote de quibus Sophonias ait, *Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccauerunt: nos gerere debemus.* Non inquam, statim in eos sæuire, & ut pœnas dent, & à Deo in momento destruantur velle: sed iisdem compati, & viam veritatis illis ostēdere, magnoq; eos amore & caritate conducere, & adiuuare: idque ad Christi Iesu imitationem, qui errandam & amissam ouiculam per montium auia indefesso studio conquirat, eam & voce, & sibilo vocando, quam deinde inuentam non pedo pastoralis ferit, sed in humeros acceptam ad caulā, & ouile defert. Vide id in filio prodigo, quomodo nimirū se erga illum gesserit, quam paternis eum visceribus in gratiam receperit. Hic bonus est zelus, & secundum

Rom. 12. 2.

Zelus in-

discretus

Dei dicitur

1. Cor. 13. 4.

Epist. 8. ad

Demetri-

um.

Quis sit

discretus,

et bonus

Zelus.

Sophon. 1.

17.

cundum Deum: alij vero zeli, & rudiores contra peccatores indignationes bonae minime sunt, & Deo displicent: quia cum benigna eius conditione, indole, & visceribus paternis non compatiuntur.

Afferre huius occasione Dionysius mirabilem quandam historiam, & quae maximam adferat consolationem legentibus, quam S. Carpo ait contigisse, utpote cui quotidianum erat multas caelitus reuelationes accipere, quique non ante diuina ad celebranda mysteria accedebat, quam reuelationem aliquam aut visionem habuisset. Refert ergo sibi narraſſe Carpum, se, cum haud ita pridē ad fidei Christianae cultum aliquem conuertisset, & is denuo, Ethnico inducente, ad vomitum redisset, ita propterea afflictum & contristatum fuisse, ut inde morbum contraxerit. Vespera tū erat. Pro more autem habebat quotidie circa mediam noctē de lecto surgere: itaq; se & illa nocte surrexisse, indignantem, & commotū aduersus duos illos: aduersus ethnicum quidem, quod neophytum peruertisset: aduersus neophytū verō: quod ad impium deorum cultum redisset. stantē autem ad diuina colloquia, dolentē se conueniri, & cum Deo exposulare coepisse dicendo, Non est aequum viros impios viuere, Domine, quousque patienter eos ipse tolerabis? Mitte de caelo ignem à quo extinguantur. Quae cum dixisset, commemorabat se visum esse videre repente domum, in qua staret, agitari primum, deinde à vertice in duas partes dimidias diuidi, & ante ferrogum quandam magni luminis, eumq; è caelo vsque ad seipsum deferri: caelū vero apertum, & in eius cardine Iesum assistentibus innumerabilibus Angelis. Cum autem ipse deorsum oculos conuertisset, vidisse etiam terram ipsam ita discessisse, ut renebricosus quidam & obscurus hiatus existere videretur: atque duos quidē illos, quibus male precatuſ esset, ante se ad os hiatus stare trementes & miseros, & qui fere praepedū suorū instabilitate demergentur: ab inferiore aut loco ex hiatu angues sursum serpere, atq; interdū quidem eorum pedes spiribus inuolutis circūplexos,

interdum autem dentibus aut caudis incidentes, vel demulcentes, omnique ratione agentes, ut duos hos in illam voraginē immensam praecipites darent: Fuisse et viros quosdam in medio, qui vna cum serpentibus in homines illos intuerent, exagitatione, pulsu, & percussione. Narraſſe porro Carpum, aduersus illos indignantem, & eorū interitum optantē, gauisum esse quod in praesenti hoc discrimine verfarētur: grauius autē tulisse, ac sibi displicuisse, quod nondum deciderent: quare optasse, sibi ut potestas & copia fieret, illorum in abyssum illam deturbandorum. Cū vix tandem caelum aspexisset, vidisse benignissimum Iesum, quem ad misericordiā id, quod gerebatur, commouebat, eumq; surrexisse de caelesti solio, & cum ad eos descendisset, manum benignam porrexisse, & Angelos qui vna auxiliū ferrent, viros illos duos, alium alia ex parte retinuisse: & Iesum Carpo, eos impellere ac deturbare in voraginē percipienti, dixisse manu iam porrecta: *Extenta iam manu percutite me: paratus sum enim vniuersus hominum salutis causa mortem perferri, nisi hoc pergratum est, dū alij homines non peccent: Sed Side num sibi scire sit haec in hiatu. Et cum serpentibus mansione, mansione cum Deo, & benignis hominumq; amantibus Angelis ar-reponere?* Atque his dictis disparuit visio: Carpus autem ob indiscretum suum zelum ita correptus in posterū factus est cautior, uti & nos illius exemplo sapere oportet: nouisse nimirum, id genus zelorū sum-mopere Deo displicere: neque n. is peccatoris mortem cupit. Peccatores quippe caro illi steterit, & sunt velut Benoni, id est filij doloris: utpote quos magnis cum doloribus, & torminibus in cruce genuit, sanguinis autem & vitae impendio peperit: hinc eos non perire, sed potius conuerti, & in perpetuum viuere cuperet.

Ionas Propheta mire dolebat, & stomachatus indignabatur, quod quam Niniuitis Deus castigationem per os suum interminatus erat, nō immitteret. Cui Deus: *Pu-tasne bene irasceris tu super hederā? & bonus est zelus tuus? Tu doles super hederā,*

F 2 in qua

Gen 35.18.

Ioan 4.10.

in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret qua sub una nocte nata est, & sub una nocte perit. Et ego non parcam Ninive civitati magne, in qua sunt plusquam centum viginti milia qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram & tument a multa?

Mirabilis quoque & notabilis est, quoad propositum, aurea illa Imperatoris Constantini, in Concilio Nizeno, ad Episcopum quendam, nomine Aracium, plus æquo in eis, qui lapsi erant, & in hoc Concilio ad mentem redibant, ad poenitentiam recipiendis, austerum severumque sententia. Hunc ergo religiosissimus & piissimus ille Imperator sic compellavit: *Erige scalam*, inquit, *Araci, & solus, si potes, in celum conscende*. Sic & alius vir sanctus, pari in casu, alteri cuidam etiam rigidiori, dixit: Si sanguine tuo ovem illam comparafes, vti eam comparavit Christus Iesus, haud dubie illam in gratiam reciperes, & in ouile tuum admitteres, neu foris eum, à luporum rabidorum dentibus disperpendendam relinques.

*Exempla
Zeli discre-
ta.*

Boni autem & veri zeli, quem Dei seruos præferre par est, egregium & mirabile quoddam exemplum in Exodo legere est. Talem itaque nos zelum habere oportet, qualem habuit Moses tum, cum filij Israel vitulum aureum, quem conflatant, sacrilego cultu adorarunt: Quem etiam ponderat, & merito magni facit Augustinus. Ascenderat in Sinai montem Moyses, legem populo dandam à Deo accepturus; qua in duabus tabulis, ipsius Dei manu concinnatis, & vtrisque manu eiusdem exaratis, accepta, iam de monte descendebat. Viso autem populum vitulo, quem cõfecerat, diuinos honores deferre, & adorare, tantum iratus est, vt, quas manu gestabat tabulas, terra illidens, confregerit. Vide, inquit Augustinus, quantopere ob peccatum populi Moses succensat, cum tabulas legis, quas iam iam à Deo ipso acceperat, ab illius manu deaptatas, & confreptas, & tot cum ritibus & solemnitate tanta, necnon longa præparatione prævia, ac nonnisi post quadraginta dierum, & totidem noctium in mon-

te ieiunium & cum Deo colloquium, datus confringat. Veruntamen etiam tanta eius esset (vti hæc fuit) aduersus præuicatorum & peccatum indignatio, confestim tamen ad Deum se conuertit, pro iisdem rogatus, idque tam feruenter ac cordialiter, vt dicat, *Dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti*. Talis ergo, inquit Augustinus, verorum Dei ministrorum zelus sit oportet. Quare ita eius nos honorem æmulari debemus, vt hinc, adusque interiora anime penetralia, mire nos confaucient mala, ac scelera, quæ in diuinam eius maiestatem admittuntur, itaque in peccatum ipsum grauius concitemur & succenseamus: illic vero peccatoribus in tantum compatiatur & commiseretur, vt statim eorum nos sequerentur, & patronos exhibeamus, ad eos Deo reconciliandos; veniamque illis impetrandam: vt Moyses fecisse iam iam ostendimus.

Simile exemplum habemus in Apostolo Paulo, qui de se ipso ita scribit, *Veritatem dico in Christo Iesu non mentor testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundum carnem*. h. x. vna parte miro dolore & tristitia Apostolus ob populi sui peccata affligebatur, quod peccatum eane peius & angue detestaretur, & odio haberet: ex alia ita eius ipsum miserebat tamque ardentè omne ei bonum optabat, vt anathema se velle esse dicat, quo ipse salutem consequatur. Diuersimode hocce Molis & Apostoli votum sancti Patres exponunt. Hieronymus quidem id de morte corporali putat intelligendum, dicitque sanctos illos suum profundere sanguinem, & corporali morte occumbere voluisse, vt sui vitam viuere spiritali, & salutem æternam adipiscerentur. Inde autem id probat, quod anathema vox non raro in sacra Scriptura pro morte corporali sumatur. Verù, aliis expositionibus, omittis, scitã & effectiuo famam admodum pro morte suo dat S. Beatus Augustinus.

Rom. 9. 1.

Epist. ad
Algasum.
q. 9. 13. 14.
per Iouan-
nem.
cap. 1.

Serm. 11. 1.
per Cassianum.
Ait

Ait ergo Moysen eo loco, affectu & amore quodam patris, aut potius matris amantissimæ loqui; hanc quippe nullum omnino gaudium recreare, aut oblectare potest, si ab illo filij eius excludatur, nec aliquam eius partem habeant. Quod etiam eleganti quadam similitudine declarat. Si quis dives, inquit, pauperulam aliquam ad prandium inuitaret, diceretque; Ingrede-
re ad es meas, de mensa mea cibos sum-
pturas, at ille, quem brachiis gestas, puer,
foris maneat oportet, quia ploratum ciet,
nobisque suo caput eiulatu frangeret. Pu-
talne, mulierem hanc illa conditione ad
prandium venturam? Minime. Imò ve-
ro ieiuna manere mallet, quam tam ca-
rum pignus foris relinquere; diceretque,
Vel sitolus mecum huc subeat necesse
est, vel prandium ipse tuum tibi habeas.
Eodem ergo modo hic loquitur Moyses,
inquit Bernardus. Solus in gremium
Domini sui ingredi non vult, populo Is-
rael, quem ut filios charissimos diligebat,
ab eo excluso, & foris manere coactus.

Hic igitur maternus affectus, hæc
compassionis, & amoris viscera Deo ma-
ximopere placent: & talis noster zelus
sit oportet. Atque adeo inter omnes vir-
tutes, quæ inconfusibilem Dei operarium
decent, inque eo requiruntur, primum
locum tenet hæc animarum à dæmone
diu diue xatarum & detentatum compas-
sio. Vnde & Apostolus neophytis scribit,
Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti &
dilecti, viscera misericordie: ut sic beni-
gnæ naturæ Dei & indoli conformemur,
nec non magno illi Pontifici, quem no-
bis dedit Pater; de quo idem Apostolus
sic loquitur: Non habemus Pontificem,
qui non possit compati infirmitatibus no-
stris. Compatiamur proximis, sicut Chri-
stus compassus est nobis. Vnde sanctus
Ambrosius libro secundo de pœnitentia
aliud à DEO non petit, quam pater-
num & tenerum hunc erga peccatores
affectum, & compassionem de peccatis,
quem etiam tam magnum à Deo acce-
pit, ut qui vitam eius conscripsit Paulinus,
eum solitum collacrymari asserat iis, qui

ad eum aut peccata confessuri, aut suas
miserias declaraturi accedebant. Hac si-
quidem via magis conuertuntur, & alli-
ciuntur pœnitentes, quam rigoribus &
zelis indiscretis. Hic enim amor, quem
erga pœnitentem confessarius ostendit,
tum ei compatiendo, tum ob eius mise-
riam & afflictionem dolendo, cor illi vel-
ut suffuratur, eumque non parum pro-
uocat, ut & ipse confessarium vicissim di-
ligat, filiali que in eum affectu feratur. Ni-
hil quippe hominem magis ad amandum
incitat, quam quod se ab alio amari vide-
at. adeo, ut quidquid ei cum hoc amore
dicat, cordi id ille suo insculpat; & licet
hoc ex amore seuerè eum reprehendas,
minimè indignetur, quia id velut à sine-
ro ac vero patre profectum accipit. Vnde
reprehensiones nostras esse debere San-
ctus Basilius ait, tanquam si nutriti forent
filios: ut scilicet reprehensus, eas non nisi
ex amoris visceribus, & ardenti quodam
erga eius bonum, & salutem affectu, ac
desiderio enasci intelligat. Hoc est nos-
se infundere oleum simul & vinum, ut in
parabola de Samaritano: fortè, inquam,
& acere reprehensionis vitium, cum
blando & leni compassionis & misericor-
diæ oleo temperare. hoc namque animi
vulnera optimè curat, & medetur: aspe-
ra autem & austeræ illæ indignationes, &
reprehensiones pœnitentibus non mo-
do non profunt, verum etiam plurimum
obsunt, eosque fugant non à te modo, sed
& ab vniuersa Societate: opinantur enim
reliquos omnes socios tam immites, &
duros esse, quam tu. Adfert ad hoc pro-
positum Sanctus Bernardus exemplum Io-
seph Patriarchæ, qui, esto fratres suos se-
uerè reprehenderet, è compassione tamen
lachrymarum, habenas: inhibere non po-
terat. Non se poterat ultra cohibere Io-
seph. Ostendebat videlicet, verba quibus
eos reprehendebat, non ex indignatione
vel ira, sed è tenero & amoroso quodam
affectu proficisci.

Ut autem cordialem & compassionem
hunc affectum & viscera erga proximi
peccata habeamus, nec capropter illis
F 3 irasca-

Amor &
compassio
animos co-
ciliant.

In regul
Brevior in-
terrog. 184.
1. Thef. 2. 7.

Luc. 10. 34.

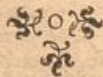
Serm. 11 in
Cantic.

Gen. 45. 20.

Vtile exci-
tanda com-
passionis
medum.

Cap. 21.
audi filia.

irascamur, aut indignemur, vsui nobis esse poterit bona quadam R. P. M. Aulæ consideratio. Duobus modis, inquit is, peccata proximi considerari possunt: primo quidem, vt offensæ, & iniuriæ factæ DEO; atque hoc modo spectata, ad iram, indignationem, & desiderium castigationis mouent. Secundo, vt priuatum fratris nostri malum: & tunc non ad iram, sed ad compassionem nos commouent: quia nullum accidere malum hominibus potest, ita ipsis noxium & detrimentosum, ac peccatum. Vnde etiam nulla compassionis & misericordiæ prouocandæ materia ita propria est, ac culpa, hoc modo spectata. Iam quo quis magis peccauit, eo etiam amplius ad compassionem prouocat, quia maius illi damnum accidit, noxa maior illata, maiorque laborat malo. Quemadmodum iniuriæ & contumeliæ à phrenetico illatæ, non tam ad iram nos prouocant, quam ad misericordiam & commiserationem sui, quod eas ceu malum, & infirmitatem eius, à quo inferuntur, non vero quasi nostri ipsorum iniurias accipiamus: pari modo peccata nostra etiam Deum ad compassionem potius, quam ad iram incitant, quando is illa misericorditer, non sicut iniuriam, & offensam suam, sed vt malum & miseriam nostram respicit. Simili ergo modo proximi peccata nos par est intueri, nimirum velut damnum ac malum illius, vt illi propterea compatiamur: sicut Deum vellemus nostra inquiri non ex ira, inquam, & iustitia, ad eadem castiganda; sed ex misericordia & compassione, ad eadem remittenda & condonanda. Atque hic bonus erit zelus, & secundum cor Dei, qui & misericors est, & misericordias faciens.

CAPVT XIV.

Aliud quoddam, ad bene ministeria nostra obcunda, medium proponitur, videlicet, interiora animæ, non vero exteriora, qua de foris videntur, respicere.

VNum de primarijs monitis, quæ sancti Patres, & vitæ spiritualis magistri, ijs qui cum proximo conuersari volunt, proponunt, est, vt non tam corpora & apparentiam exteriorem, quam interiora & animas respiciant. Sunt enim nonnulli, inquit Bernardus, qui exteriora considerant, & ad homines habiles, elegantes, scitatos, bene vestitos, & bene compositos tantum spectant, in hos propendunt, cum ijs tractare gaudent. At, quibus sani sunt oculi, non nisi interiorem animæ speciem respiciunt, quæ in corpore formoso formosior non est, quam in deformi, si in corpore formoso sanctior non habitare animâ, quam in turpi: sed tam in deformi, quam pulchro ipsa pulcherrima est, cum peccatis deturpata non fuerit: tantoque pulchrior est, quanto à peccatis est purior, & defæciator, virtutibusque ac donis cœlestibus ornator. Ad nihil enim utilis est visibilis corporis pulchritudo, si inuisibilis animæ pulchritudo deest: illa homini cum rebus inanimatis & brutis communis est; sed hæc cum Angelis. Ad interiora illa ergo, ait Bernardus, penetrare, & animam, quæ ad sanctissimæ Trinitatis imaginem & similitudinem facta est, respicere nos oportet, eamque considerare ceu viuum spiritus sancti templum, membrum Christi, ac velut vndeundique in eius sanguine immersam, quam ipse quoque vitæ suæ impendio comparauit ac redemit, ei, si peccati

catas deformem ac deturpatam eam videamus compatiendo, & magno compassionis sensu indolendo, si ingens & incomparabile illud pretium, quod ei comparandæ vnguentus Dei impendit, in illa irritum atque effectu suo frustrari videamus. Corpore vero, & omni eo quod externum est, & ad ipsum spectat, penitus nobis est, quoad possumus, abstinendum, nec plurius id faciendum, quam saccus stercoreus, immunditiarum congeries, aut sterquilinum niue testum, aut denique sepulchrum de foris dealbatum. tale quippe est corpus hoc nostrum. Ita porro rigide & exactè hoc caueri, tamque sollicitos & circumspectos in hac re nos esse volunt, vt dicat Gerson, *Non solum non attendant discretionem formarum, sed neque discretionem sexuum*: id est, non modo non curent an pœnitens, & is quicum agendum est, sit honesta vel incomposita forma, sed ne quidem an vir sit, vel mulier; sed ad animas tantum, earumque remedium reflexionem faciant, ab omni re alia abstrahendo, nec ad eam vel parum attendendo: non enim in animalibus hæc differentie sunt.

Documentum sanè hoc maximi momenti est. Primo, quia amor noster hoc pacto futurus est spiritualis, & è vera caritate manans, in Deo, per Deum, & purè propter Deum; ille autem alius merè carnalis, sensualis & fatis periculosus est. Secundò, documentum hoc etiam nostris ipsorum, qui cum proximo agimus, valde interest, vt per hoc ad ministeria nostra ritè obeunda, & prout oportet exercenda animemur, æque libenter & promptè pauperulo ac derelicto, quam opulento ac potenti opitulando: quandoquidem Deo tam caro ster anima mendici in Nosocomio gementis, & pannosi alicuius ad confitendum venientis, quam equitis alicuius illustris, & eius qui splendè magnificeque vestitur. Rei huic S. Ambrosius accommodat, quod Redemptor Iesus, Reguli filium curaturus, eius ad domum accedere noluerit; cum tamen id parens instanter, cum per nuntios, tum per se-

metipsum, vt pote ad Iesum veniens, rogaret; *Ne in Reguli, inquit, filio videretur magis diuitijs detulisse.* E contra videmus, quod cum rogaretur Centurionis famulum vt sanitati restitueret, vltro se ad ades eius adeundas obtulerit, cum tamen id ipse Centurio per se rogatum non venisset, sed non nisi per alios *Iesus autem ibat cum illis, ne videretur, propterea quod æger esset seruus & inops, ad eum ire noluisse.* Ideo, inquit Ambrosius, ita fecit nobis, vt exemplum daret, quomodo cum proximis nos agere conueniat, nimirum vt non ad diuites, nobiles, benè vestitos, sed duntaxat ad animas attendamus. Ad has & oculis, & corde toti ferri debemus, tam libenter pauperulo & stabulario, & seruo, quam equiti & magnati subuenire procurando: quia apud Deum, vt ait Apostolus, non est distinctio serui, & liberi, non famuli & domini; & DEI filius tam pro illo, quam pro hoc, mortem oppetit; fortasse etiam carior illi est, ac plurius ab eo sit paruus, quam magnus.

Si quidem amor noster summè purus & spiritualis esset, potius ad egeni, quàm diuitis, plebei quam honorati confessionem audiendam, eumque iuuandum propenderemus, & nos applicaremus; idque multas ob causas. Primò, vt quod, quoad hoc, Christus Dominus exemplum (vt diximus) nobis dedit, imitemur. Secundò, quia in pauperulis & infimis his Christi imago & similitudo magis respondet; ipse enim cum diues esset, pauper nostri causa effectus est, vt eius inopia nos diuites essemus, vt loquitur Apostolus. Tertiò, eo quod hoc pacto securiores & certiores sumus, nos in nostris ministerijs DEVM solum spectare, & non nisi purè propter ipsum eadem obire. Quia dum cum magnatibus, & illustribus tractamus, sæpe humani se respectus intermiscet, & nos ipsos, ac proprium commodum, & æstimationem inde quaerimus. Et sanè hæc conuersatio & tractatio non tam secura est, & sæpe non tam pura, & pul-

Ioan. 4. 47.
Luc. 7. 6.

In cura animarum cur abiectionum potior habenda ratio, quàm nobilium.
2. Cor. 8. 9.

ucre

atuaris
cor. nu
pparum
est. adu.

humas
ascendere,
corpo
parum
corres
morat.

differe
cipi si
spectu
poma.

Luc.

uere & palea expurgata. Frequenter enim non nisi mera est vanitas, quod videtur esse zelus. Quarto, quia sic melius in humilitate conseruabimur. Quinto, quia per experientiam patet, maiorem ex his fructum colligi, quam ex alijs, & hos ad confessionem & conciones frequentius venire, quam opulentos. Tales quoque fuisse constat illos, qui Christum frequentius & frequentius sequebantur, quique ex eius doctrina magis proficiebant. In Euangelio quippe legimus, *Pauperes euangelizantur*. De diuitibus vero, & optimatibus non nisi hinc inde aliquis, puta vnus Nicodemus, qui inter ludæos princeps erat; Et hunc ipsum adhuc non nisi de nocte, & clanculo ad Christum accessisse. Euangelista scribit, *Hic venit ad Iesum nocte*. Huc accedit, quod hominibus simplicibus ac rotundis simplicibus etiam veritates aperiantur, ac vitia in ijs maiori multo libertate carpantur ipsi vero in meliorem partem reprehensiones omnes accipiant, confessarius denique quæcunque lubuerit de illis statueret, facilius executioni mandet, & quo voluerit eos conduceret. At apud illustres & optimates subinde reprehensionis habent, ob nescio quos respectus retrahuntur, nec tam libere eos confessarius commoneat, & arguere audeat, & sæpe quæ illis necessario dicenda sunt, non nisi media ex parte depromit, reliqua verecundans suppressit. Atque hinc postea non raro aliquis serupulus & remorsus manet, quod aut liberius eos non coarguerit, aperiensque mentem declararit, aut quod eorum in delictis conuiuens, dissimularit. Adhæc cum magnatibus multum consumitur temporis, & interim parum, aut nihil proficitur, at, cum plebeis, triualibus, ac simplicibus paruo tempore permultum: Quia cum ipsis tractando, statim ad rem, & hominem, vt dicitur venit, & quidquid demum dicitur, substantiale & reale esse potest: quod cum illis fieri nequit. Hac de causa homines spirituales & sinceri, & proprii sui profectus, & fructus in proximo faciendi percipidi, omnem quam possunt, maxime magnatum, & nobilium

conuersationem subterfugiunt, eamque vt maxime onerosam ducunt. Quod etiam sancti Patres passim consulunt, & serio commendant, iuxta monitum illud Sapientis: *Pondus super se tollet, qui bonis se communit*. Vnde etiam laudari ab omnibus & celebrari in Religione videmus illos, qui egei, æthiopsis, seruorum, ac panniculosorum mendicorum confessionibus excipiendis studiose vacant. Nec immerito quia certum & indubitatum est, minimè defore qui ipsorum confessiones excipiat. Si quis autem inter illos sit, cui subuenire fore credas, nihilominus tu, si vere sis humilis, cogitare debes id alium Patrem, qui illo in loco confitentibus vacat, melius ac minori suo periculo facturum: tu interim pauperulo illi, qui fortasse iam alias confellurus venit, & quia neminem qui sibi aures accommodet inuenit, non confellus domum abiit, operam tuam & aures impende.

CAPVT XV.

Aliud proximo subueniendi medium suggeritur: nimirum nobis ipsis diffidere, omnem vero fiduciam in Deum ponere.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne inuitaris prudentia tua. Aliud medium, ipsumque maximi momenti, quodque ad finem instituti nostri consequendum maxime nos adiuvabit, est id, quod superioribus illis verbis Salomon complectitur. Idem quoque nobis B. N. Pater, & instituti nostri Bulla duobus illis verbis paucis proponit, *Diffidens suis viribus, & diuinis fretus*. Notum inquit, quomodo magnum in animabus fructum & bonum facturum sis? Tibi ipsi ac propriis viribus, prudentiæ, industriæ, atque adeo omnibus medijs humanis diffide; omnem

Matth. 11. 5.

Ioan. 3. 2.

vero fiduciam ac spem in solo Deo colloca. Hoc inter omnia ad magnum animarum lucrum faciendum media & efficacissimum est, & facile princeps. Hæc item est vna de optimis dispositionibus, quas ad hoc operarius Dei afferre potest, vt norit nimirum se, quantum est ex parte sua, ad aliquid quod valeat faciendum, prorsus ineptum & incapacem esse, sed omnem sibi in Deo fiduciam esse ponendam. Qui enim id faciunt, his supremus ille Dominus & architectus ceu aptissimis quibusdam instrumentis vtitur, ad grandia quædam, illorum adminiculo, opera, illustres conuersiones & mirabilia ac magna operanda. Ita sentiebat Apostolus Paulus, cum de se sic scribit: *Fiduciam autem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes semus cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, sed sufficientem nostram ex Deo est, qui et idoneus nos facit ministros noui testamenti & Euangelij præcones.*

5. Augustinus loquens de laudibus Nathanaelis, cui & ipse Redemptor Christus præclarum in Euangelio elogium dedit, dicens, *Eccc verè Israëlita, in quo dolus & duplicitas non est.* Videtur, inquit, talis vir, qualis hic describitur, antè alios omnes ad Apostolatus munus vocari debuisset, cum tam illustre de eo testimonium ipse Dei filius ferat. Videmus nihilominus eum non modo non vocari primum, sed ne quidem medium, aut postremum. Nosti quare? petit Augustinus. Nathanael erat doctus, & legis peritus; ac propterea eum Christus inter Apostolos suos cooptare noluit; neque enim doctos & litteratos ad Euangelij sui prædicationem, orbemque sibi subigendum deligere voluit, sed pauperulos aliquot piscatores, obscuros, idiotas, insipientes, vti loquitur Apostolus.

Hunc in sensum accommodatitè trahit sanctus Gregorius id, quod in libro Regum legimus, Cum enim Amalecitarum Siceleg oppidum incendissent, & Davidis eiusque sociorum vxores & proles captiuas abduxissent, illorum vnus quendam in

abitu puerum Ægyptium in via reliquit, quod is malè habere cœpisset, & herù propterantem sequi non posset. Incidit casu in seruum hunc Dauid, eumque animam agentem reperit, quia iam triduo cibo potuque omni caruerat: quem cum cibo oblato refecisset, sibi que restituisset, eum in expeditionis suæ ductorem deligit. quem in Amalecitis persequenda præeuntem secutus, eos laurè lateque epulantes & conuiuantes, ac proinde imperatos opprimit, & plerisque eorum cæcis, prædam quam abegerant, omnem recuperat. Eodem, inquit Gregorius, modo verus Dauid, Iesus Christus Redemptor noster, agere solet; dum quos mundus abijcit, repudiat, & velut reie&ta menta respuit, ipse sibi deligit, eosque verbi sui cibo oblato restauratos, in suos ductores cooptat, atque Euangelij sui prædicatores efficit, ad Amalecitas, id est mundanos, qui epulantur, plaudunt, & mundi huius voluptatibus ac deliciis indulgent, expugnandos ac profligandos.

Respicendum iam cur id Deus facere soleat, & ad tam sublime & graue opus tam debilia infirmaque adhibeat instrumenta. Vt nimirum, sicut docet Apostolus, homo sibi ipsi non contidat, nullamque sibi quidquam attribuendi occasionem habeat, sed omnem tuam fiduciam in Deo ponat, & omnem gestorum gloriam ei soli ascribat. Tanti portio Deus id facit, vt quo veritatem hanc piene edoceamur, ipsaque cordibus nostris insculpta, & penitus infixa maneat, voluerit vbiuis & passim in Scriptura exempla occurrere, in quibus Deus, ad sublimia & mira quædam opera patranda, infirmis ineptisque instrumentis vsus est: vt hoc pacto melius & euidentius pateret, ipsum esse qui mirabilia magna solus operatur, non autem nos, & vt ostenderet diuinitus gloria sua. Hoc namque in maiorem Dei gloriam redundat, atque hinc magis eiusdem magnitudo & omnipotentia elucescit. Multa quidem Deus in populi Israelitici ex Ægypto educatione, mirabilia est operatus, in nullo tamen euidentius Ægyptii virtutem & potentiam

In anima
rum vena
tueri a ver
illud: A ca
ne non ma
gno sape re
netur apor.

Infirma
mundi eli
git Deus ad
suam po
tenciam
manifestan
dam.
Rom. 9. 25.

in medio
vniuersi

Exod. 8. 19.

Magi Egypti muscas faciendis a Moysse su perati Dei potentiam agnouerunt.

p. 2. lib. 3. c. 6.

Dem ingentem Saporis Regis exercitum per muscas & pulices profligat.

Rebus minus simis

tiam eius perspexerunt, quam, dum Moyses virga sua terræ puluerem concutiens, cum in muscas & ciniphes conuertit, iisque vniuersam longè lateque regionem compleuit. Tunc quippe Magi Pharaonici, videntes se, omnibus artibus & incantationibus suis nequidquam adhibitis, id infecti genus producere non potuisse, palam confessi sunt ac dixerunt, *Digitus Dei est hic*, atque euidentis virtutis & magnæ eius potentia argumentum.

Cum Persarum Rex Sapor Romanos laceffens, magna bellatorum manu, ciuitate Nisibin, quam nonnulli esse volunt Antiochiam Mygdoniam, cuiusque Episcopus erat Iacobus, vir vitæ sanctitate clarus, obsideret, ciues obsessi (vt Ecclesiastica historia proditum est) sanctum suum Præfulem rogarunt, vt muros vrbs ascenderet, atque inde eminus Persarum copiis malediceret. Quorum postularis annuens Antistes, altam quandam turrim ascendit, e qua vniuersum hostilem exercitum despectabat. Sed non aliam hinc Persis maledictionem aut infortunium est à Deo precatus, quam vt pulices & muscas in eos immitteret, vt à vilibus his animalculis exagitati & fatigati, supremam eius potentiam agnoscerent. Vix suam orationem absoluerat, cum, ecce, in Persarum exercitum magna pulicum & muscarum vis descendit, & in elephantorum proboscides, & equorum aliorumque in castris animalium nares & aures inuolauit, quæ horum animalculorum morsus & aculeos ferre non valentia, præ impatiencia saltabant, sessores sternebant, ductores verò suos prostratos pedibus proculcabant, & fractis ceruicibus proterebant. Vnde sine vilo ordine huc illucque discursantia vniuersam aciem, & ordinatum castrorum situm turbabant. Quocirca Sapor Rex, Dei agnosceus eum potentiam, tum erga suos prouidentiam, obsidionem soluere coactus est, & in Persidem reuertit confusus. Per pulices quippe & muscas, omnes Imperatores & terræ Monarchas Deus exagitare & laceffere potest. Ideo autem id sic facere cupit, vt

hinc melius appareat horum omnium se auctorem esse; vnde etiam in maiorem eiusdem gloriam & honorem id cedit. Porro hanc ipsam ob causam, etiam ad illustriam quædam in animarum conuersione magnalia faciendâ, debilia & infirma Deus instrumenta & media feligit. Vnde in Ecclesiasticis historiis, multas illustretum magnorum peccatorum, tum infidelium & hæreticorum conuersiones hoc modo contigisse legimus: nam cum nec multorum Episcoporum, & quidem doctrina magna instructorum, opera conuerti, nec in Generalibus Conciliis, ad quæ omnium totius Ecclesiæ ingeniorum flos confluebat, conuinci potuissent, tandem viri alicuius simplicis & idiotæ opera, & per simplicissimas & obuias quasdam rationes, & conuersi sunt, & victi manus dederunt. Vt hac ratione discamus nobis planè diffidere, Deo confidere, & omnium factorum gloriam illi soli ascribere.

Triahinc nobis documenta colligenda sunt. Primum, non deficere animo, nec desperare, cum videbimus quam parum ipsi possimus, quanta nostra sit miseria, quam vires exiguæ, & quam ad tam sublimem finem & institutum, & munia adeo eximita, huiusmodi in Societate habemus, disproporcionatæ: quin potius noua id nobis sit oportet ad animum maiorem concipiendum, Deoque amplius confidendum occasio. Ipsi namque solemne est huiusmodi instrumenta ad res magnas & mirabiles eorum adminiculo exequendas, adhibere. Vti egregie quo ad hoc propositum sanctus Franciscus cuidam de socijs suis respondit. Cum enim F. Maseus ordinarius S. Francisci socius, eius humilitatis periculum quadam die facere vellet, utpote qui eum probe nosset sciretque quam illi gratum ac volupe esset contemni ac despici, eum adije ac rogauit. Vnde fit, Francisce, vt omnes ad te accurrant, vt te videre, audire, tibi que obedire velint? neque enim es doctus, non illustri genere natus, non forma libtali aut eleganti, non denique eloquens: vandenam

denam sit ergo, vt totus mundus te sequatur, tibi que obsequenter auscultet? Cui Franciscus, vt pote qui vere erat humilis, sic respondit: Nolle vis, frater, vnde mihi hoc veniat, quod homines ita me colant & post me currant? dicam, Ex iminentia Dei mei bonitate, qui me omnium peccatorum maximum, omnium creaturarum abiectissimam & vilissimam respicere dignatus est: nam infirma & Aulta, & abiecta mundi eligit Deus, vt per illa confundat fortia & sapientia, & magna, vt omnis gloria & honor cedat Deo, & qui gloriatur, in Domino gloriatur, itaque ei soli omnis honor & gloria detur in secula seculorum. Hoc & nostrum esse responsum debet, nostra consolatio, & omnis nostra fiducia.

Alterum, quod hinc colligere documentum debemus, est; te, etiam tua Deum opera magnum in animabus fructum faciat, insignisque conuersiones, atque etiam miracula & prodigia operetur, non propterea debere superbiere, aut magnum quid de te presumere, sed tam submisit de te sentire, cuique vilitatem non minus agnoscere, quam si nihil penitus praestitisses: neque enim tuis id ipse viribus facis, sed tuo Deo adminiculo, teque instrumento. Quam bene rei huius theoriam aequae ac praxim nos docet Psalter? Deus, inquit, auribus nostris audiuimus: patres nostri annuntiauerunt nobis quod operatus es in diebus illorum, & in diebus antiquis: tu enim Domine es mirabilia illa magna operatus, & tua fuerunt illustra illa & inclyta opera, non ipsorum. Manu tua potens gentes disperdidit, & illis e loco suo eiecisti plantasti eos (patres nostros) afflixisti populos, & expulisti eos. Tu, Domine, fecisti vniuersa haec. Nec enim in gladio suo possederunt terram. & brachium eorum non saluauit eos: sed dexterata tua & brachium suum (id est virtus & fortitudo tua) & illuminatio vultus tui in his, & per hos magnalia illa pertrauit. Neque id ipsorum est meritum ascribendum, sed quoniam complacuit

si in eis, quia id ita facere voluisti, itaque tibi complacuit.

Adco vt non propterea, quod nostro adminiculo mirabilia & eximia Deo Optimus Maximus operetur, euanescere aut superbiere, sed quo maiora erunt, eo magis confundi & demississime humiliari debeamus, cum videmus cum instrumentis adeo infirmis, ineptis & incommodis, ad res tam eminentes & sublimes agendas, vti velle. In quo ita nos geramus oportet, vti se S. Petrus gessit cum, cum eius opera copiosum illum Redemptor IESVS piscatum fecit. Praecipiebat Petro Dominus, vt retia laxaret in capturam piscium; cui Petrus: Praecipior, per totam noctem laborantes nihil capimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Quo facto, tantam piscium multitudinem concluderunt, ita vt rete frangeretur, ac necesse fuerit socios qui in alio erant nauigio, ad opem in eo atrahendo ferendam aduocare. illo adducto, ambas nauiculas piscibus repleuerunt, ita vt pene mergerentur. Quo miraculo inspecto Petrus, Procidit ad genua I. E. S. V. dicens, Exi a me quia homo peccator sum, Domine, nec dignus qui prope te consistam. stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant.

Vt autem Petrus, videns se postquam nocte rota in vanum laborasset, cum in Christi nomine rete iecit, tantam piscium copiam concludere, obstupuit, consternatus est, simul etiam humiliavit se, & in se confusus fuit: Ita & nos obstupescere, mirari, magis humiliari, & propriam infirmitatem & miseriam amplius agnoscere par est tum, cum quid magnum per nos Dominus operabitur. Quam vero procul Petrus abfuit, vt ob felicem capturam hanc gloriaretur aut superbiret: ita & tute sedulo cauere debes, ne euanescas & insolescas, cum te mediante aliquod Deus opus effecerit; agnoscens id Dei esse opus, & nimis quam alienum a te. Hoc est diffidere sibi, ac confidere in Deum:

G a hoc

Magna & mira opera à nauiculis hominibus facta simul sine humilitate.

Luc. 5.4

S. Petrus in felice & im-provisa piscium captura magna animi demissionem ostendit.

In magnis operibus animus minus effereendus.

hoc est, attribuire sibi quod suum est; Deo, quod Dei. Vide quid egerit Petrus, quando in nomine suo rete laxavit; & inde videbis quid omnibus mediis, industriis ac diligentis tuis humanis ipse possit aut vellet: & ex aduerso vide quid fecerit tum, cum in Christi nomine rete iecit; atque hinc liquido patebit, quam multum cum eius gratia & fauore possis. Primum si consideres, tibi ipsi diffides, si alterum, animum & fiduciam in Deum concipies. Hoc ergo vtrumque si fecerimus, ex vna parte nouerit ut euanescamus, quantumlibet magna & illustria per nos Deus operatur ex altera vero, licet infirmitatem & vilitatem nostram respiciamus, non erit vrammo cadamus.

Epist. ad Damas.

Quaestionem hanc alibi proponit sanctus Hieronymus. Videmus, ait, vter fecerit melius, Moysesne, qui missus à Deo, ut populum eius Aegypto educeret, se excusans, ad id muneris se negans aptum esse, mitteret proinde alium, qui munus hocce melius exequeretur; an vero isaias, qui, etiam non vocatus, nec selectus, vltro ad praedicatoris munus obeundum se obtulit, dicens; Ecce ego, mitte me.

Isa. 6. 8.

Humilitas cum magna modestate socianda.

Respondet Hieronymus; Bona quidem & laudabilis in primis est humilitas, necnon ut homo se ad quilibet ineptum esse agnoscat; valde item bona & laudabilis est promptitudo, & ad proximo succurrendum obsequendumque animositas; at si me iudice scire velis, inquit, vtrum melius sit, dico, à Moysse quidem nos mutuari debere humilitatem, nostram infirmitatem respicientes; ab Isaias vero animositatem, & promptitudinem; in misericordia & bonitate Domini confidentes, qui labra eius calculo tetigit, & ad opus ad quod destinabat, vires ei & sufficientiam dedit. Humilitas quippe fiducia adeo non aduersatur, aut eam impedit, vterque etiam non parum adiuuet: adiuuat enim nos ad omnem fiduciam in Deo collocandam, & consequenter ad maiorem vigorem, robur & constantiam induendam.

Humilitas in comes fiducia

Fertum quod hinc hausendum venit

documentum, est, quamuis certum sit, neminem in se suisque viribus aut mediis confidere ac niti debere: à nostra tamen parte omnes, quas possumus, esse nobis ad proximo subueniendum, diligentias adhibendas. Velle namque ut aliquem Deus fructum faciat, non positus ante à nobis mediis, idem est, ac miracula petere ac veluti tentare Deum. Vult siquidem ipse opera & mediis nostris ad animarum conuersionem vti: atque idcirco hos Apostolus Dei vocat Coadiutores & cooperatores. Hinc quoque Dominus Petro praecepit, ut ipsemet retia sua iaceret, ac non nisi hoc modo copiosam hanc illi capturam dare voluit. Ut nouerimus non esse nobis otiauidum, sed laborandum. Ac ne forte ex alia parte bonum successum & animatum conuersionem retibus nostris, nostris inquam industriis, conatibus, ac diligentis ascribamus, voluit primo Petrum retia sua, & nocte tota in laborando consumpta, nihil cepisse. Adeo ut vna ex parte ipsimet retia nostra iacere, quaecumque possibilia media applicare, & omnigenas adhibere diligentias debeamus, perinde ac si hoc solum ad felicem rei successum habendum sufficeret: ex alia vero parte plane hisce ipsis diffidere, tamquam si nihil omnino praestiterimus, & omnem nostram fiduciam in solo Deo ponere.

Atque hoc est, quod nos in Euangelio Redemptor docet: Cum feceritis omnia, inquit, quae praecepta sunt vobis, dicite; Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Norandum est autem, cum non dicere, Cum feceritis aliquid eorum quae praecepta sunt vobis, sed; Cum feceritis omnia: ut sciamus nobis, quantumlibet magnas diligentias adhibeamus, & quaecumque media à parte nostra ponamus, in illis minime esse confidendum, sed omnem nostram fiduciam in Deo collocandam, omnium gestorum gloriam illi ascribendo & attribuendo. Quae sancti Patres vltimum ac perfectissimum humilitatis gradum, vti suo loco diximus, esse censent.

Denim...

Homini...

Deo...

Luc. 17. 10.

Omnib...

27 tract...

Cum

CAPVT XVI.

Quam sit hoc Deo confidendi medium efficax, ad beneficia & gratias ab eo recipiendas.

Beatus Martyr Cyprianus, exponens illa Dei ad filios Israel verba, Omnis locus quem calcauerit pes vester, &cetera ait, pes vester &cetera. Idem quoque habet S. Bernardus; Pes tuus, inquit, est fiducia tua, & pro modulo quo ille processerit, etiam a Deo beneficia recipies: Quousque se pes fiducia extendet, eousque se tua extendet ditio. Si multum Deo confideres, magna que ab illo sperares, magna etiam tibi concederet, tuoque adminiculo efficeret; si vero parum, parum daret. Multa, & quibus hoc colligamus, in Euangelio habemus exempla. Princeps ille Synagogae, qui domi filiam moribundam reliquerat, & quae postquam is ad Christum peruenit, iam exspirarat, dixit: Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, & impone manum tuam super eam, & viuet. Aliquam quidem is fidem & fiduciam habebat, quando quidem Dominum filiae suae vitam reddere posse credebat: sed exiguam, propterea quod ut illa viueret necessarium illi videbatur, ut CHRISTVS domum suam abiret, ibique manum puellae defunctae imponeret, atque haec si fierent, tum demum filiam suam confidebat resuscitari posse. Hinc etiam Christus iuxta hanc eius fiduciam, & fidei conformiter, opus suum exequitur. Domum enim adiens, filiamque defunctam inueniens, manum eius apprehendit, vitaeque restituit. Alia vero illa mulier, quae duodecim ipsos

Deut. 11. 24.

Spes beneficiorum Dei mensura, & modulus.

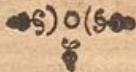
Serm. 15 super Psal. Qui habit.

Quantum speras, tantum accipis.

Matt. 9. 18.

Filium defunctum Christum praesens iuxta spem patriae exsuscitat. Christus pro modulo speis sua praesens iuxta spem patriae exsuscitat.

G 3 ipsos

Deum... in no... veritate Dei... in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum, glorificauit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, & negastis ante faciem P. lati, iudicantes illo dimitti; in Iesu ergo nomine & virtute hoc miraculum, quod vidistis, patraimus. Idem quoque contigit S. Paulo & Barnabae occasione alterius prodigij, quod apud Lycaonios fecerunt: cum enim propterea eos Gentiles ut Deos haberent, & adorare, quin & victimas illis immolare vellent, & de facto coronas ad eos coronandos offerrent, dicentes, *Dij similes facti hominibus descendunt ad nos*; illi concissis tunicis suis, exilierunt in turbas, clamantes, *Viri quid hac facitis? & nos mortales sumus, sicut illes vobis homines*: neue nos hoc facimus, sed solus Deus, cui honor hic & gloria ascribenda est. Ita scilicet viri hi sese humiliarunt & deiecerunt, quasi nihil profusus fecissent: pari modo & nos humiliari oportet; postquam quidquid facere debemus, in animarum auxillium & opem facimus.

(:)

iplos annos sanguinis fluxum passa erat, omnemque substantiam in medicos, sed euentu casto erogarat, cum paulo maiori fiducia ac fide ad Christum accessit. Di-

Matt. 9. 21. Hamor- rhoisiam per solum contactum Christus iuxta spem ipsius san- nat.

Matth. 8. 6. Centurio- nis seruum Christus absens ser- bo iuxta spem eius sanat.

cebat enim intra se, *Si tetigero tantum ve- stimentum eius salua ero.* Vnde per con- tactum hominum turbam se insinuans, uestimenti eius simbriam tetigit. Cui etiam DEVS iuxta mensuram fidei & spei, beneficium suum est admensus. Centurio autem ille, cuius seruus cum pa- ralyti confictabatur, maiorem longe fidem attulit, quam omnes alij. Venit quippe ad CHRISTVM, *Seruus meus iacet in domo paralyticus, & ma- le torquetur: sed te necesse non est ad eum venire, quo eum sanitati reddas, vii nec ipsum ad te vt vestem tuam con- tingat. Sed in loco tuo manens, tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Vide quanta viri huius fuerit fides. *Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.* Et ad centurio- nem conuersus ait, *Vade, & sicut cre- didisti, fiat tibi.* Quia iudiciam is in Christo habuit, cum vel verbo, etiam absentem, pueri sanitatem restituere pos- se, hinc, vti credidit, absens verbo solo eum sanauit, & sanatus est *puer in illa hora.* Vide ergo quomodo Deus ita se nobiscum gerat, sicut nostram vicissim in se videt esse confidentiam, secundum illud Prophetæ,

Psal. 32. 22. Fiat misericordia tua super nos, quemad- modum sperauimus in te: & prout fiducia vas erit profundum & capax, ita inde aqua hauriatur, ait S. Cyprianus.

Matth. 24. 31. S. Petrus Deo fidens quas cal- auit, diffi- dens mergi cepit.

Ita quoque accidit Petro Apostolo, cum Christus eum, vt ad se supra aquas inam- bulans vocauit: nam, quam diu non timebat, non minus intrepide & secure ma- ri, quam terra continenti & solidæ, in- ambulauit; at quando, vento valido in- surgente, timuit diffidens, statim cepit mergi. Vnde etiam exigua eius fidem CHRISTVS reprehendit, dicens, *Ad- dica fidei quare dubitasti?* significans, ideo illum mergi incipere, quia intra se metuebat, ac Deo diffidebat. Hoc quo-

que est causa, cur nonnunquam tenta- tionibus, arumnis, ac negotiorum in- grauentium mole obtui, mergi, ac tantum non perire videamur, quia videlicet par- uam habemus nauicam. Si enim multum Deo confideremus, ipse nos haud dubie adiuuaret, ex omnibus hinc angustijs, ma- gno nostro cum prouentu eriperet, bene- ficiisque cumularet.

Rex Iosaphat cum Moabitis & Am- mopitas, aduersus Israhælem numero- so cum exercitu venientes formidaret, misit ad eum Dominus. *Prophetam, qui modicam eius de Deo fiduciam caperet, ac di- ceret: Nolite timere, nec pauere, hanc mul- titudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stare, & vide- bitis auxilium Domini super vos.* Quod etiam statim recipi experti sunt; nam Deus Sabaoth, ipsis ne telum quidem vnium iacentibus, vniuersas hostium co- pias mirabili quodam modo profligauit, dum illius impulsu & permisso, ipse in- ter se conflixerunt, & alteri alterum inai- cem conferunt.

Considerandum itaque hoc loco, quam parum à nobis Deus exigat, ad nos adiu- uandos, deque inimicis nostris victoriam conferendam. Hinc in Psalmo *Qui habi- rat*, non aliam alicuius in tempore tribu- lationis protegendi ac liberandi DEVS causam assignat, quam quod in ipso spera- uit, ac fiduciam collocauit: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Super que verba mirum in modum exclamat S. Ber- nardus, *O diuicissima, dicens, liberalitas in se sperantibus non desse!* Et alio loco *Psalmes: In te, Domine, sperauerunt patres nostri, sperauerunt, & liberaasti eos: ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te spe- rauerunt, & non sunt confusi.* Quis vn- quam Deum inuocauit, fiduciamque suam in eo collocauit, quem diuina eius beni- gnitas non exaudiuerit, & adiuuerit? *Respicite, inquit Sapiens, filij, nationes ho- minum, & omnia mundi huius sæcula percurrite, & scitote, quia nullus sperauit in Deo.*

per 10. 1. Rex Iosaphat Deo fidens bo- nis uoluntatibus tantummodo confidenter stare, & vide- bitis auxilium Domini super vos. Quod etiam statim recipi experti sunt; nam Deus Sabaoth, ipsis ne telum quidem vnium iacentibus, vniuersas hostium co- pias mirabili quodam modo profligauit, dum illius impulsu & permisso, ipse in- ter se conflixerunt, & alteri alterum inai- cem conferunt. Considerandum itaque hoc loco, quam parum à nobis Deus exigat, ad nos adiu- uandos, deque inimicis nostris victoriam conferendam. Hinc in Psalmo Qui habi- rat, non aliam alicuius in tempore tribu- lationis protegendi ac liberandi DEVS causam assignat, quam quod in ipso spera- uit, ac fiduciam collocauit: Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Super que verba mirum in modum exclamat S. Ber- nardus, O diuicissima, dicens, liberalitas in se sperantibus non desse! Et alio loco Psalmes: In te, Domine, sperauerunt patres nostri, sperauerunt, & liberaasti eos: ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te spe- rauerunt, & non sunt confusi. Quis vn- quam Deum inuocauit, fiduciamque suam in eo collocauit, quem diuina eius beni- gnitas non exaudiuerit, & adiuuerit? Respicite, inquit Sapiens, filij, nationes ho- minum, & omnia mundi huius sæcula percurrite, & scitote, quia nullus sperauit in Deo.

in Domino, & confusus est. quis innocuit eum, & despersit illum?

Est præterea alia rei huius ratio, de qua quia pluribus in parte secunda egimus, ideo non nisi quam paucissimis eam hic tangemus: nempe, nos, quando nobis ipsi diffidimus, Deo vero planè confidimus, omnia in eum quodammodo transferre, totam negotij molem in eum traicere, ita que eum velut arcem obstringere, vt negotium ipse suum peragat, & suum honorem tueatur, dicentes: Hoc conuersionis animarum negotium, Domine, tuum est, non nostrum: nisi enim hominum corda moueas, ipsi quid sumus, quam ad hoc apertudinem habemus? Tuum ergo, Domine, honorem defende ac propugna, rem propriam cura & cordi habe. Mirabilia sane & energetica, ad hoc propositum, sunt verba illa Iosue, quibus Deum importunius presisit, ac violenter quodammodo compulsi, vt populum suum oppressum in libertatem assereret, dum ait, *Et quid facies magno nomini tuo?* Id est, Nos quidem, Domine, expedit & par est humiliari, & ab inimicis exagitari, eo quod delicta illi nostra promeruerit: at nomini tuo quid fiet? quid dicent gentes, quæ in circuitu nostro sunt, viso populum tuum deletum, & in captiuitatem abductum? Improperabunt tibi, illum in terram patribus promissam inducere non potuisse. Pro tuo ipsius itaque honore decerta. *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* non nobis honorem & gloriam exambimus, sed tibi soli eam deposcimus. Et, *Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio facies nostra.* Omnimodis ergo, & sine controuersia efficacax medium, vt Deus nobis beneficia conferat, est, magnam de eo fiduciam concipere, eo quod hoc illi sit quam gratissimum. Bene Psalmista, *Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius.*

Nos vero, qui ex obedientia & ad præscriptum alienum viuimus, aliam singularem rationem habemus firmiter sperandi

ac fidendi, Deum nobis in ministerijs nostris auxilio futurum, quod nimirum no- uerimus, quod ipse sit, qui illa præcipiat, nosq; iis applicet; hinc ipse vires dabit ad id quod iubet opere exequendum, felicemq; pariter in iis successu. Mandarat Deus Mosi, vt tabernaculum, arcam testamenti, & propitiatoriū, quod eam desuper tegetet, altare, mensam panū propositionis, aliaque multa vasa, que ad tabernaculi vsum & ministeria necessaria erant, construeret. quorum omnium ei formam & proportionem in imagine & idea delinear. Et addit: Vt autem omnia hæc bene fiant, & secundum exemplar quod tibi monstratum est, ecce selegi & vocaui ex nomine Beseleel & Ooliab, & impleui eos spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum, quidquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, marmore & gemmis, & diuersitate lignorum, huius apte & affabre quidquid tibi delignatum, opere ipso facient. Si ergo ad tabernaculum materiale construendum, adeo cura fuit Deo infusam illius fabris & artificibus scientiam dare; quid non dabit operariis & ministris Euangelicis, quibus spirituale animarum, quæ viua sunt Dei templā, & Spiritus Sancti habitacula, tabernaculum construere & ædificare, ac domum & regnum Dei propagare & distendere incumbit? Quanto dignius atque apud Deum potius & pretiosius est spirituale quid quam materiale, tanto maior nobis est occasio sperandi, daturum nobis eum quidquid necessarium est ad bene riteque obeundum id, ad quod nos ipse delegit. Ita id ipsum promittit Redemptor in Euangelio discipulis, dicens: *Cum steteritis ante Præsides & Reges propter me, & honorem meum tuendum, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Et mox addit, *Ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.* Quod de facto videre fuit

Spem & fiduciam suam Deum auget obedientia opus imperans. Exod. 30. & 31.

Gratia & auxilium Dei in promptu est ijs, quibus Deus aliquid mandat.

Luc. 21. 12. Matth. 10. 17. Marc. 13. 11. Luc. 21. 15.

fuit in glorioso protomartyre S. Stephano, cum quo disputantes qui de Synagoga erant, non poterant resistere sapientiae & spiritui, quem ille in loquendo praeferbat.

CAPVT XVII.

Quantopere Deo displiceat diffidentia.

Sicut per firmam in Deum confidentiam diuinam eius maiestatem maxime honoramus, eique magnopere placeamus, & sicut ipsa medium est cum magna multaque nobis bona praestanda prouocans: ita e diuerso vnum ex iis quae Deum magis offendunt, & ad iram prouocant, & ob quae grauius hominem castigat, est diffidentia: quod per eam honor eius non parum laedatur. Vnde etiam propter hanc eum videmus filius Israel esse maxime indignatum, & grauius in eos animaduertisse. Cum enim exploratores a Mose ad terram promissionis explorandam missi, magno pauore concepto redissent, dicerentque vidisse se ibi homines de stirpe gigantea, & ita robustos, vt iis ipsi comparati quasi locustae viderentur: verbes item quosdam ita turritas & muratas, vt eas expugnare & subigere se posse desperarent; ita mox vniuerso populo animi ceciderunt, & talis totis castris est orta desperatio ac diffidentia de terra illa obtinenda, vt dixerint alter ad alterum, *Constituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum.* Quae ignaua diffidentia Deum sic ad iracundiam prouocauit, vt diceret Moysi, *Vsquequo detrahet mihi populus iste? Usquequo non credent, aut fident, mihi in omnibus signis qua feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia, atque vniuersos simul consumam.* Moses vero se intermedium ponens ac sequestrum, Deo supplicat, praeruaricationem hanc

Diffidentia Deo displicet, eiusque honorem minuit.

Exploratores terrae promissionis, Deo diffidentes, grauius eum offenderunt.

Num. 14. 4.

Num. 14. 11. Deo diffidens populus Israeliticus grauius Deum offendit.

ipsis vt dimittat. Cuius votis annuens Deus, ait: *Dimisiui iuxta verbum tuum, arsuaem omnes homines, qui viderunt maiestatem meam, & signa qua feci in Aegypto, & in solitudine, non videntur terram, pro qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex eis qui detraxit mihi, insuebitur illam.* Atque vt iurauit, ita & re ipsa compleuit. Nam de sexcentis armatorum millibus Aegypto editis (praeter mulieres & proles) nemo terram promissionis est ingressus, imo ne quidem oculis suis eam conspexit; omnes quippe in deserto, eo quod Deo diffiderent, mortui sunt. Solus Iosue & Caleb, qui firmam eiusdem ingrediendae, aduersariisque expugnandi fiducia habuerunt, & ad hanc expeditionem suscipiendam vniuersum populum inuitarunt, ad eandem admissi sunt; necnon reliquorum paruuli, quos metriculosi illi lepores ab hoste in captiuitatem & seruitutem abducendos praediffidentia & metu iactarant. Vt sole meridiano clarius patefeat, quam Deus diffidentiam omnem auerferat. Quin imo in ipsum Moysen & Aaron, propterea quod virga sua petram cum aliqua aqua inde eliciendis diffidentia ac dubio percussissent, cum tamen certo eam se daturum spondidisset, ob hanc ipsam diffidentiam, eadem proflus castigatione animaduertit: *Quia non credidistis mihi coram filiis Israel, non introducetur haec populus in terram quam dabo eis.* Vidit quidem eam eminus de monte vicino Moyses, ac in eam non est ingressus. Vnde dicit ei Deus: *Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam, nec ea donaberis.* Diffidentia enim haec Dei honori nimium quantum aduersatur; hac de causa tam in illam grauius animaduertit.

Inde colligere est primo, quantopere illa noceant Deoque displiceant diffidentiae ac pusillanimitates, quas nonnulli modo in tentationibus, modo in iis quae ad proprium ipsorum profectum spectant, modo

modo in ministeriis ac functionibus, quas ipsi Superiores imperant, habere ac præferre solent; quæ esto è quadam humilitate nasci videntur, tamen è sola ortum habent superbia. Ad seiplos namque oculos tantum reflectunt, creduntque propriis se viribus, industriis & diligentis illa omnia facere posse; quod ingentis superbiæ est argumentum. Alterum quod hinc nobis colligendum venit, est, in omnibus negotiis, necessitatibus, & arumnis primo & ante omnia esse ad Deum cæli confugiendum, omnemque fiduciam nostram in eo collocandam. Neque enim primo ad media humana, ac diligencias & industrias nostras respicere, ac nonnisi postea ad Deum confugere oportet: quia id intolerabilis est mundanorum error & abusus, qui primo humana adhibent media, eaq; omnia & singula, Deo omisso, laboriose experiuntur; postea vero, quando nullam in his operam aut præsidium inveniunt, & iam res propemodum tota desperata est, tum demum ad Deum recurrunt. Atque hinc ob causam permittente Deo fit, ut hæc ipsa media humana, quæ ita studiose adhibemus, & in quibus confidebamus parum aut nihil nos inueniunt. Sicut id Ahas Regi Iuda per Prophetam denuntiavit, dicens: *Quia habuisti fiduciam in Rege Syria, inque eius superbiis, & non in Domino Deo tuo, cuius oblitus es. Idcirco euasit Syria Regis exercitus de manu tua.* Grauitate Deus Opt. Max irascitur, & velut contumeliosum & iniuriam reputat, quod rei cuiquam, præterquam sibi vni innitatur: quia statim ad eum nos respicere, & in rebus nostris recurrere oportet. Atque hinc inter alia quæ nobis in oratione potissime curanda sunt, non postremum debet esse hoc, nimirum in solida hac in Deum fiducia animum stabilire ac confirmare Orationi namque ideo nos applicamus, ut virtutum ornamenta animæ nostræ comparemus; inter quas fiducia hæc vna de præcipuis est, & apprime nobis necessaria. Nec ante nobis quiescendum, quam animum quendam velut habitum contraxerit omnibus in rebus ad Deum

Rodriguez exercitij pars 3.

quam primum confugiendi, eique fiducia-liter confidendi; & in solo Deo, non vero vlla alia in re remedium quærat; ipse quoque totum & vnicum nostrum refugium, & asylum, tota denique spes nostra sit & fiducia. secundum illa Iosaphati, Regis Iuda verba, quæ etiam semper in ore & corde nos habere oportet: *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus refugium, ut oculos nostros dirigamus ad te, qui nostrum refugium & asylum es.* *Beatus vir, inquit Pfaltes, cuius est nomen Domini spes eius.*

Deum vni- cum asylu nostrum & spes nostra anchora. 2. Par. 20. 18

Psal. 39. 5.

CAPVT XVIII.

Non est nobis aut animo deficiendum, aut spes omnis abiicienda, si perexiguam in proximo à nobis fructum fieri videamus.

VAE mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vinee, & racemationem collectis iam vuis instruit: sed irritum euentu, quia non est botrus ad comedendum, ne acinus quidem. Hisce verbis metaphoricè conqueritur Micheas de exiguu, quem suis interminationibus, ac monitis in populo Israel faciebat, fructu. Idem quoque queritur ac deplorat Isaias. *Relicta est, inquit, in urbe solitudo, & calamitas opprimes portus. Quia hæc erunt in medio terra, in medio populorum: quomodo se pauca oliua quæ remanserunt, excutiantur ex olea: & racemi cum fuerit finita Gindemia. Siquidem nihil magis eos, qui proximo operam dare & se impendere student, contristari, deicere, atque examinare solet, quam quod omnibus concionibus suis, & reliquis quæ ad hunc finem vsurpant mediis, parum se fructificare, & nihil dum proficere comperiunt; item quam pauci conuertantur, quam pauci proficiant, vitamque priorè*

Mich. 7. 1.

Isaia 24. 18

Solent non raro serui Dei animis deici, si paruum operæ pretium ferat, & fructum spiritalem.

H corri-

corrigan, quam denique pauci & rari sint qui perseuerent. Quæ quia communis, & prope quotidiana est querela & tentatio, hinc ei in præsens respondebimus ipsaque nobis efficax quoddam medium erit, ad virilem in ministerijs nostris vigorem & constantiam induendam.

Lib. 1. contra Cresconium Græmar. c. 8.

Christus multis sine ulla ipsorum conuersione & bona fruge Euangelium prædicauit. Christus vni mulierculæ aqua biniola Euangelium prædicauit, & difficillimè de orationis loco quaestionem explicauit. Ioan. 4. 20.

Christus etiam in malitia atque errore obstinatum doctrinam suam tradidit.

Egregie punctum hoc pertractat S. Augustinus, ac querelæ huic per Iesu Christi, Redemptoris & Magistri nostri, exemplum responderet ac satisfacit. An putas, inquit, Dei filium solis discipulis, aut ijs qui in ipsum credituri erant, prædicasse? Etenim videmus eum etiam suis prædicasse inimicis, qui tamen ad ipsum tendendum, quærendumque num quo in verbo calumniam illi struere possent, ad eum veniebant. An eum solum existimas prædicasse tum, cum frequens esset auditoriū, & turba hominum magna ad audiendum confluxerat? Constat namque eum vni soli vili mulierculæ, & quidem Samaritanæ, & aquarum baiulæ prædicasse, & cum illa difficilem ac grauem illam quaestionem de oratione, num videlicet in solo templo ea fieri deberet, an vero etiam extra illud orare fas esset, pertractasse. At diceres, sciebat Saluator mulierem hanc credituram, & aliquem è colloquio & concione sua fructum elicituram. Concedo quidem id, inquit Augustinus, at quid diceres de concionibus & congressibus illis, quos toties cum Iudæis, Phariseis, & Sadduceis habuit, qui adeo ei credituri non erant, vt etiam calumniaturi & persecuturi viderentur? Interdum eos ipsemet interrogabat, vt suis ipsorum responsionibus eos conuinceret, aliàs ipse ad eorum postulata respondebat, esto sui tentandi causa ea ab ipsis proponi sciret. *Quodcum faceret nullum ex his legitur ad eum sequendum fuisse conuersum.* Probe quidem sciebat ipse, quam parum hinc fructus esset secuturum, attamen, vt suo nobis exemplo præiret, etiam concionari voluit ijs, quos nouerat doctrina sua nec conuersum iri, nec utilitatem ex illa aliquam capturos, & fortasse etiam deteriores fore, vt hinc videlicet discamus nos

qui prorsus ignoramus vtrum illi quibus eum agimus, conuertendi sint necne, à prædicando, confessionibus audiendis, & ab ijs, quæ officij nostri sunt, exequendis, nequaquam desistere, nec animum propterea despondere, quod non statim aliquis ad oculum fructus appareat. Adest ibi forte hinc inde quædam anima, quæ per viam concionum prædestinata sit, cuius proinde cor Dominus per congressum, aut sermonem hunc tuum tanget. Et esto modo illæ tibi non videantur conuerti, nec fructum inde capere, forsitan postmodum conuertentur; & hoc verbi diuini semen, quod in cor eorum cecidit, postea, vt fieri amat, suum fructum dabit. Nunquam proinde, quidquid à parte nostra ad proximo subueniendum adferre ipsi possumus, omitamus.

Ioannes Gerson, in tractatu, quem de paruulis trahendis ad Christum composuit, egregie rem hæc tractat, nec non acriter carpit eos, quos piget certum quoddam hominum genus curare, quique studio ab eorum confessionibus audiendis abstinere, propterea quod eos non perseuerare, & statim repetitis peccatis ad vomitum redirent, ac proinde frustraneæ, & non nisi magno cum temporis dispendio laborem ijs impendi, ac velut in saccum pertusum omnia congeri. Vnde eo Gerson loco Confessorios animat, & cohortatur, vt puerorum confessionibus audiendis sese impendat & applicent, & non contemnendū in hoc consistere fructum ait, propterea quod hi sunt velut in biuio, & illam inibunt viam, in quam à ductore ducentur, atque flexibiles eius partibus accedent, qui primo eos occuparunt, si quidem dæmonis & mundi illicia eos præuenient, illos sequentur, sin vero Deus, Deum. Quare permagni interest, virtutis ijs iter ostendere, & per ipsum eos initio conducere, quia postmodum in illo permancunt. Respondet hic eadem opera obiectioni, & excusationi nonnullorum, qui his confitentibus ideo operam dare nolunt, quod tempus, quod ijs instituendis impenditur, inaniter perdi afferant, cum, quod eorum quæ ipsis proponatur, ac traduntur,

Non desistenda ratio peccatorum, est relinquantur.

Lib. 3. c. 9.

prosus

prorsus incaptas sint, cum vero, quod
 mox ut à confessione veniunt, ad pristinos
 mores redeant, lulum suū repetant, & cum
 æqualibus perinde litigent, tanquā si nul-
 lum ijs verbum à confessario dictum esset.
 Ait ergo Gerson, si, propterea quod statim
 ad pristinas suas petulantias, & procaciam
 redeunt, ideo eorū confessiones excipere
 detrectes; sane eandē ob causā multo mi-
 nus magnorū prouectorumq; confesio-
 nes excipiendā videntur: quia & hi mox ut
 à confessione veniūt, sœdā recidiua ad vom-
 itum, & ad enormiora, quā pueri solent
 cōmittere, peccata redeunt, quia puerorū
 peccata raro mortalia sunt, illorum vero
 quā frequentissimē. Peroptandum, & bo-
 num profecto foret, ut pœnitentibus, quia
 statim in eadē peccata turpiter, & ignaue
 prolabantur, subinde aures denegaremus,
 & eos inauditos à nobis dimitteremus. Nō
 idcirco eos, inquit Gerson, à cōfessione re-
 ijcere debemus, siue magnos, siue paruos:
 modo verum ad illa priora amplius nō re-
 deundi propositum habeāt. Quod ēt dua-
 bus egregijs cōparationib. declarat. Nun-
 quid inquit, sentinā nauis exhaustiōis, idcir-
 co deserit opus, quia redit tantundē aqua,
 quantū expulerit? Et, si quot idie manus sor-
 didatū, non minus abluimus illas, quia etsi
 redeat sordes, nō ex tenacitate coherescūt.
 Necesse quippe est sentinā semper educe-
 re, etsi tantundē nouæ aquæ alia ex parte
 statim subingredi videamus: manus quoq;
 sæpius lauandæ, esto mox relinquandæ ac
 deturpandæ sint: ne sordes tandē velut ra-
 dices in ijs agant, itaque perdifficile eas sit
 auferre. Pari modo, non idcirco sunt pœni-
 tentes à cōfessione repellēdi, aut negligē-
 di, quod constet eos quamprimum in eadē
 peccata turpiter relabi: si n. eos sibi sinere-
 mus, & negligeremus, funditus perirent, &
 præcipites in damnationem ruerent: per
 confessionē vero paululū retinentur, nec
 tam effusus habent in peccata seruntur, &
 demum aliqua eorū saluandorum spes est.

Inter cætera sancta opera, quibus B. P.
 N. se maxime impēdebat, ut in eius vita le-
 gitur, non minimum id erat, qd muliercu-
 las nefarium corpore suo quæsitum facien-

tes ad bonā frugem reducere omnimodi^o
 allaboraret. vnde tandem assiduo suo stu-
 dio effecit, ut quoddam ijs, quæ à turpi, &
 miserabili illo vitæ genere relipiscere vo-
 lebant, domiciliū Romæ extrueretur. Et si
 enim Pœnitentium Monasterium in eum
 vsum ex parte seruiret, in id tamē aliæ nō
 admittebantur, quam quæ monasticam vi-
 tam vellent profiteri. Iam harum mulierū
 multæ esto ē turpi, ac malo illo statu e-
 mergere serio vellent, sufficientes tamen
 in se, ad tantam perfectionem aspirandi,
 vires non sentiebant: aliæ vero quia nuptæ
 sunt, etsi velint, minime possūt. Quare tam
 ad harum, quam illarū subsidium, Mona-
 sterium à S. Martha denominatum, iussit
 excitari. Quoniam vero nemo sanctum
 hoc opus auspiciari volebat (esto multi ad
 hoc opem, & subsidium aliquod verbis
 amplissimis sponderent) ipsemet è sua te-
 neritate, atque in summa rei domestica
 penuria ponere incepit centū aureis, quos
 è lapidibus quibusdam per procuratorem
 ad hunc finem diuidendi iussit, collegit, in
 id insumptis. Tanta porro contentione in-
 pium hoc opus incubuit, ut, quo fungeba-
 tur, Generalatus onus haudquaquā ipsum
 ab eo auocaret: adeo ut ipsemet mulieres,
 cum à vita sua impura desciscerent, in spe-
 ctante Roma, & publicè comitaretur, vel
 ad sanctæ Marthæ, vel ad honestæ alicuius
 matronæ, apud quam tantisper morarentur,
 domum conduceret. Dicentibus vero
 nonnullis, omnem quæ hisce mulieribus
 impendebatur, operā frustra insumi, pro-
 pterea quod, quoniam in sua turpitudine
 vsu longo iam occalluerāt, haud difficul-
 ter, minima oblata occasione, ad eandā re-
 uerterentur, respōdebat; Equidem oleum
 & operā adeo me hic perdere nō autumo,
 ut ēt asseram, me, si omnibus vitæ meæ la-
 boribus atq; arumnis vel tantum efficere
 valerem, ut harum aliqua vel vnam tantū
 sine peccato noctem transigere pponeret,
 eos oēs ut optime insumptos existimatu-
 rum, modo vel exiguo illo tempore nulla
 maiestati Creatoris ac Domini mei pec-
 cando iniuria irrogaretur: Esto alioquin
 certo scirem, tam deinde quāprimum ad

B. Ignatij
 cura erga
 conuersem.
 d. e.

obscenam libidinis suae consuetudinem reuersuram Adco vt, quamuis certi essemus, penitentes & eos, quos iuuare & curare proponimus, turpi recidua mox ad peccata pristina redituros; omnis tamen, quem toto vitæ tempore suscipere posseamus, labor vt bene impensus duci deberet, si eo efficere possemus, vt vel ad horam saltem à peccando abstinere: imo vel vnum lethale scelus, ac Dei iniuriam euitarent. Atque hic est verus honoris, & gloriae diuinæ zelus. Qui in terra viscera thesaurum aliquem quaerit, primo ingenti sudore multum terræ effodit, & bene se operam omnem credit impendisse, vt vel paucillum auri inueniat.

Verum vt pergamus ulterius, demus nullum penitus conuerti, neminem peccata sua deserere, ne ad horam quidem, non prospere à prædicando, aut iis quæ à parte nostra ad proximum iuuandum facere possumus, exequendis cessare nos oportet. Egregie id ostendit S. Bernardus, scribens ad Eugentium Pontificem, suum olim discipulum, & in vita monastica factorem. Hunc ergo cum esset ad populi & curiæ Romanæ reformationem cohortatur, hanc tandem sibi obiectionem ab illo oggeri fingit: Ridebis fortasse me, inquit, dicens, frustra in populo Romano ordinando, & ad meliora prouocando laborasti. vt pote gente proterua, superba, tumultibus, bello, dissidiis assueta, immitti, intractabili, indomita, in pace viuere, aut a thue vlli subiici nescia, nisi dum nescit resistere: ac proinde nullam emendationis eius spem affulgere, & operam, quæ ei curandæ impenditur, omnem ludi. Eleganter porro ad hanc respondens Bernardus: Noli, inquit, diffidere, curam exigeris, non curationem, prouidendumque tibi, vt quæ in malo curando media, & medicamenta necessaria, & congruenta sunt, ea applices. Hoc quippe à nobis per os Ecclesiastici Spiritus sanctus exigit, dicens, *Reuerentem te posuerunt, curam illorum habere: non ait, cura vel sana illos*. Neque enim Superior ad suorum vitia curanda vel emendanda tenetur: hoc quippe

in eius manu non est. Vnde vere Poeta quidam.

Non est in medico, semper releuetur us ager.

Vti nec, vt quis bonus sit medicus, aut bene suo officio fungi dicatur, necesse est, vt ægros omnes perlanet. Sed alienorum in hac re testimonia relinquamus, quia meliora illa à nostratibus desumere possumus. *At melius, inquit, propono de suis tibi Paulus loquitur, Abundantius illis omnibus laborasti. Non ait, Plus omnibus profus, aut plus omnibus fructificasti.* sciebat enim, vt pote à Deo specialiter edoctus, quia vnusquisque secundum suum laborem, præmium ac mercedem reciperet. *Vnusquisque, inquit, propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: non secundum prouentum vel fructum quem faciet, & ob hoc in laboribus potius, quam in profectibus Apostolus glorandum putauit.* Sicuti a huius quoque habes ipsam dicentem, *In laboribus plurimis.* Ergo & factu quod tuum est Planta, reger, securam, cole vineam Domini, & tuas explicuisti partes. Sane incrementum & fructus non est tuus: eum dabit Deus vbi voluerit: vbi forte noluerit, tibi deperit nihil, dicente Scriptura, *Reddet iustus mercedem laborum suorum.* Quia præmium, & mercedem vnusquisque perfoluit, & dat, secundum opera eius, & labores, non iuxta successum, & fructum, qui inde sequitur. *Securus labor, quem nullus valet euacuare defectus, aut successus contingens deteriorè reddere!* Esto nullus fructus colligatur, nullus conuertatur, nullus ad meliorem frugem redeat, tam plena tamen & completa tua erit merces, & corona, quam si permulti conuenterentur, magnamque fructum faceres. Et hæc, inquit Bernardus, absque præiudicio diuinæ bonitatis & potentiae dicta sunt: Scio induratum cor populi huius, sed potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. *Qui sit se conuertatur & ignoscat, & relinquat post se benedictionem!* Verum non est propositum mei, dictare Deo, quid facere debeat: quia non est nostrum profunda eius iudicia scrutari.

Lib. 4 de
confid.

Curatio
peccatis
impenden-
da, etsi non
semper sa-
nentur
Eccles. 32.

feruari, sed propositum mihi est, iis qui proximum curandi officium habent, persuadere, vt. etsi forte nullum sibi fructum facere videantur (neque enim hinc nostrum meritum aut meritum dependet) propterea facere non omittant, quidquid, quoad hoc, facere valebunt; sed ea ad quae ratione officii obligantur, exequantur, & quidem ea, quae par est, diligentia & cura. Præterea, ob duas alias rationes nos oportet, licet nullus omnino conuertendus, & nullus profusus colligendus esset fructus, nihilominus perseuerare, & à prædicando, laborando, & omni eo quod ad proximi curacionem ipsi à parte nostra quoquo modo afferre possumus, facièdo ne uiqua desisteret: sed tam prompta ipsam sedulitate obire, quam si multi conuertentur, & fructum inde caperent amplissimum. Primo quidem, quia hoc Dei decet misericordiam & magnitudinem. Nam quem admodum, vt ait S. Chrysostomus, non ideo minus fluunt fontes, esto nullas ex iis haustum veniat, quia & ad ciuitatis cuiusdam splendorem & magnitudinem spectat, vt magna aquae sit copia, ipsa effundatur, & præ nimia sui abundantia deperat. Sic prædicatores, qui sunt velut fontes, è quibus doctrinae Euangelicæ aqua fluere debet, à prædicando, verboque Dei effundendo cessare nefas est, siue multi, siue pauci aquam hanc haustum veniant. Imo vero ad Dei omnipotentis magnificentiam, bonitatisque eius & misericordiam immensitatem spectat, tanta vt eius in Ecclesia sit doctrinae abundantia, vt eius fontes omnibus sitientibus, & bibere volentibus assidue promanent, nec vnquam exarcescant. *Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, prope- rante, emite & comedite, venite, emite absque argento. & absque ulla commutatione, vinum & lac.*

Secundo, ita quoque ad Deum iustificandum, fieri par est: etsi enim per tot monita, concessus, colloquia & conciones obdurati nolint conuerti, nec fructum vllum facere; hæc nihilominus ad Dei causam magis iustificandam subseruiant. *Vt*

iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Causam suam apud peccatores plane iustificare vult Deus, vtque ad oculum videant non tam à Deo, quam de seipsis, quo minus conuerti sint, dependisse; ne qua postea ipsis excusationis, aut de quopiam, præterquam de seipsis, exoptulandi sit occasio, vbi copiosa illa conuersionis subsidia, quæ habebat, considerabunt, & quod, cum templum concionis audiendæ causa adire nolent, in vicis & plateis, eos ipsimet concionatores vltro quæsitum abierint. Sic olim Deus cum populo suo Israel in iudicium descendere, & eorum omnium quæ alias ei præstiterat, rationem reddere non veretur, per Isaiam sic loquens. *Quid est, quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? plantavi, & pui eam, ædificavi turem in medio eius, & expectaui vt faceret vinas, & fecit labris cas: nunc ergo habitatores Ierusalem, & viri Iuda, iudicate inter me, & vineam meam, & videte, vter in causa fuerit, quod fructum ea non ferat. Non est profectio parum, imo vero permagnum, quod tute in die iudicii, Dei Opt. Max. partes, contra peccatores obstinatos, agere, causamque eius iustificare possis: tunc quippe conciones & monita tua iniquos & sceleratos accusabunt, confutabunt, & condemnabunt, vt, quod ad obiecta respondeant, nihil sint habituri.*

Quacumque ergo ex parte, & quocumque modo rem hanc intueamur, semper hinc efficiemus, nunquam esse nobis intermittendum id, quod à parte nostra ad proximi iuuamen, & conuersionem conferre valemus; Esto se ille conuertat ac proficiat, vel non. Vnde S. Augustinus, parabolam illam de inuitatis explicans, & de seruo, heri sui iussu ad inuitandū ad cœnā conuiuas, quorum permulti venire detrectarunt, exeunte loquens; An, inquit, seruum hunc inter pigros & inertes computabimus, quod inuitati ad cœnam venire noluerunt? Minime sane: sed inter diligentes & sedulos, ipse enim prompte est, quod sibi fuerat imperatum, executus, illos inuitauit, rogauit, quod suum fuit ab-

H 3 unde

Psal 50. 6.

Isa 45.

Lib. de fide
& operib.
c. 17.

Matth 22. 3

unde fecit, ac nihil à parte sua omisit, ut ad cœnam venirent: Sed illi, quia adesse noluere, castigabuntur: seruus vero ob suam diligentiam, non minus quam si omnes cœnæ interfuissent, præmium & mercedem accipiet. Ita quoque aliud à nobis Deus non quæret, nec aliam rationem exiger, quam, num, quidquid ad proximi conuersionem potuimus & debuimus facere, studiosè fecerimus. Quod autem hic, vel ille conuertatur, & inde proficiat, imprimis bonum, id est, & ab omnibus peroptandum, eoque lætari summopere par est, uti in Euangelio Christum legimus in spiritu exultasse, cum discipuli à prædicatione redeuntes, quem fecissent fructum, referrent. Quamobrem rei huius ratio non à nobis deprecetur, sed ab aliis. Vnuiquisque de eis Deo rationem dare debet, quæ ad se spectant. Sic nos rogabimur, ritene nostro functi simus officio; & num omne, quod à parte nostra ad proximis opitulandum afferre debuimus, prout oportet obierimus: illi vero, & quidem strictè satis & rigide, quomodo eo in suam utilitatem vsi sint.

Luc. 10. 22.

*Quæ ratio-
ne plus me-
reatur, qui
instituen-
do alios par-
ticipat.*

Non ergo meritum, & operis nostri perfectio inde pendet, quod alius ex eo proficiat, nec ne. Imò vero his aliud ad nostram consolationem, aut potius desolationis nostræ consolationem addam: nimirum, non modo meritum, præmium, & lauream nostram ab eo, quod alij conuertantur, aut multum in proximo fructificemus, non dependere: verum etiam quodammodo fas esse dicere, plura nos facere & promereri, vbi nihil horum subest, quam dum ad oculum euidentius aliquis colligi fructus videtur: Deinde ac, dum de oratione loquimur, dicere solemus plus eum præstare, qui in ea, non habita deuo-

tione, perseverat, quam qui mira consolatione & deuotionis sensu delibutus, in ea perseveranter perstat. Concionatori quippe cum videt gratis se passim auribus audiri, copiosum habere auditorium & multos concionum suarum opera ad meliorem frugem redire, atque inde proficere, volupe id est & gaudio, hocque illi animos, robur & rigorem addit, efficitque, nullam ut molestiam & laborem sentiat, uti egregie id notat S. Gregorius. Econtrario maximo opere contristatur, languet, animoque concidit, cum auditores suos nihilum proficere, nullumque de concionibus suis fructum sequi videt. Proinde magnæ perfectionis in concionatore & operatore Euangelico, indicium est, eumque sua pure propter Deum facere, quando adeo alas propterea non dimittit, ut etiam perseveret, & in labore suo non minus nauiter pergit, quam si à toto mundo audiretur, magnamque nemo non de laboribus suis utilitatem caperet.

Cum hac ergo intentionis puritate & perfectione, nostra nos ministeria obire par est, non tam in fructum, & bonum operum successum oculos conijciendo, quam ut in ipsis Dei voluntatem faciamus, & ea, quam possumus optime, obeamus, ut sic Deo placeamus. Hoc quippe diuinitus maiestas à nobis exigit & requirit. Itaque nec exiguus fructus, nec similiter successus nos ab operando laborandoque impedit, neve animum despondere faciat, neve etiam turbabit, non denique pacem aut gaudium nostrum imminuet, quemadmodum fieri solet ijs, qui suos in solum fructum, & felicem operis successum oculos potissimum conijciunt.

))

TRACTA-